

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

10. yılda

100. sayı ile

devam

ediyoruz

100

SAYI

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

100 Mart 2005

Adres Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu - İstanbul
Tel-Faks 0212 249 5959 / 0212 245 8358
GSM 0532 510 0965
E-Posta pazartesi@pazartesi.org
pazartesidergi@mynet.com

Sahibi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Kadın Kültür ve İletişim Vakfı adına
Beyhan Demir

Katkıda Bulunanlar

Amy Spengler, Ayla Yıldırım, Aslı Davaz,
ayşe düzkan, Ayşegül Babalık, Ayşegül Oğuz,
Bilge Seçkin, Çiğdem Güler,
Deniz Demir, Devrim Gökçek, Emek Ergün,
Emine Çelebi, Eylem Polat, Gözde Akgüngör, Gülfer Akkaya,
Handan Koç, Hande Ögüt, Hatice Tekdal, Haziran,
Hülya UğurTanrıöver,
Marina Crespın, Mürüvvet Yılmaz, Nazan Askeran,
Necla Akgökçe, Necla Algan, Nermin Yıldırım,
Nilgün Yurdalan, Nur Gönül, Özlem Güneş, Övgü Güner,
Özgen Altaş, Özgün Akduran, Su, Yelda Yücel

Fotoğraf Özlem Güneş

Kapak İllüstrasyonu Kirkor Sahakoğlu

Görsel Yönetmen Ömer Süvari

Renk Ayrımı 4Renk 212 324 54 50

Baskı Özgün Ofset 212 280 00 09

Dağıtım Yay-Sat

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz. Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı:
Adres:
Telefon:
E-Posta:
Abone Süresi 1 yıl () 6 ay ()
Başlangıç Tarihi:

Türkiye içi

Yıllık 36 Milyon TL / 36 YTL
Altı aylık 18 Milyon TL / 18 YTL
Aboneler için posta çek numarası: 662965
Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi
Hesap No: 1052 30000 758921 Beyhan Demir

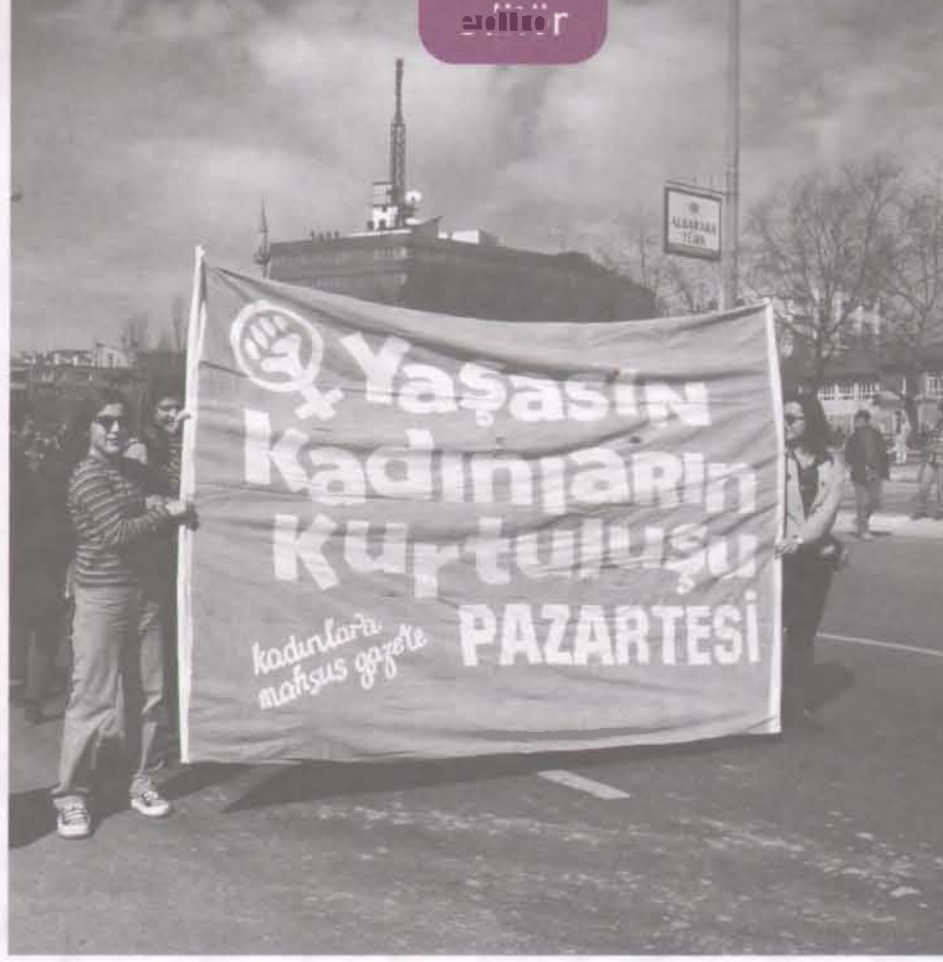
Yurtdışı

Yıllık 60 Euro 6 aylık 40 Euro

Döviz Hesabı

T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No
1052 301000 3330429
Beyhan Demir

Abone ücretini yatırduğınıza dair belgeyi ve abone formunu bize gönderin, biz de her ay PAZARTESİ'nizi gönderelim.

merhaba

Dergimizin 100. sayısıyla karşınızdayız. 100. sayının Mart ayına tesadüf etmesi heyecanımızı bir kat daha arttırdı. Yeni yılın ilk aylarını hem 100. sayı hem de 8 Mart etkinliklerini organize etmekle geçirdik. Elinizdeki özel sayıyla birlikte nice sayıları hep birlikte kotarma ümidimizi tekrarlamak istiyoruz. Bu sayımızda geçtiğimiz yüz sayının bir panoramasını çizmeye çalıştık. Bilge Seçkin Pazartesi tarihini kendi cephesinden kaleme aldı. 8 Mart hazırlıkları her sene olduğu gibi bu yıl da tartışmalarla geçti. Pazartesi'nin de içinde olduğu 8 Mart Kadın Platformu bu yıl 8 Mart'ı Kadıköy İskele Meydanı'nda 5 Mart Cumartesi günü kutlayacak. İstanbul'da 8 Mart'ta üç ayrı miting yapılacak. Bu bölünmenin sebeplerini ilk sayfalarımızda tartışmaya başladık. 8 Mart'ın ardından tartışmayı farklı kadın gruplarıyla dergide devam ettireceğiz. Pazartesi çıktığı yıldan itibaren birçok kadının hayatını da değiştirdi. Farklı şekillerde Pazartesi'yle tanışan dört kadının Pazartesi hikâyelerini tartışma sayfalarımızda okuyabilirsiniz. Türkiye tarihi, resmi tarihte yer almasa da, kadın dergileri sayısıyla zengin bir tarih. Aslı Davaz, bu sayımızda kadınların kendileri için çıkardıkları dergileri derledi. Bu sayımızda Yelda Yücel 3. Dalga feminizm üzerine bir makaleyi Pazartesi için çevirdi. Gözde Akgüngör, tiyatro

camiasını ve bu camiada aykırı olmanın zorluklarını Nurseli İdiz'le konuştu. Kendine Ait Bir Fotoğraf isimli kitabıyla Laleper Aytek, Çöplük isimli son romanı vesilesiyle Şebnem İşigüzel bu sayıdaki konuklarımız arasında. Hülya Uğur Tanrıöver dizi ve televizyon eleştirileriyle yazı dizisine devam ediyor. En Garde isimli filmiyle Locarno Film Festivali'nde ödül alan yönetmen Ayşe Polat'la filmi üzerine Gülfer Akkaya konuştu. Bob Marley No Women No Cry şarkısıyla gönüllerimize taht kurmuştu. Lakin, Rita Marley Çitlembik Yayınlarından çıkan **Bob Marley ile Hayatım, No Woman No Cry** adlı kitapta Bob Marley'in de tanıdığımız erkeklerden pek de farklı olmadığını anlatıyor. Özgün Akduran'ın yorumuyla Rita Marley'i bu sayımızda daha yakından tanıyabilirsiniz. Hande Ögüt Amerikalı lezbiyen yazar T Cooper'la dergimiz için bir söyleşi yaptı. Mürüvvet Yılmaz ise anne kız ilişkilerini değerlendirdi. Nermin Yıldırım kadınların pek rağbet etmediği bir mesleğe, dövmeciliğe heves etmiş bir kadınla Ayçin'le görüştü. Mesleğini büyük bir titizlikle icra eden Ayçin'in anlattıkları dövme meraklıları için tavsiye olunur. 5 Mart 2005'te Kadıköy İskele Meydanı'nda Pazartesi standında olacağız. Yaşasın 8 Mart! Pazartesi'yle nice yüzüncü sayılara... Önümüzdeki sayı görüşmek üzere...

8 mart'a doğru

Bu yıl 8 Mart'ta Kadıköy İskele Meydanı'nda kadınlar olarak bir araya gelmemizi sağlayan 8 Mart Kadın Platformu, eylemin örgütlenme anına dek birçok tartışma yaşadı. Bu tartışmalar, platformların nasıl işlenmesi gerektiğine dair birçok soruyu da beraberinde getirdi. 8 Mart'ın ardından şimdilik bir bölümünü aktaracağımız süreci tartışmak kadın hareketi için bir görev olarak önümüzde duruyor.

İstanbul Kadına Yönelik Şiddete Karşı Kadın Platformu, yaklaşık bir buçuk yıldır İstanbul'da, namus cinayeti karşıtı eylemlerin bir çoğunu, 25 Kasım Dünyada Kadına Yönelik Şiddete Son Günü eylemini, ulaşabildiği en kalabalık kadın topluluğuyla birlikte yapmak için çaba harcadı. Bağımsız feminist kadınlar, kadın örgütleri ve karma örgütlerde politik çalışma yapan kadınlardan oluşan platform, eylemlerini sadece kadınlarla beraber yapma konusunda da bileşenleriyle hemfikirdi. Eylemler bu temel kriterle örgütlendi. Platform, eylemlerini sürdürürken, kadınların ve kadın örgütlerinin birlikte kadın politikası yapma yöntemlerini de kendi içinde sık sık tartıştı. Platformun iç işleyişi ve hukukunu oluşturma çabası güttü. Yine tüm bileşenlerle beraber oluşturulmaya çalışılan hukuk vs için saatlerce tartışıldı. Eğer bir tek kadın bile ikna olmamışsa, bu tartışmalar ortaklaşma sağlanıncaya kadar devam ediyordu. Çünkü platform bileşeni olan bütün kadınlar, tanımlanmış bir yanyana duruş sağlamanın platformun geleceği için önemli olduğunu düşünüyordu. Platformda iç hukuku oluşturma tartışmaları sürerken, yaklaşan 8 Mart'ın nasıl kutlanacağı bir gündem olarak karşımızdaydı. Fakat platform bugüne dek yaptığı her eyleme sadece kadınların katılması konusunda hemfikirken, kimi kadınlar 8 Mart için "8 Mart'ta böyle olmaz, çünkü 8 Mart başka" dediler. Bu da şimdiki kadarki ortaklığı değersizleştirirken bir yandan da daha 8 Mart toplantıları başlamadan erkeksiz 8 Mart biçimine itiraz ettiler. 8 Mart, henüz platformun gündemi olmuş ve 8 Mart'a katılma koşulları hakkında henüz tartışılmaya başlanmamışken, platformun katılımcılarından olan EKB(Emekçi Kadınlar Birliği), EHP(Emekçi Hareket Partisi), Özgür Kadın ve Yeni Dünya İçin Çağrı gibi kurumlar, karma örgütlerin 8 Mart için yaptıkları ayrı bir toplantı çağrısına katıldıklarını öğrendik. Elbette katılabilirler, burada sorun yok. Hem bizimle, yani kadın platformuyla aynı gündemli toplantılar yapıp, hem de ayrı bir yerde başka bileşenlerle başka bir eylemi örgütlenme toplantılarına katılabilirler. Ama bu bilgiyi bizlerden bir süreliğine saklamak sakıncalı değil midir?

Platform, bu bilgiyi Yeni Dünya İçin Çağrı Dergisi (ki bu grup, tüm 8 Mart sürecinde her

konuda örnek bir tavır sergilemiştir) ve EHP sayesinde öğrendi. Biraz gecikmiş olsa da. Karma örgütlerin yaptığı çağrı, diğer karma örgütlere ve EKB, Özgür Kadın ve EHP'li kadınlara idi. Doğal olarak kadın örgütlerini ve feministleri dışlıyordu. Zaten 8 Mart toplantılarına iki erkeğin kadınları temsilen katıldığı da duyduklarımız arasında. Biz feministler yıllardır erkeksiz 8 Mart'ı savunduğumuzu açık açık söylüyor, 8 Mart alanının erkeksizleştirilmesi için elimizden geleni yapıyoruz. Çünkü, kendi kurtuluşumuz için bütün kadınlarla birlikte olmanın doğruluğunu ve kadınları sömüren, kadınlara şiddet uygulayan erkeklerle elele olamayacağımızı biliyoruz. Ama erkeklerin kadınları temsilen 8 Mart toplantılarına katıldığını duyunca, "bravo" demekten kendimizi alamadık. Bu kurumlarda hiç kadın yok mu ki 8 Mart toplantısına katılmak erkeklere düştü? Pervasızlığın böylesine bravo denmez de ne denir? Sonuçta EKB, Platformla 8 Mart toplantılarına katılırken, gizlice, 8 Mart mitingi

başvurusunu yapmış. Gizlice diyorum çünkü başvuruya rağmen Platformun ortak eylem toplantısına da katılmaya devam ediyorlardı ve bizlere bu toplantılarda herhangi bir bilgilendirme yapmadılar. Böylece kendilerini hem bir buçuk yıl boyunca ortak eylem yaptıkları ve bir yandan birlikte iş yapma hukukunu oluşturmaya çalıştıkları İstanbul Kadına Yönelik Şiddete Karşı Kadın Platformundan hem de karma örgütlerden ayırmış oldular. Ayrı eylem başvurusu, Platforma duyurulduğunda ok yandan çıkmıştı. Ama buna rağmen bizler EKB'li arkadaşlarla yine de konuştuk. Çünkü bizler kadınlarla ortak eylem yapmayı önemsiyor ve böyle tartışmaz, keyfi ayrılmaları tehlikeli buluyoruz. Ortak kadın eylemini önemsedığımız için Platform, bu tartışmaların içinde 8 Mart çağrısı yapmayı doğru bulmadı ve çağrıcı olmadı. Geldiğimiz noktada, İstanbul'da üç ayrı 8 Mart eylemi olacağı kesinleşmişti. Karma örgütlerin, EKB'nin ve 8 Mart Kadın Platformunun. 8 Mart eylemini örgütlemek üzere Mor Çatı, Cökkuşağı ve Amargi'nin tüm kadın örgütlerine yaptığı sadece kadınların katılacağı ve 8 Mart'ı ortak örgütlenme çağrısıyla bir araya geldik. Bu sürece EKB katılmadı. Özgür Kadın ise, gözlemci olarak katıldı. Ancak bu kez EHP ile sorun yaşamaya başladık. Çünkü EHP; EKB ve karma örgütlerin ayrı eylemlerini yeni kurulan 8 Mart Platformu'nun dayatması ve dışlayıcı olmasına bağlıyor ve henüz kurulan 8 Mart Platformunu meşru görmüyordu. Bu da yetmezmiş gibi 8 Mart eyleminin örgütlemesine katılmıyor, bu eylemde görev almayacağını söylüyor, ama imzacı olmakta dayatıp, destekçi olma önerisine karşı çıkarak çalışmaların gecikmesine de neden oluyorlardı. Tüm tartışmalar sonunda EHP'ye önerdiğimiz hiç olmazsa sembolik bir görevli verme önerisini de reddederek, platformdan ihraç edildiklerini ileri sürerek, 8 Mart eylemine katılacaklarını ve ama alanda açacakları döviz ve pankartlarıyla bizleri teşhir edeceklerini söylediler. Yaptıklarının hata olduğunu, bunun uzun vadede onarılmaz yaralar açacağını söyledik. Eyleme ilişkin eleştirilerin eylemin önünü tıkayıcı ve eylem anında değil, eylemden bizzat sonra yapıldığı geleneğini de hatırlatmamıza rağmen EHP'li kadınlar tutumlarında ısrarcı oldular. Ve toplantıyı terk ettiler. Böylece bizler son bir buçuk hafta içinde eylem yeri seçip, eylem komitemizi belirleyerek 8 Mart Eylemi için başvuruda bulunduk. 8 Mart Kadın Platformu olarak bizler, "Kurtuluşumuz Ellerimizde, Kadınlar Örgütlü Mücadeleye" sloganımızla bu yıl 5 Mart Cumartesi günü saat 12.30'da Haydarpaşa Numune Hastanesi önünde pankartlarımızla buluşup, Kadıköy Meydanı'na yürüyeceğiz. Coşku, umut ve isyanla, kurtuluşumuz için hep birlikte, bir kez daha yaşasın 8 Mart!

100 SAYI

100 sayıdır bu dergide neler tartıştı kadınlar, nereden nereye geldiler, neleri paylaştılar, neleri yitirdiler? Pazartesi ne idi bizim için ne oldu?

yine düştük yollara

İlk sayısını aldım elime, herkesin de meraklan dört elle sarıldığı sayı hani. Ne yazmış bakalım feministler diye... Bu ilk sayıdan başlayarak, aslında ne zaman kadınlarla, kadınlıkla ilgili bir mesele tartışılıyor olsa, ya da ne zaman bir mevzunun kadın bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekse, her cephedeki muhatapları şöyle bir göz ucuyla da olsa Pazartesi Dergisi'ne bakmadan geçemedi. "Feministler ne demiş bakalım?" sorusunun cevabı, genellikle bu kadınlara mahsus gazetenin sayfalarında arandı. İlk çıktığı günden itibaren kadınların ne olursa olsun sözlerini söyleyebildikleri bir yer oldu Pazartesi... Şiddet gören, tecavüze uğrayan, yaralanan kadınların bildik medyanın salyalı, kanlı saldırılarından uzak, zayıf ve titrek ve boyalı basının tantanası arasında duyulmayan seslerinin duyulabildiği, en azından yargılanmadan yükseltilebildiği yer oldu. Bu, aslında hâlâ en yakıcı ihtiyaçlardan biri olmaya devam ediyor. Kadınların kendi sözlerine inanacak, onları yargılamayacak ve inatla haklarını savunacak, yani o bildik tarafsız gazetecilik masalını anlatmayacak bir yer... Alanya'da tecavüze uğrayan kadınlar gibi örneğin, ya da Derik Jandarma Karakolunda tecavüze uğrayan Şükran Aydın'ın Pazartesi Dergisi'nde yer alan haberleri gibi... Belki de, yalnız tek tek olaylardan ziyade bir yayın kuruluşu olarak kadın bakış açısıyla yaşananları yayabilme, haber yapabilme, iletebilme, tarafını yitirmeden tüm muhatapların görüşlerini, aktarabilme olanağı sağlayan bir dil oluşturmaya yaptığı katkı önemli Pazartesi'nin. Bir de bunu yaparken yarattığı ilkeler... Pazartesi yalnız erkek egmenliğinin en açık ve zorba yüzüyle hayatları altüst olan kadınlara destek olmakla kalmadı, aynı zamanda patriarakanın hayatımızın en gizli ve özel alanlarındaki yansımalarının sürekli keşfedilip ya da şöyle söyleyelim doğrudan deşifre edildiği alan oldu. Evlilik içinde yaşanan yoğun şiddet sayfalarında yer aldı bu derginin. Oto sansürlü ve sansürlü. Ensest, erkek şiddetinin en gözden uzak tutulmaya çalışılan biçimi, Pazartesi'de hep açık edildi. Kadının eviçi emeği, yani en görünmez olanı görünür kılınmaya çalışıldı

kelimeler yoluyla.

Her görüşten kadının, kendini kadın olmak temelinde ifade etmesi için bir alan açtı bu dergi ve bu yanıyla da kadınların asgari müştereklerinin bir devrime yol açacak kadar büyük olduğunun kayıt altına alındığı ve kendi varlığıyla da bunu ispatladığı yer oldu. Mesela çok tartışılan türban meselesinde Kemalistlerden ya da İslamcılardan yana tavır almak yerine bu konuda kadınlardan yana bir bakış açısı geliştirmeyi denedi. Türbanlı kadınlara, 'İslamcı' politikanın içinde yer almış kadınlara sayfalarını açtı.

Popüler olmaktan kaçmadı; popüler ya da ünlü kadınlar magazin malzemesi olmaktan çıkıp kendi gerçeklikleriyle, kendilerini taciz edecek bir soru

solunmayacağından ve anlaşılacaklarında emin, konuştular Pazartesi'nin sayfalarında. Pazartesi popüler ikonlara da satışmadan edemedi doğrusu ya da aslında galiba onların kadınlara satışmalarına dünyanın sahibi gibi davranmalarına katlanamadı ama zaman zaman 'pabuç kadar dilimize' düşenlerin durumu da kadınları çok eğlendirdi.

Yalnız 'ciddi konular' yer almadı bu yüz sayıda. Bu yüz sayıya, Feminist Ansiklopedi, kadının cinselliği, kadın sağlığı, erotika ve pek tartışılan köşemiz 'Ayıp Köşe' de sığıdı. Aşk üstüne 'hafif meşrep' yazılarda galiba bu olağanüstü güzel duygu ile nasıl köleleştiğimizi birlikte keşfettik. ayşe düzkan'ın "aşk kadınların afyonu" başlıklı yazısı da hâlâ alıntılanan bir yazıdır. Söylemeden geçmeyelim, dergiye açılan davaların üç tanesi, Ayıp Köşe'den dolayı. Bir sayı için de toplatma kararı var. Ortalık erkeklerin şiddet

yüklü pornolarıyla kaynarken, kadınların fantezilerinden bile rahatsız olundu yani. Dergiye açılan diğer davanın sebebi ise, üç yıl önce Burdur Cezaevi'ndeki operasyon üzerine yapılan haber. Pazartesi, cezaevi müdürünü hedef göstermek suçlamasıyla İstanbul DGM'de yargılandı. Burdur Cezaevi ile ilgili benzer haberler birçok gazetede yer almıştı ama kadınların öyle cezaevi filan gibi konularla işi olmamalıydı! Feminist iktisat, kendi tarihimiz 'ağırbaşlı' konularımız arasındaydı. Dünyanın dört bir yanından hemcinslerimizin mücadeleleri ve sorunları bu satırlar sayesinde artık bizim için bilinmez değildi. Bazen bu problemleri anlamak için çok uzağa gitmek gerekmedi. Hemen burnumuzun dibinde yaşanan bir savaşa tavır almayı denedi bu dergi. Kadınlar dul kalarak, oğullarını kızlarını yitirecek, öldürülerek tecavüze uğruyarak savaşın kurbanı oluyorlardı. Cinsiyet körü olmamak kadar ezilen ulusun kadınlarını ötekileştirmeye karşı uyanık olmaya çalıştı Pazartesi... Heteroseksizme karşı travestilerle ve eşcinsellerle dayanışma içinde olmanın olanaklarını araştırdı.

Türkiye'nin her yerinde gerçekleşen kadın etkinliklerine elinin erdiğince, gücünün yettiğince ulaştı bu dergi. Okuyucularıyla, okuyucu mektupları ve okuyucuların zaman zaman dergiye ziyaretleri ile gerçek bir ilişki kurmayı denedi. İlk sayıları çıkarken yürüttüğü okur toplantıları birçok kadının Pazartesi'yle ve kadın hareketiyle kurduğu bağı güçlendirdi. Ne yazık ki bu toplantılar çok uzun sürmedi.

Ama kentli, okumuş ve daha az yoksul kadınlar kadar, kentli olmayan, yoksul kadınların da dergisi olmayı becerbildi mi?

'Sistem kadına ne vaat ediyor?' sorusunu sorarken bir yandan, alternatif bir dünya kurmayı hedefleyen muhaliflerin kadınlar hakkındaki politikalarını da sorgulamaya çalıştı sayfalarında; "sol kadınlara ne vaat ediyor?" diye de sormadan edemedi.

Başından beri eylemlere, hele kendi eylemlerimize yani kadın eylemlerine tarafsız gazeteci soğukkanlılığı yerine, sıcak, militan bir tavırla yaklaştı Pazartesi. Hatta zaman zaman

eylem ajandamız oldu. Bazen yapabildiğimizize

daha doğrusu o kadar kolay yapabildiğimize şaşıtığımız eylemler yer aldı bu sayfalarda. Sonra bazılarında o kadar eğlendik ve istediğimizi o kadar başardık ki nerdeyse kendimizi kapak yaptık. Elite Model Look baskını, derginin sayfalarında ve kapağında eyleme katılanların yazılarıyla haber oldu. Elbette hayat bize sadece gül bahçesi vaat etmedi. Kate Millet gibi Christine Delphy gibi kadın hareketinin çınarlarıyla dergi sayfalarında uzun uzun tartıştı. Türkiyeli kadınların feminist teoriye dair farklı fikirleri yar aldı zaman zaman. İsimlerini tek tek sayamayacağımız kadar çok sayıda kadının Türkiyeli bir feminizme teorik katkılarını sundu hepimize. Dergiye gelip giden, çalışan, gönüllü olan birçok kadının ilk kez haber yazdığı, bilgisayar klavyesine ilk kez dokunduğu bir gazetecilik okulu oldu aynı zamanda. Kendi i ç i n d e

tartışmaları, krizleri de oldu bu derginin, bunları aşırıp aşmadığını zaman gösterecek. 100. sayıya ulaşana dek pek çok kadının emeğini de biriktirdi içinde. Yüzlerce kadının yazdığı, çizdiği, katkıda bulunduğu, çeviri yaptığı, "pul yapıştırdığı", dağıtım yaptığı, dergi sattığı, yalnız içinde yer alan kadın değil, aynı zamanda içinden geldiği ve parçası olduğu kadın hareketini oluşturan kadınların da. Ama galiba bunu paylaşmakta açık etmekte zorlandı biraz. Yani, acaba Pazartesi kadın hareketinin tüm bileşenleri için

daha kapsayıcı olmayı daha çok önüne koymalı mıydı? Ya da bu bileşenler bunu anlayıp daha sahiplenici olabilir miydi? Aslında bu, henüz yitirilmiş bir fırsat değil. Hem içeriden zaman zaman katkıda bulunan hem de dışarıdan kendi iç tartışmalarının herhangi bir yerinde bulunmayan bir yerden, Pazartesi her zaman kadınların ve kadın hareketinin üstelik her dönemde şiddetle ihtiyaç duyacağı bir yayın organı olarak görünüyor. Hem de kadın olarak ve kadın bakış açısıyla haber yapmak, yayın çıkarmak konusunda edinilmiş bunca tecrübe

ve birikim gözönüne alındığında.

Keşke daha çok kadına ulaşabilseydi bu dergi ve daha fazla kadının sesi olabilseydi, olabilse. Keşke daha çok zaman ayırabilsek, bunun için daha çok emek, daha çok maddi kaynak... Hayatın diğer yanlarında hazır cevaplar bulamadığımız sorulara burada da bulamayacağımız aşikâr ama, "keşke"lerle yetinmedik bugüne kadar... Pek çok kadın yetinmedi ve hayal ettiklerini yaptılar. Elinizde tuttuğunuz bu dergi gibi. 100. sayımız kutlu olsun. Hatta nice 100. sayılara.

pazartesi'den küçük anılar

Dergideki en küçüğümüz Haziran, bir gün telefona bakar. Zaten dergiye uğrayan herkes doğal sekreter olmaktadır ya neyse. Telefondaki beyefendi, "neresi orası" diye sorar. Bizim kız ne diyecek, tabii ki, "Pazartesi" der. Karşıdaki anlamadığından olsa gerek, şaşkınlıkla, "ben kiminle görüşüyorum, sen kimsin," babında bir soruyla devam eder. Bizimki "Haziran" dediğinde film kopmuştur artık. Adam, "dalga mı geçiyon sen be," der. Sahne Pazartesi kızlarının kikirdeşmeleriyle sona erer.

Pazartesi'nin yeni sayı hazırlıkları sürmektedir. Dergide bir koşuşturmaca, bir telaş. Derginin bulunduğu sokak (Abdullah Sokak) otoparkçılarının biri kapının önünden bağırılmaktadır, "Beyhan Ablaaa," dergi telaşından olsa gerek, Beyhan da şuursuzca balkona koşar, "ne oldu?" cevap, "abla ben kız kaçırdım. Evleniyorum. Bi aşağı gelip bizim hanımla konuşsana, çok ağlıyor." Vaziyet böyle, feminist dergi, kız kaçırma, on yedi yaşında gencecik bir kadın... Şimdi hamile, görüşüyoruz yengeyle...

Gülnur Savran dergiye yazısını getirmiştir. Dergidekiler, "Gülnur,

şu yazına bir de kutu yapsana," derler. Kutu'dan kasıt şu satırları okuduğunuz çerçevesi olaydır. Gülnur'un cevabı, "ay, hiç anlamam öyle karton, kutu, ortaokuldayken de elişim çok kötüydü " olur. Hikâye dilden dile aktarılıp, şu anda kamuya mal edilmiştir.

Gülfer Akaya, dergiye ilan almaya çalışmaktadır. Karşılıklı ilan değişimine verilen ismi (barter) bilmemektedir fakat. Virgül Dergisi'nden ilan aldığı coşkusuyla, "ilan aldım, ilan aldım," diye ortalarda dolandır. İlan zamanı geldiğinde Virgül Dergisi'ni arayıp ilanı ve ücreti konuşmak isteyen Beyhan'a cevap, "ee biz barter yaptık. Ne parası," olur. O gün bugündür Gülfer ilan meselesinden uzak durmakta.

Bilge Seçkin, Beyoğlu'nda yürürken uzun zamandır görmediği bir tanıdığıyla karşılaşır. Hoş beşin ardından adam sorar, "nereye böyle?" Bilge de "Pazartesi Dergisi'ne," Adamın birden nevre döner. "hani şu, karımın okumaya başlayıp altı ay sonra da beni boşadığı dergi değil mi o?" Hikâye, doğru yolda olduğumuzu göstermiyor mu sizce de?

PAZARTESİ

hepimizin dergisi

Nevin: Pazartesi Dergisi'ne girmeden önce evliydim ve bir çocuğum vardı. Eve kapanmış, çocuğuna bakan, eşini evde bekleyen bir kadındım. Ama bolca okurdum. Feminist çevreden de haberdardım. Feminist olmamla evlenmem aynı döneme denk geldiği için o çevreyle ilişkilene fırsatım pek fazla olmadı. Sonra Pazartesi Dergisi'nin yayın hayatına başlayacağını duydum. Dergi çıkmaya başladıktan bir sene sonra Pazartesi'yi ziyaret etmeye karar verdim. Arkadaşlarla tanıştım ve gönüllü olarak dergide çalışmak istediğimi söyledim. Oğlum yuvaya verdiğimden boş vaktim vardı. Pazartesi'ndeki arkadaşlar seve seve kabul ettiler. Arşiv bölümüne yardım ettim bir süre, gazete haberlerini ve fotoğraflarını kestim, yapıştırdım. Ne iş varsa onun bir ucundan tutmaya çalıştım. Haftada bir, sonra iki, üç derken ortama da adapte olmaya başladım, Politik eylemlere, konuşmalara katılmaya başladım. Daha sonra kadın arkadaşlar bana, "biz okurlarımızın tanıklıklarını içeren yazılarını yayınlıyoruz. Sen de bir yazı yaz, yayınlatalım," dediler. Ben de yazdım. Kadınları destekleyen ve onlara yardımcı olan erkekleri yazdım. Arkadaşlar çok beğendiler. Bu süreç yaklaşık bir yıl kadar sürdü. Doğrusunu söylemek gerekirse bu durum beni çok olumlu

bir yönde etkiledi, hayata bakışım, tutunuşum çok güçlendi. Politik olarak geliştirdim, eylemlere, tartışmalara başladım. Bir yılın sonunda arkadaşlar kadroda bulunan bir eleman eksikliğini benim gidermemi teklif ettiklerinde çok sevindim. Üstelik, bir adım daha atarak bana, bazı konularda geliştirilecek yanlarım olduğunu ama Pazartesi Dergisi için haber yapabileceğimi söylediler. Dünyalar benim oldu. Çünkü ben hep gazeteci olmayı hayal eden, isteyen biriydim. Bu benim için müthiş bir armağan, rüyamda göremeyeceğim bir şanstı. O gece uyuyamadım. İlk haberimin konusu yurttaki kızların sorunlarıyla ilgiliydi. Pazartesi'nin benim hayatımdaki yeri her açıdan müthiş bir değişimdir, çok büyük bir dönüm noktasıdır. Feminizmi hem pratik olarak hem de ideolojik olarak Pazartesi'de öğrendim. Ondan önceki dönemde çok kırsırdım. Ondan

Pazartesi Dergisi'nin 100. Sayısıyla birlikte şöyle bir geriye dönüp baktığımızda, yüzlerce kadının yazı yazdığı, yüzlerce kadının emeğinin, fikrinin olduğu derginin, yine çok fazla kadının hayatının değişmesinin müsebbibi olduğunu görüyoruz.

Kendimizi değiştirmek, keşfetmek, dünyayı ve kadınları değiştirmek ya da daha farklı sebeplerle yollara düşmüş kadınlardan dördü, farklı zamanlarda, farklı şekillerde Pazartesi'yle tanıştılar. Hayatlarında nelerin değiştiğini de paylaştılar hepimizle. Nevin, Nilgün, Ayşegül ve Nermin'in hikâyeleri belki de birçoğumuzun hikâyesi...

sonraki hayatım çok değişti. Arkadaşlarımla, çevremle, evliliğin getirdiği, kayınpalade, görünce, akraba sorunlarıyla bir hesaplaşma yaşadım, hepsini sorgulamaya başladım. Katıldığım eylemler, hayat görüşüm, yeterince ilerlemeyen her şey aslında bir anlamda yerine oturdu. Oğlumla ilişkim, eşimle ilişkim daha farklı olmaya başladı. Daha olumlu bir döneme girdim. Ayrıca, Pazartesi sayesinde sadece hayalini kurduğum gazetecilik mesleğini yapmakla kalmadım, bir de ödül aldım. Pazartesi'nin de ilk ödülüydü bu. Daha önce yarışmalara katılmamıştı arkadaşlar. Hürriyet, Milliyet gibi büyük gazetelerin yanı sıra biz de ödül aldık. Tokat'ın Turhal ilçesine bağlı bir köyünde kendini asan Fatma Ülkü'nün öyküsüydü haberin konusu. Net hatırlıyorum, bende yer eden bir haberdir çünkü. Kapak haberi yapmıştık. Metin Göktepe Gazetecilik Yarışması'na katılımın son günüydü. Ayşe (Düzkan), çok ısrar etmişti bir iki haberimi göndermem konusunda. Onun zorlamasıyla iki haberimi göndermişim ve Fatma Ülkü'nün haberine jüri özel ödülü verilmişti. Beş yıl boyunca Pazartesi'deydim. Pazartesi'nin ara verdiği dönemde mecburen iş bulmak zorunda kaldık. Başka işlere girdik ama elbette Pazartesi bizim açımızdan yalnızca bir iş olmadığı için bağımız her açıdan devam etti. Şimdi Beyoğlu Gazetesi'nde çalışıyorum. Oranın haber merkezinde bir sene kadar haber yapan bir muhabirken, şimdi yönetici kadrosundayım. Pazartesi benim meslek hayatımı belirleyen, evliliğimde, çevremde,

Soldan Sağa: Nevin, Gülfer, Nilgün ve Ayşegül

politik hayatımda beni çok olumlu etkileyen ve beni istediğim noktaya götüren bir oluşum. Yüzüncü sayısı çıkacağı için çok gurur duyuyorum.

Biz her zaman konuşurduk. Pazartesi bir kadın grubuna mı ait? Yoksa bu uğurda çalışan başka kadınlara da mı, diye. Pazartesi bu uğurda çalışan bütün kadınların aslında. Bu mücadeleye inanan bütün kadınların. Örneğin, ben zaman zaman uğrasam da eskisi gibi faal bir çalışma yürütemiyorum, biraz daha uzağım pratik olarak. Oysa şimdi daha öncesinde tanıdığım ve tanımadığım kadınlar var Pazartesi’de. Bu aslında çok mutluluk verici bir durum. İki kişi olmadığında yerine on kişi gelebilir. On kişi olmadığında başka bir on kişi gelebilir. Pazartesi, bir şekilde onu alan, okuyan, kendisine feminist demese bile mücadelenin bir ucundan tutan, burada da doğru söylemişler diyen herkesindir. Küçük ya da büyük örgütlenmelerin zeminini hazırlıyor Pazartesi gibi oluşumlar. Biz hep iğneyle kuyu kazıyoruz diyoruz. Ama geriye dönüp baktığımızda aslında büyük değişiklikler yapıyoruz Türkiye’de. Zor ama önemli bir yol kat ettik. Bu mücadelelerin çok önemli bir ayağının da Pazartesi olduğunu düşünüyorum.

Ayşegül: 1998 yılının sonları lise ikiye geçtiğim yıldır. O yaz değişti diyebilirim hayatım. Hani her şeyi soru yağmuruna tuttuğun, her şeyin bir anlamı olmalı dediğin zamanlar. İşte o yazın sonunda ÖDP’yle tanıştım ve gerçekten hayatım değişti. Okul açıldı; bir yandan okul bir yandan da okulun yakınında bulunan ÖDP lokaline gidip gelme günleri... ÖDP’de bir sürü kadın vardı ve hepsi benim çevremdeki kadınlardan farklıydı ama aynıydılar da. Garipti bu. Hepsi tüm farklılıkları içinde yine de annemin, teyzemin yaşadığını yaşamış ya da yaşıyordu. İşte, eşitlik, özgürlük, sosyalizm derken bir şeyin eksik olduğunu fark ettim. ÖDP’yle birlikte değişen hayatımın başka sorular getirmeyeceğini düşünürken, “kadın olmanın” soruları çıkmıştı karşıma. Bu çetrefilli ama en güzel soruydu.

Bir gün bir sözcük duydum: “Feminizm”. Açıklamasını duyunca daha da sevindim, ben oymuşum meğer. Feminist. Aslında hayatımda hep kadınlar oldu: Babaannem, annem, teyzeler, halalar, kuzenler. Dominant, evde en son kararı veren; ama kocalarına da “gölge” diyen kadınlar hepsi. Pazartesi Dergisi de, ÖDP lokaliinde ilk kez elime geçti. Gördüğüm anda okudum. Benden, annemden, teyzelerimden bahsediyordu. Biz vardık içinde. Sonra düzenli olarak almaya başladım. Bir süre sonra Bakırköy ÖDP’de tanıştığım genç kadınlarla aynı şeylerden söz ediyor buldum kendimi. Konu hep aynı: “Ne olacak bu kadınların hali?” Derken onlarla, -hatta 18-22 yaş arası kadınlardık- bilinç yükseltme grubu kurduk. Düzenli olarak toplantı yapan, kitap okuyan tartışan bir kadın grubu olmuştuk. Bu arada hepimiz düzenli bir şekilde Pazartesi okuyan kadınlardık. Ben Pazartesi’ye ilk yazımı vermiştim. Onun da hikâyesi çok ilginçtir. Adını bilmediğim ama zaten olduğum “feminist” kimliğimi en başında beri tereddüt etmeden savundum ve kendime “ben feministim” dedim. Her zamanda tepkiyle karşılaştım. Çünkü benim yaşımda bir kızın feminist olması insanlara çok anlamsız geliyordu. İlla tüm kadınların maruz kaldıklarına kalmam gerekiyor da ondan sonra kendime feminist demem gerekiyormuş gibi

bir hava esiyordu. Bir de daha lisede olan bir kızın kendine feminist demesi için kadın olması gerekiyordu. Niyeyse? Nitekim Pazartesi’nin düzenli okuyucusu olmanın bir yıl sonrasında bir gün kendimi Pazartesi’de buldum. Lise formasıyla, hatta “salakça” öylesine geldim. Tarihindeki ilk basılı olan yazım “Ben ve Ötekiler” başlığıyla yayınlandı. Yazı, kendime feminist dememin ardından, yaşadıklarım, lisede feminist demenin zorluklarından bahsediyordu ve en önemli vurgusu da şuydu: “Bakireyim ama feministim”. Daha sonra bilinç yükseltme grubuyla devam etti bu süreç. Bu tanışıklığın ve yazımın yayınlanmasının ardından ilişkimiz hep sürdü. Liseli, küçük feminist kızdım ve Ayşegül’lerin dergimizdeki bolluğundan kaynaklı adım, “Küçük Ayşegül” olmuştu bile. Bu arada deli gibi, sırt çantamda Pazartesi’ler taşıdığım, herkese “ben feministim, feministim” diye haykırmak istediğim ama ağzımı da sıkı tuttuğum bir dönemde yine katıldığım panellerin birinde gencecik bir kadının salonu ağzına kadar doldurmuş erkek kalabalığına aldırılmadan, söz alıp, “ben erkeklerin yanında ‘kukumdan’ bahsedemiyorum” dediği an her şey durmuştu sanki. Bir kadın böyle cesurca konuşabildiğine göre...

Ben de kukumdan bahsedemiyordum kimseye. İşte feminizm buydu, bendim, oydu... O kızın adı Bilge’dir, sonra tanıştık, arkadaş olduk... Sonra Pazartesi’ye yazmaya da devam ettim. 18 yaşına girmenin ardından bir 18 yaş yazısı, sevgililer günüyle ilgili bir yazı, derken çeşitli orta sayfa konularında yer alma. Her zaman Pazartesi’ye gittim geldim yazılar yazdım, oturdum, ayak işi yaptım... Sonra en önemlisi bence kitap okuma, akıl danışma, sohbet etmeyi. Pazartesi Yayınları’ndan çıkan Lee Commer’in “Evlilik Mahkûmları”, Simon de Beauvoir’ın “Ben Bir Feministim” kitabı, Marily French’in

“Kadınlara Mahsus” adlı kitabı ve daha çoklarını bu sayede okudum. Belki o yıl ilk yazımın yayınlanmasının ardından böyle bir ilişki geliştirmeseydim bu kitapları okumam zaman alabilirdi ve pek çok şeyin farkına varmak da gecikebilirdim. Mesela geçen gün aynı dönemlerde Pazartesi’ye gelip gitmeye başladığım, yine aynı dönemler de yazımın yayınlandığı Selen’le Dergi’de karşılaştık. Bir anda rafta “Evlilik Mahkûmlarını” gördüm ve “aaa, ilk okuduğum feminist kitap” dedi. Bir an şunu düşündüm: O yıl ikimiz için de farklı bir dünyanın kapılarını aralamıştık, aralamışlardı ve biz o dünyada sadece kadın olarak vardık. Hiçbir engel yoktu, aksine kız kardeşler bolluğu

Metin Göktepe Jüri Özel Ödülü alan Fatma Ülkü haberinin yer aldığı Pazartesi

içinde serbest dolaşım hakkı elde etmiş AB vatandaşı gibiydik. Sonra Bakırköy ÖDP'deki bilinç yükseltme grubuyla birlikte yaptığımız "8 Mart" Parti'nin her yanını kadın resimleriyle, Pazartesi'den aparttığımız yazılarla donattığımız, arada sırada Pazartesi'ye de yazılar yazan Özgür Sevgi Göral'ın konuşmacı olarak katıldığı "8 Mart" etkinliği hepimiz için çok özel bir olaydı. Bir zafer kazanmış gibi mutluyduk.

Peki şimdi ne yapıyorum? Benim hayatımda üniversite de olmadı. Üç yıldır Roll ve Ekspres dergilerinde muhabirlik yapıyorum. Son bir yıldır da Nokta Dergisi'nde, arşivde çalışıyorum. Birkaç aydır orada da düzenli muhabirlik de yapmaya başladım. Annemle varolan çatışmalı hayatı çoktan geride bıraktım. Anne-kız tartışmaları bitmez tabii. Ama şimdiki tartışmalarımızın konuları, kendime aldığım giysilere yaptığı muhalefetten kaynaklanıyor en fazla. Benimle birlikte çevremdeki kadınların (anneler, arkadaşlar) gündemleri de değişti. En azından benden korkmuyorlar. Erkek düşmanı olmadığımı da biliyorlar.

Çok zorlanıyorum erkeklerle hem duygusal olarak hem de günlük hayatta ilişki kurmakta. Hep erkek tacizine maruz kalıyorsun, erkek düşmanısın sen. Bu değişmeyen bir şey. Gündelik hayatın içinde feminizmin sözcülüğünü yapmaya devam ediyorum. Bir de tabii feministlerin neden huysuz kadına olmaya zorlandığını geçen zaman içinde çok iyi anladım. Geçen gün büyük bir otelin salonunda savaş karşıtı bir toplantı vardı. Konuşmacılar; gazeteciler, yazarlar, aktivistler. Salon entelektüellerle, devrimci gençlerle dolu.

Kürsüden söz veren kadın, şöyle bir duyuru yapma ihtiyacı hissetti: "Bayan arkadaşlara da söz vermek istiyorum". Oldum olası "bayan" sözcüğünden nefret eden biri olarak o ortamda kimsenin bu sözcükten rahatsız olmamasından irkilirken, bir yandan iyi ki feministim dedim, ama daha çok yolumuz var. "Bayan" sözcüğü gibi tüm sözcükleri cehennemin dibine gönderene kadar. Orada huysuzluk yapamadım ama yapacak daha çok zamanımız var. Her şeye rağmen.

Nilgün: 12 Eylül darbesi, hepimizin bildiği yaşamlar, insanlar darmadağın. Biz küçük bir kasabaya taşındık. Eskiden beri feminizmi bilirdim ama kadınla erkeği bölen burjuva ideolojisiydi. Böyle bilirdim. Neyse, sosyalizme dair birikmiş bir yığın soru vardı aklımda zaten ve 12 Eylül'den sonra boş düşünce bu soruların ardına düştüm. Eski bir İKD (İlerici Kadınlar Derneği)'li olarak kadın sorunu en önemli sorundu benim için. Bu sıralarda Şirin Tekeli ve şu anda adını hatırlayamadığım bir kadının daha, Somut Dergisi'ndeydi galiba, ilk yazıları bir feminist olduğum gerçeğiyle yüz yüze getirdi beni. Yine bu sıralarda İstanbul'da kadınların feminizmi tartıştığını duyuyordum. Sonra ben İstanbullu feministlerin Tünel'deki toplantılarına katılmaya ve sessizce izlemeye başladım. Zamanında İKD'de ve diğer sol yapılardaki iktidarlı ilişkilerden o kadar yılmışım ki Kadın Kültür Evi'ndeki ilişkilere de buradan bakmadan edemedim. Galiba çok gayret bile etsen, şimdi de olduğu gibi o iktidarlı olma hallerinden kurtulmak, ezilen biz kadınlar için bile kolay değil. Çünkü bir kez daha iktidar içeren, ezdiğin ya da ezildiğin bir yapı içinde olmak benim için mümkün değildi... Eylemler yapıyordu feministler. Feministleri İstanbul'da olduğum zaman İstanbul'dan ya da uzaklardan yine hiç konuşmadan, eylemlere katılarak, bakarak, görmeye çalışarak anlamaya gayret ettim. Ama yaşadığım çevrede bu konuyu herkesle

tartışıyordum. Kadın ve erkek muhalifler bunu nasıl yaparsın diye soruyorlardı. Bütün saygınlığımı kaybetmişim ve ben bu duruma sinsice seviniyordum. Feminizm yalnızca benim değil herkesin kendi bilgisine olan inançlarını sarsmıştı. Kaktüs ve Feminist dergilerinin benim için yerleri çok kıymetlidir. Bu dergilerin de sanırım ilk abonelerinden biriyim. Çünkü oralara gelmezdi. Bir süre sonra Pazartesi çıkmaya başladı. Toplantılarını duyardım Pazartesi günleri yapılıyor diye. Ama kapalı ve tarif edilmemiş iktidarlar taşıyan bir grup olarak yansımıştı bana. Ve sanırım yaklaşık iki yıl öncesine kadar dergi bürosuna gitmedim. Çünkü kadınların beyanına güveniyorsun ve öyle olmadığını anlayınca çok kötü çarpılıyorsun. Neyse yıllar boyunca dergiyi okudum ve sattım. Pazartesi'nin çıkması iki nedenle önemliydi benim için ve bu nedenler hâlâ geçerli. Görsel kültürün, TV ve benzeri şeylerin hele bugün bilgisayar olanaklarının hem erkek egemenliğine karşı hem kişisel hayatlarımıza ilişkin dayanışmaya engel olması hem de egemenlerin aygıtlarının erkek egemenliğini, kadınlar üzerindeki şiddeti yeni biçimlerde ve yeniden üretmesine karşı dokunabildiğin, saklayabildiğin bir şeydir bir dergi. Bir dergi uzaklardaki kadınları etkiler, uzaklardaki kadınlar da merkezlerdeki kadınları. Ben de uzaklarda yaşarken bir yığın şey öğrenmişim.

Zaman içinde Pazartesi'yi çıkaran kadınlarla tanıştım. Kimisiyle arkadaş olduk. Esasında çoğumuz gibi iktidarlı kadınlardı. Pazartesi özellikle İstanbul'da çok sayıda kadınla özellikle aktif kadınlarla kurabileceği ilişkileri kuramadı. Başka kadınların yapıp ettiklerini paylaşamadı. Sonra dergiden bir grup kadın güvensizlik beyan ederek ayrıldı.

Kol kırıldı, yen içinde kaldı.. Yalnızca feministlerin değil, kadınlık durumlarıyla ilgilenen tüm kadınların dönüp kendine baktığı, hatalarını ve sevaplarını paylaşacağı bir tarihsel andı o an. Tarihimizde pek çok olmayan

anlardan biriydi. Bir treni daha kaçırdık diye düşünmüştüm o zaman. 8 Mart'ın tartışıldığı bu günlerde belli ki yine trenler akıp gidecek önümüzden.

Daha sonra Pazartesi yayınına ara verdi, kapandı. Çok üzülüm. Hiç tahmin etmiyordum bu kadar üzüleceğimi. Şimdi yeniden çıkmaya başladı Pazartesi.

Dergide ben ne mi yapıyorum?

Yazı yazmıyorum ama yazılı kültüre dair bir şey yapmanın keyfini, tadını çıkartmak için röportaj yapıyorum. Geçmişte yaşanan sorunlar bitti mi ki diye soracak olursanız, bitmedi. Ama sorunların varlığının dava uğruna görmezden gelinemeyeceğine dair deneyimin ortaya çıktığına inanıyorum. Bana kalırsa 100. sayı feminist hareketin günahlarıyla, sevaplarıyla devam ettiğine dair kıymetli bir cevaptır.

Nermin: Pazartesi'yle tanışmam lise yıllarıma dayanıyor sanırım. Halam düzenli bir Pazartesi okuyordu. Onun evine gidip geldikçe üst üste dizili Pazartesi Dergileri'ni alır, karıştırırdım. İçerde bulduklarımın ilgimi çektiği ama her şeyin kafamda yerli yerine oturmadığı yıllardı. Yaşadıkça, gördükçe ve başkalarının hikâyelere tanıklık ettikçe, tanıdığım, bildiğim ve birbirinden çok farklı olduğunu düşündüğüm bütün kadınların keşiştiği bir yerler olduğunu fark ettim zamanla. Değişik sıfatlara bürünmüş olsa da benden daha büyük kadınların sıkıntılarının mirasçısı olduğumu da. Ters giden bir şeyler vardı evet. Bunu görebiliyor fakat isimlendiremiyordum. Feminizmin ne benim bir şey olduğunu öğrenmek için de kendime "feminist" demek için de üniversiteyi beklemem gerekti. Bu süreçle beraber mi düzenli bir Pazartesi okuru oldum yoksa düzenli bir Pazartesi okuru olmak mı beraberinde bu süreci getirdi, orasını bilemiyorum. Bildiğim tek şey, "yalnız değilim" duygusunu bu kadar derinden hissetmeme en çok vesile olanın bu dergi olduğu. Bu duyguyu tanımlamak için feminist kitaplar okumaya, kadınların verdiği mücadeleyle ilgili daha fazla şey öğrenme ihtiyacı duymaya başladım.

Okuldayken feminist bir fanzin çıkarıyordum. Adı Yeni Aleminisvan'dı. Haftada bir hazırlayıp, fotokopi yoluyla çoğaltarak bütün fakültede dağıttığım bu fanzin, en azından kendi fakültemde kadın mevzuuna duyarlı bir gündem oluşturulmasına katkıda bulunuyordu. Amaçladığım şey buydu en azından. Bir ucundan tutmak, çorbaya tuz atmak gibi. Ama yeterli değildi. Başka kadınlarla olmam gerektiğini biliyordum. Pazartesi'yi düzenli olarak takip ediyor olmama rağmen, İstanbul'dan uzak olmak -zira Eskişehir'de okuyordum- şu çok merak ettiğim "Pazartesi kadınlar"la tanışmamı, beraber bir şeyler yapabilmemi engelliyordu. Biz de okuldaki kadınlarla beraber bir kadın oluşumu kurma yoluna gittik. Ne yazık ki pek bir muvaffakiyet sağlayamadık. İlk ve tek başarımız bir panel düzenlemek oldu. Pazartesi'yi karıştırdığım günlerden birinde Ayşe Düzkan'ın çocuk pornosu ile ilgili bir yazısını gördüm. Çok çarpıcı bir yazıydı. Telefon edip, yazıyla ilgili bir kaç soru sordum, çok yardımcı oldular. Sonra "yahu ben bu kadını arasam, Eskişehir'e

çağırsam, burada feminizmle ilgili konuşmasını istesem ne olur acaba" dedim. Açıkçası, beni ciddiye alacağını da, geleceğini de hiç ummuyordum. Fakat beni çok şaşırtan şeyler oldu. Hiç tanışmadığımız halde teklifimi kabul etti ve bir hafta sonra Eskişehir'deydi! Fakültenin en büyük sınıfına doluşup -katılım o sınıfın daha önce görmediği bir kalabalık yaratacak kadar kuvvetli olmuştu- saatlerce konuştuk. Hepimizin kafasında bir yığın soru vardı ve Ayşe bütün bu soruları büyük bir sabırla cevaplandırdı. Karşılıklı tartışabileceğimiz bir zemin yarattı. Bana sorarsanız herşey harikaydı. Ayşe İstanbul'a dönmeden önce ona dergi için ne yapabileceğimi sordum. O da burada dergi satmak isteyip istemeyeceğimi sordu bana. Sevinçle kabul ettim. Eskişehir'de çok az bayide Pazartesi bulunabiliyordu. Kafamdaki soru

yıllarca "Pazartesi kadınlar" dediğim topluluk, dışarı kapalı, kendi içinde devinip duran insanlardan oluşmuyordu. Feminist mücadelenin bir parçası olmaya gönüllü her kadının yapabileceği bir iş vardı burada. Hepimize açık, hepimizden beslenen ve hepimizi besleyen bir yerdi Pazartesi. "Üçüncü sayfada kadına yönelik şiddet" konulu tezimi biraz toparlayarak, dergiye yazdım. Daha önce okuldayken ufak tefek haber yazıp göndermişliğim vardı ama yine de benim için çok duygulu ve heyecanlı bir deneyim olduğunu söyleyebilirim bunun. Sonra yazmaya devam ettim. Zamanla diğer kadınlarla tanıştım. Birbirinden pek çok yönden ayrılan, pek çok farkı olan bütün bu kadınların, nasıl bir araya gelebildiğini, ortak işler çıkarabildiğini gördüm. Bir de buradan öğrenebileceğim şeylerin ve

işaretlerini aydınlatan, bana yeni bir bakış açısı sağlayan bu derginin bir ucundan tutmak ve bunu benim gibi başka kadınlarla paylaşmak harika bir fikirdi. O günden sonra okulda, dışarıda, her yerde Pazartesi satmaya başladım. Ta ki okuldan uzaklaştırılıncaya dek. Okula döndüğümde Pazartesi artık çıkmıyordu. Ne yazık ki ekonomik sebeplerden dolayı kapanmıştı dergi. Mezun olunca iş bulmak için İstanbul'a geldim pek çok arkadaşım gibi. Sonra bir gün Pazartesi'nin yeniden çıkmaya başladığını öğrenince büyük bir heyecanla Abdullah Sokak'taki yerine gittim. Bu binadan ilk girişimdi ve kendimi nasıl hissettiğimi anlatamam. Burası benim için çok değerli, özel bir yerdi. Sonradan fark ettim ki, benim "gönül bağı" diye nitelendirdiğim bu his, Pazartesi'nin yanından yöresinden geçen bütün kadınlara bulaşıyordu bir biçimde. İçeri girdiğimde sadece telefonlardan tanıştığım Beyhan'la karşılaştım. "Sizin için ne yapabilirim" in cevabı, bu kez "yazı yazmak ister misin?" oldu. Bir kere daha büyük bir netlikle gördüm ki benim

değişimin hiç bitmeyeceğini...

Şimdi bir ajansta çalışıyorum. Burada çıkan iki dergiye yazı yazıyorum. Bu işi de Beyhan vasıtasıyla bulduğumu söylemeliyim. Bir de Özgür Gündem'in kadın ekinde feminist bakış açısıyla medya eleştirileri yapıyorum. Diğer mecralar için belki ama Pazartesi için hiçbir zaman gazeteci ya da profesyonel biri olamadım ben. Hep oraya gelip "ne yapabilirim" düşüncesiyle ortalıkta gezinen insan olarak kaldım. Sadece bir şeyler yapmak, işin ucundan kıyısından tutmak isteyen biri olarak. Buna inanıyorum. Yani profesyonel bir iş yapıyor olsaydım, Pazartesi için röportaj yaptığım ilk kadına ev arkadaş oluyordum? Burada yazmak ya da burayla bir biçimde bağ kurmuş olmak, benim hayatımda birçok şey, her şeyden evvel dünyayı algılayış biçimimi değiştirdi. Bunu biliyorum. Şimdi 100. sayışı çıkıyor Pazartesi'nin. Benim gibi pek çok kadının hayatını değiştirdiğine inandığım bu derginin daha nice yüz sayılar bizlerle olmasını diliyorum.

Pazartesi dergisi 1995'te yayın hayatına başladığında, Türkiye'nin kadın kurtuluş hareketi en etkili zamanlarını yaşamıyordu. Ama çok sayıda kadın büyük ve karışık bir mücadele deneyiminden geçmiş, topluma seslenmiş ve kadınları etkilemişti...

Pazartesi'nin onuncu yaşı kutlu olsun

kahbe feleğe karşı yaşasın feminizm

Kahbe lafı, Türkçe'de orospu karşılığı kullanılır. Arapça namussuz, yani aldatan kadın demek. Malûm aldatan erkek namussuz olmuyor. Kancıklık kadınlara mahsus. Kahbe'nin bir diğer anlamı da dönektir. Bir erkek aşta, davada, iş hayatında insanı satabilir. O zaman en fazla kalles olur da yine de kahbe olmaz. Delikanlılık yani dürüstlük bir erkeklik haliyse, kahpelik erkek de yapsa, kadınlıktır. Erkekler eşlerini bırakıp çocukları yaşındaki kadınlarla evlenince, onlarla para karşılığı yatınca, onları evlerine ikinci üçüncü eş olarak aldıkları zaman orospuluk veya kancıklık kadar ağır bir sıfatı hakletmezler. Aşağılanmazlar. En fazla küçümsenirler. Bakın Tamer Karadağlı'ya. İclal Aydın yönetimindeki Gülümse isimli güya kadın dergisi onu Türkiye'nin en çekici erkeklerinden biri olarak kapak yaptı. Karısına karşı yaptığı kahbelik olarak görülmedi yani. Halbuki pahalı otel odalarında, para karşılığı sekse doyamayan biri olarak, eşi tarafından en azından tokatlanmayı hakletmişti. Ama eşi onu tokatlamadı, medya ki aynı hali işleyenlerin dergâhıdır, onu beceriksiz diye küçümsedi ve haber malzemesi yaptı sadece. Felek arapça tam olarak gök yani sema demek. Felekiyat da astronomi oluyor. Felek- meşreb

deyimi, kimine yar olur kimine olmaz kadın anlamına, mecazen evvel eski kullanılmış. Bu felek gibi oynaklık hali cins tanımaz oysa. Ama erkeklik, galiba kendi korkuları yüzünden, güvenilmezliği kadınlara mahsus, adeta doğal bir özellik olarak gösterip durmuş. Dünya üzerinde kadınların çoğu, çocuklarının, evde bakıma muhtaç yakınların yanında, kocalarının hizmetinde, evlerinin etrafına çakılı bir hayat yaşıyor. Yakınlarına duydukları sevgi, hele anne olarak güven verici. Bu öyle açık ki... O halde kadınlar neden yıldızlar gibi oynak, gökyüzü kadar sürprizlerle dolu addedilmiştir düşünmeye değer. Bu iddia gerçek dışıdır. Erkekler, kadınları anlamıyor, onlardan korkuyor, onlara her an hükmetmek istiyor olabilir. Ama kadınlar zaten hep sabittir, sıkıştırılmıştır, kapatılmıştır, denetlenendir. Erkeklerse gezgindir, girip çıkarlar, nerede ne zaman ne yaptıkları bilinmez. Ava giderler, iş yolculuğuna giderler, arkadaşlarıyla içmeye giderler, komşu kasabaya giderler, şehir merkezine giderler, başka ülkeye giderler. Evli bir kadının, yanında aileden bir eşlikçi olmadan seyahat yapması, hac için bile olsa, dinen uygunsuz kabul edilir. Hal böyleyken neden kadınlar olsun, pır pır olan, oynak olan, sözüne güvenilmez olan?

İkinci dalga feminizmin Türkiye'de patladığı yıllarda Kadın Çevresi olarak katıldığımız ilk kitap fuarında afişlerimizin önünden geçen iki türbanlı genç kadın femina işaretini kast ederek, "bak haç çizmişler," diye fısıldamışlardı birbirlerine. Bizlerin kadınlık işareti olarak kullandığımız sembolde onlar haçı görüyordu. O yıllarda okur yazar islamcı kadınlar için ilmiyelerin zamanı başlamıştı. Ne giyinileceğinden, nasıl oturulacağına, nasıl evlenileceğinden, çocukların nasıl yetiştirileceğine ayrıntılı islami yaşam kılavuzları bu kadınların hayatını yönlendirdi. Felekle boğuşmayı kafasına koymuş feminist kadınlar içinse hayat hiçbir zaman o kadar "huzur"lu olmadı. Onlar evlenmediler, evlenirlerse kuralları değiştirmeye çalıştılar, sevgilileriyle ayrı evde yaşadılar, birkaç kadın birlikte çocuk büyüttüler, erkekleri zorladılar, kayınpederlerini zorladılar, kendilerini zorladılar, karma örgütleri zorladılar, politik kampanyaları zorladılar, hükümetleri zorladılar. Kürt hareketi içinde yer alan birçok kadın ise, bu yıllarda çoktan kendi kaderini, halkının kaderini ve bölge halklarının kaderini değiştirmek için dağların yolunu tutmuştu.

Geçen yüzyıl, fezaya çıkan ilk insan olan Yuri Gagarin, hep beraber daha mutlu olmaya doğru ilerleyen bir insanlık hayalinden güç almıştı herhalde, yerçekimsiz odaların sessizliğinde ve "çok daha parlak, belki dünyadaki görünüşünden onlarca kat daha parlak olan güneşe" dünyanın dışından bakarken. Malûm, insanların aya gittiği yıllar ikinci dalga feminizmin de patladığı yıllardı. Kadınlar bu yıllarda sütyenlerini yaktılar, toplumun öngördüğü geleceklerini yaktılar ve kaderlerinde büyük bir değişiklik yapmak üzere tüm dünyada ayaklandılar. Artık kadın haklarının peşinde değillerdi, bir kopus ve büyük bir değişim istiyorlardı. Anneleriyle, babalarıyla, kocalarıyla ve çocuklarıyla yüzleştirdiler. Kaderlerinde öyle bir bükülme yarattılar ki biraz daha gitseler feleğin çemberini kıracakları duygusuna kapıldılar. Ama dönemin devrimci dalgasına karşı egemenler boş durmadılar ve kendilerini yenilediler.

Pazartesi Dergisi 1995'te yayın hayatına başladığında, Türkiye'nin kadın kurtuluş hareketi en etkili zamanlarını yaşamıyordu. Ama çok sayıda kadın büyük ve karışık bir mücadele deneyiminden geçmiş, topluma seslenmiş ve kadınları etkilemişti... Hareketin içinde yer alan bütün kadınlar hayatı değiştirmek için, hayatlarını değiştirmişlerdi. Feministler için rüşterini ispat telaşı o zamanlardan bugüne geride kaldı. Bugünün yeni-gericileri kadınların eşitlik mücadelesini bile doğal olana, tanrısal olana karşı çıkmak olarak görüyor... Ama hiç kimse artık kadınların evde dayak yediği, cinsel saldırıya uğradığı, yakınları tarafından ezildiği gerçeğine gözünü kapayamıyor. Bunlar doğal olabilir mi ve mümin aile yaşantısı bunlara çare olabilir mi? Erkek egemen büyük medya feminist bir silah olan kadın tanıklıklarından bugün para kazanıyor. Zulüm görenleri kendine ucuz artist yapmak istiyor. Ama feministler de boş durmuyor. Töre cinayetleri bitmiyor belki ama, kadınlar katilleri takip ediyor, kızkardeşlerinin tabutunu taşıyor.

Evet bizler hem orgazm olmak istiyoruz, hem eşit ücret, hem yeteneklerimize uygun bir şekilde yeni bir eğitim istiyoruz, hem eşitlerin toplumunu, hem kadınların görünmeyen emeğinin hakkını istiyoruz, hem ezilenlerin hakkını yiyenleri devirmek. Geceleri de, gündüzleri de istiyoruz. Eğer Allah varsa, o da kadınları evde erkeklerle itaat etsin, zulüm görsün diye yaratmış olamaz. Kahpe feleğin çarkını kırmak için, yaşasın feminizm!

Bila 10. salvegera rojbûyîna Pazartesiye pîroz be

li dijî feleka qehbe bijî femînizm!

Dema ku Kovara Pazartesiye di sala 1995'an de dest bi jiyana xwe ya weşanê kir, tevgera rizgariya jinan a Tirkîyeyê serdema xwe ya herî bandorker nedijîya. Lê gelek jin ji tecrûbeyek herî mezin û tevlihev a tekoşîne derbas bibû. Di nava civakê de deng vedabû û bandor li ser jinan kiribû.

Peyva qehbe di tirkî de wateya we orispî ye. Bi erebî benamûs. Ango jina ku mere xwe dixapîne. Malûme meren ku jinen xwe dixapînin ne benamûs in. Delikî li gorî jinan e. Wateyek dine ya qehbe jî lader (befîrs) e. Merek dikare di evîne de, kare xwe de an jî, di doza xwe de yekî bifiroşe. We gave herî zede dibe bebext, le nabe qehbe. Merxasî û dirûstî kare meran e, le kahbetî mer jî bike, jinbûn e. Mer dema ku zaroken xwe dihelin û bi keçen di temene zaroken xwe de re dizewicin, dema ku bi wan re ji bo pera radikevin, dema ku wan wekî jina duyem, an seyem digirin malen xwe, wê gave a wan nabe orispîtî an jî delikî.

Ew gerguhezek bi vî rengî heq nakin. Nayen xorekirin. Herî zede ten biçûkdîtî. Bînerin li Tamer Karadagli. Kovara di reveberiya Iclal Aydın "Gulumse" ku qaşo ya jinan e, wî wekî mere herî balrakeş (çekici) ya Tirkîyeye pejirand û ji kovare re kir qapax. Ango ya wî ne qehpetiyek li hemberî jina xwe bû. Le wekî merekî ku di odeyen otelen herî bûha de bi pere seks dikir û ji ve ter nedibû. Ji ber ve yeke sîleyekê ji hela jina xwe ve heq kiribû. Le jina wî sîle le nexist. Medya ku dergaha kesen ve rexê dixwun e, wî bi tewambariya bekeriye biçûk dît û tenê wekî amûra nûçeyen xwe bikar anî. Felek bi erebî te wateya aşimane. Felekiyat jî esmannasî ye. Peyva Felek-meşreb ji bo jinen ji hin kesen re dibin ji hin kesen re nabin re te gotin. Bi awayek mecazî ji hela kesen berê ve hatiye bikaranîn. Ev rewşa leptoyî (oynak) a felekî li zayendan nanere. Le meranî ji ber tirsên xwe, bebaweriye tene layiqî jinan ditiye, ve yeke wekî taybetiyek xwezayî nîşanî jinan daye. Li rûye cîhane gelek jin, li ba zaroken xwe, meriven ku mihtacî alîkariye ne dimînin, xizmeten mere xwe dikin û wekî ku malen wan li der dorê wan hatiye asekirin dijî. Heskirina

wan a li hemberî meriven wan, dayikbûna wan baweriye dide mirovan. Ev wisa berbiçav e ... Wekî wisa be jin çima wekî sterkan leptoyî wekî aşimane tije sûrprîz in. Çima bi vî awayî hatine nasandin. Ev yek hejayî lisersekinandine ye. Ev îdîa li dijî rastiye ye. Mer ji jinan fem nakin. Ji wan ditirsîn, dibe ku her dem dixwazin hukme xwe li wan bikin. Lê jin ji xwe her tim dicih de ne, hatine şidandin, hatine girtin her tim hatine qontrolkirin. Mer jî gerok in. Dikevin û derdikevin, naye zanîn ku kengî li kur çî dikin. Diçin neçîrvaniye, diçin rewîtiya kar, bi hevalen xwe re diçin vexwarine, diçin bajaroka cîran, diçin navenda bajar diçin, welatekî dine. Li ba jina bizewac ger ku kesek ji malbate tunebe nikare rewîti bike, ger ku ji bo hecê be jî guncav naye dîtî. Dema ku rewş ev be çima kese ku pîrpir dîke ne jin bin, yen leptoyî ye ku bawerî ji peyven wan nabe...? Pela duyem di salên ku li Tirkîyeye femînîzm mezin dibû û di fûara yekemîn a pirtûkan de em jî wekî jinan beşdar bibûn. Me afîşên xwe yen arşîve daleqandibûn. Li vir jinek girtî dema ku ji ber afîşa me derbas bû ji ya ba xwe re got ku "binere nîşaneyê hecê danîne" Di sembola ku em wekî nîşaneyê jinan dibînin de sembola hecê didîtî. Di wê demê de ji bo jinen îslamî dema îlmîhale dest pe kiribû. Ji lixwekirine heya rûniştine, ji zewicandine heya mezinkirina zarokan nezîkedayîna îslamî dihate bikaranîn û jiyana van jinan bi vî klavûzî dihate birekûpekkirin. Ji bo jinen feminîst ku bi felekê re şer dikirin jiyana evqas ne bi "hizûr" bû. E wan ew ne bizewac bûn, ger ku bizewicin jî kaîdeyan xera kirin. Bi heskiriyan xwe re di malen cuda de jiyana kirin. Bi hev re zarok mezin kirin. Zorê dan meran, zorê dan xezûren xwe, zorê dan xwe, zorê dan rexistinen tevlihev, zorê dan kampanyayan polîtîk, zorê dan hikûmetan. Jinen di nava tevgera Kurd de jî di van salan de zûde ji bo qedera xwe, qedera gelê xwe û qedera gelen hereme biguherînin derketibûn rîya çiyayan. Sedsala çûyî, Yurî Gagarîn ku yekemîn çaran derket fezayê, di bedengiyen odeyan de- dema ku li ronahiya roja ku bi çend qatan ji cîhane

birîqandîtir bû dinehert, ji xeyala mirovahiye ku ber bi şadbûna bi hev re ve diçû, hez girtibû herhal. Malûm, dema salên ku mirovahî diçû heyve, pela duyem a feminîzme jî mezin dibû. Jinan ve demê sutyenen xwe şewitandin. Peşeroja ku civak dabû wan şewitandin û ji bo jiyana xwe rast e rast biguherînin li hemû cîhane rabûn serhildane. Edî ne li dû mafên jinan bûn, veqetînek mezin û guherîna dixwestin. Bi dayiken xwe, bave xwe, meren xwe û zaroken xwe re rû bi rû bûn. Di qedera xwe de guherînek wisa kirin ku hinek dinejî herin de çerxa feleke bişikandana. Le li hemberî baye şoreşger serdest jî vala nesekinînin û xwe nû kirin. Dema ku kovara Pazartesiye di sala 1995'an de dest bi weşana xwe kir, Tevgera Rizgariya Jinen Tirkîyeye demên xwe yen herî bandorker nedijîya. Lê gelek jin ji tecrûbeyek mezin û tevlihev a tekoşîne derbas bibûn, deng dabûn û bandor li ser jinan kiribûn... Jinen ku di nava ve tevgera de bûn ji bo ku jiyane biguherînin jiyana xwe guhertibûn. Ji bo feminîstan kare îspatkirina ruştî xwe ji wan rojan ma heya îro. Paşverûyen-nû yen îro, tekoşîna wekheviye ya jinan li gorî ya xwezayî ya xwedavendî wekî serhildaneke dibînin... Le edî kesek li hemberî rastiya ledana male, erîşa zayendî, çewsandina ji hela meriven xwe re nikare çaven xwe bigire. Ev dîbi xwezayî û mala mûmîn de ji van pîrsgrekan re bibe çareserî? Medya mezin a meren serdest ji şahîdiya jine ku çekek feminîst e pere bidest dixê. Dixwaze ku kesen zilûm dibînin bike artîste xwe. Le feminîst jî vala nasekinin. Rast e cinayeten toreye jî naqedin lê jin kujeran teqîb dikin. Darbestên xwîşkên xwe radikin. Rast e hem em dixwazin orgazm bibin hem dixwazin bi ucretek wekhev, perwerdehiyek li gorî afirîneriya xwe, hem civaka wekhevan, hem heqe keda ku naye dîtî a jinan dixwazin, hem dixwazin kesen ku heqe bîndestan dixun biqedînin. Em şevan jî rojan jî dixwazin. Heke ku xweda hebe, nakeve serê min ku meran ji bo jinen wan li malê ji wan re îteate bike, zilm bibîne anîbe dine. Ji bo ku çerxa felekê biçire bijî feminîzm.

Bitch Dergisi'nin kurucusu nesiller arası ayrımı reddediyor

Üçüncü dalga feminizmin sonu

Bitch: bir ad, bir fiil, bir dergi." Bitch Dergisi'nin sloganı bu. Neden? Çünkü Bitch, kaltak ve aynı zamanda yakınmanın küfür hali demek. Yani, açık sözlü, kendilerini bilen kadınların konuşma tarzı, "onlara yakıştırılan sıfat"tır. Dergi sayesinde, genelde kadınları aşağılamak için kullanılan bir kelime, bazı feministlerce insanı gururlandıran bir sıfat haline geldi. 1996 yılından beri ABD'de yayınlanan Bitch Dergisi, kendini "pop kültüre feminist bir cevap" olarak nitelendiriyor. Ve inanın ki, cevabı iyi yapıyor. Günümüz dünyasında popüler medyanın gücünün farkında olanların medyadaki kadın imgelerini takip edip, feministçe eleştirildiği Bitch Dergisi takip edilmesi gereken dergilerden.

Ne diyelim; "Yakınmaya" devam...

"Sen üçüncü dalgadan mısın?", "Bu üçüncü dalga ne zaman başladı?", "Üçüncü dalga feministleri için en önemli mesele nedir?" Bu sorularla üniversitede verdiğim derslerde, radyo programlarında ve yayınevlerinin düzenlediği konferanslarda pek çok kez karşılaştım. Bu sorulardan nefret ediyorum. Bunlara pek çok açıdan cevap verilebilir ama hiçbiri tam olarak tatmin edici olmaz. Bunların yerine muhabibime şu soruları yağdırmak isterim: Kendimi nasıl tanımladığımı ya da başkalarının beni nasıl nitelendirdiğini bilmek ister misiniz? Kavramın ilk ne zaman ortaya atıldığını mı soruyorsunuz? Üçüncü dalgadan olduğu düşünülen ilk feministler ne zaman politize oldu? İlk "isyancı kızlar" (riot grrl) fanzini ne zaman yayınlandı? Burada üçüncü dalganın hangi tanımından bahsediyoruz, kronolojik olan mı, yoksa ideolojik olan mı? İçimden geçeni yapmamam benim laçka olmamdan ya da zor sorulardan kaçınmamdan kaynaklanmıyor. Gerçek şu: üçüncü dalga terminolojisinin faydası artık bitmiştir. Başlangıçta, tek bir metaforla feminizmin tarihini, bugünü ve gelecekte taşıyabileceği potansiyelleri bir çırpıda anlatabildiğimiz bu kullanışlı yol, giderek entelektüel tembelliğe yol açan bir kestirmeye, temel inançlarla kültürel sonuçları ayırma gibi güç bir işin zahmetinden kurtulmamızı sağlayan bir araca dönüştü. En basit ve en doğrudan ifadesiyle, ben su götürmez bir şekilde üçüncü dalganın bir üyesiyim: 1972'de doğdum; yani, tam da üçüncü dalga dendiğinde insanların aklına gelen nüfusun içindeyim. Fakat bu dalga tartışmaları sözde demografi meselesiyle ilgili. Aslında bu metafor, yaş, ideoloji, taktik ve biçim farklılıklarını bir güzel saklarken, bunları ayırt etmekle uğraşmanın önemsiz olduğu kanısını uyandırır. Üçüncü dalga feministleriyle ilgili en incelikli tartışmalarda bile, bu kadınların ya seksle kafayı bozmuş, yakın tarihlerine karşı hiçbir ilgi duymayan gençler olduğu ya da

kendilerinden önceki feminist kadınların modası geçmiş davalarının ötesine geçen usta kimlik siyasetçileri olduğu iması vardır. Dalgalarla ilgili oluşturulan söylemin bölücü olması ve zıtlıklara yol açması bir gizem değil. Yazarlar ve kuramcılar karşıt kategorilere bayılırlar – bunlar bir konunun üzerinde konuşmayı çok kolaylaştıran şeylerdir. Benzerlikler ise çok daha zordur. Bu yüzden, doğal olarak, ikinci ve üçüncü dalga feministler arasında yaşanan anlaşmazlıklar, zıtlıklar, farklılıklar ve husumetler üzerine çok şey söylenmiştir de, benzerliklerimiz ve sürekliliğimizle ilgili hemen hemen hiçbir şey söylenmemiştir.

Bu konudaki söylem aşağı yukarı şunları ileri sürer: Büyükler hareketlerinin cinsellik tarafını kuruttular; gençler ise hiç eleştirmeden cinselleştiler. Büyükler pop-kültürün önemini anlamadılar; gençler ise kafayı medyada temsil ile bozdular. Büyüklerin feminist konulardan anladığı çok dar tanımlamalardı; gençler ise dağılmış ve neyin önemli olduğundan habersizler.

Bu sayılanların hiçbiri aslında doğru değil – fakat bu sözüm ona büyük nesiller arası ayrışma fikrinin dayanakları çok zayıf olsa da, ne yazık ki, bu düşünceler halihazırda kolayca bulunan malzemeden oluşturulduğu için varlığını hala sürdürebiliyor, tam aksi yönde kanıtlar olduğu halde.

(...)

Kendinden menkul üçüncü dalgacıların sıkça telaffuz ettiği, ümitsiz ikinci dalga diye tabir ettikleri kadınların mizahı, modayı seksi ve eğlenceli olabilecek her şeyi reddettiği fikri, aslında cinsiyetçi kültürün ürettiği ve muhafazakâr, anti-feminist ve/veya hiçbir fikre

sahip olmayan muhabir ve allamelerin yaydığı şu "taş suratlı, kıllı bacaklı, erkek düşmanı" mitinin sadece biraz farklı ve kibar versiyonu olmuyor mu? Hoppa ve genç sahte-feminist imajının da kökeni aynı. Örneğin, *Time*'in şu rezil 29 Haziran 1998 sayısının "Feminizm Öldü Mü?" kapak hikâyesini alın. Yazar Ginia Bellafante, genç kadınların, ücret farklılıkları yerine şöhretle ilgilendiğini, protestolar yerine vibratörleri daha önemli gördüğünü eleştirirken, elbette, dikkatli bir şekilde o zamanlar kampüslerde yayılan terleme atölyeleri protestolarını ya da, 1970 ve sonrasında doğan kadınlar tarafından kurulan ve yönetilen , , SOUL, Home Alive ya da benzer pek çok eylemci örgütü görmezden gelmek zorundaydı. Biz feministler bu tip incelikten yoksun, yaş ve ideoloji

yakıştırmalarına kapıldığımız zaman, artık gözden düşmüş olan "her zaman birbirimizle anlaşmalıyız" fikrinin yeniden kaydını düşmekten öte çok az şey yapıyoruz..

Hepimizin bildiği gibi, feminizm her zaman içinde bir ideolojiler, taktikler ve öncelikler yığını taşıdı. Hareketin bugünkü iki nesli yekpare birer bütünmüş gibi resmedildi fakat bunların her biri de, tıpkı feminizmin kendisi gibi, felsefi olarak çeşitlilik barındırıyor– öyle de olmalı; bunlar feminizmin ta kendisi. Her ikisinin de eğlenceli olduğu ve pop-kültürü kendi ortamları olarak görüp dert ettiğine dair unsurlar var: 1968 Bayan Amerika güzellik yarışması protestoları ikinci dalganın başlangıcını oluşturdu ve bir sonraki nesil 1980'lerdeki Ladies Against Women (Kadınlara Karşı Bayanlar) ve bugünkü (Radikal Ponpon Kızlar) gibi gerilla tiyatrolarına uzandı. Her ikisi de

amansızca -ve uygun bir biçimde- ciddiymi: Tecavüzle ve ev içi şiddetle mücadele otuz beş yıl önce temel davalardan biriydi ve önemi hiçbir zaman azalmadı. Maliyetleri karşılanabilir ve ulaşılabilir çocuk bakımı konusu bugün hiç de 1970'lerdekine göre daha önemsiz bir sorun olarak görülüyor. Üçüncü dalganın yayınlarından nın pornografi ve seks işçiliği konusundaki fikirleri Catharine MacKinnon and Andrea Dworkin'inkiler ile benzerlik gösterir. 1990'larda çoğalan "isyancı kzzlar" gruplarının açık bir şekilde bilinç yükseltme gruplarıyla ilişkisi var. Geçen Nisan ayında gerçekleştirilen çok başarılı ve ilham verici *Kadınların Hayatı İçin Yürüyün* eylemi planlama ve katılım açısından nesiller arası eylemliliğe bir örnek. Öte yandan, feminizm içinde küçük ya da büyük anlaşmazlık sıkıntısı çekilmediği de bir gerçek.

(...)

Kimileri, toplumumuzun belirleyici özelliği olarak, "kadını" değerlerin "erkeksi" değerlerin yerini aldığını görmek ister; kimileri ise bu

kavramların toplumsal cinsiyetle, cinsiyetçi kültürün atfettikleri dışında, hiçbir ilişkisi bulunmadığı için onları reddeder. Kimileri kadınların ezilmesinin temel nedeninin toplumsal cinsiyet olduğunu söyler; kimileri asgari ücretlerin yükseltilmesinin bir taşla pek çok feminist amaca hizmet etmek olacağını ve başka hiçbir anlaşmanın bunu bir kerede sağlamayacağını iddia eder. Her ne kadar bir nesil bazı görüşler üzerinde diğerine göre daha fazla ortaklaşsa da, kökeninde bunlar ideolojik anlaşmazlıklar – fakat bunlar nesiller arası diye nitelendirilen konuların içinde kılık değiştirmiş halde bulunduğu için, üretken bir biçimde tartışılmıyorlar. Bu kılık değişimi, bugün aklımızı hareketin önünde duran gerçek işe değil, başka şeylere yöneltiyor. Bundan sonra ilerleyebilmemiz için teslim etmemiz gereken şeyler şunlar: 20'li ve 30'lu yaşlarında olup da, büyüklerin feminizminin kendi ilgilendikleri konuları yansıtmadığını düşünenler tamamen tarhten bihaberdir; 50'lerinde ve daha büyük olup da genç kadınların siyasi olarak etkin –yeterince etkin ya da doğru konular üzerinde olmadığını düşünenler, nereye bakacaklarını

bilmiyorlar. Hepimiz aynı şeyi istiyoruz: bell hooks'un bir sözünden alıntı yapacak olursam, biz cinsiyet adaleti istiyoruz. Bunun tam olarak neye benzediği ya da onu nasıl elde edebileceğimiz konusunda anlaşamayabiliriz. Anlaşmayı asla beklememeliyiz zaten. Feminizm her zaman içsel tartışma ve anlaşmazlıklardan beslendi ve bunlarla büyüdü. Pek çok farklı ve çoğu zaman karşıt perspektifler bizi ileriye itti, kuramlarımızı biletti, taktiklerimizi inceltti ve (yine bell hook'stan bir alıntı yaparsam) beyaz-üstünlükcü kapitalist patriyarkayı bütünlüklü bir biçimde sökmeye yöneltti. Bu içsel anlaşmazlıkların sürmesini istiyorum. Bunlar üzerinde olabildiğince çekişme olsun istiyorum. Ama yeter ki, bunlar açıkça ifade edilsin. Ancak, bu şekilde nesiller arası bölünmenin ne olduğu anlaşılacak – bir illüzyon.

Lisa Jervis, dergisinin kurucularından biri ve yayıncısı. Aynı zamanda dergisinin de editörü. Yukarıdaki yazı, Ms Dergisi'nden alınmıştır. 2004 yılında tarafından düzenlenen konferanstaki konuşmanın kısa bir özetidir.

'töre' cinayetleri

Bursa'da "töre" kararıyla öldürülmesine karar verilen F.E. şans eseri ölmedi. Olayla ilgili davanın görülmesine başlandı. Bursa Günyüzü Kadın Kooperatifi'nden dört kadın, davaya müdahil olmak için mahkemeye başvurular ve ilk kez talep reddedilmedi.

bitmiyor

Bugüne dek "töre" cinayetlerinde çok kadın hayatını kaybetti. Birçoğunun davası hâlâ sonuçsuz. Yasalar hâlâ bu konuda yetersiz, kadınlar, kadın kurumları çaresiz. Kadınlar kurban ediliyor, en iyimser ihtimalle bir suçlu bulunuyor ama bu vahşetin kararını alanlar yargılanmıyor, bu vahşi kararların önü kesilemiyor. Mahkemelerde kadın kurumlarının bu davalara müdahil olmaları, "suçtan kadınların direkt etkilenmediği" görüşüyle kabul edilmiyor. Oysa ki, bu ülkede bu gerekçeyle bir tek kadının bile öldürülmesi, öldürülme ihtimali, tüm kadınları direkt olarak etkilemektedir. Bu ülkede milyonlarca kadın buvahşetin tehditi altında.

girdi, kan dökülecekti ve F.E.'nin babası on beş yaşındaki M.E.'yi F.'nin yerine Çetin Eryılmaz'a verdi. Böylelikle kan dökülmesini önleyeceğini düşündü. Evet hayatı kararın ikinci bir kadın. On beş yaşında M.E. imam nikâhıyla Çetin Eryılmaz'a, Diyarbakır'a gönderildi. Olayın kapandığı düşünülürken, kurşunlar F.E.'yi Bursa'da buldu. F.E.'nin öldürülmeye çalışılmasıyla ilgili davanın duruşması 22 Şubat 2005 günü Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesinde yapıldı. Duruşmaya F.E. ve daha önceki ifadelerden teşhil edilen Cetin Eryılmaz'ın tutuklu kardeşi Rıza Eryılmaz ve ailesi de katıldı. Duruşmaya ayrıca Bursa Günyüzü Kadın Dayanışma Kooperatifi adına da Ayşe Batumlu, Ayla Yıldırım, Aslı Altıntepe ve Gülşay Soğan müdahil olmak için dilekçe verdi. Duruşmada

daha önceki tanıklar gibi, F.E.'de yaşadığı baskı ve kardeşinin hayatından duyduğu endişe ile vuranı görmediğini beyan etti. Mahkeme heyetinin Günyüzü Kadın Dayanışma Kooperatifi adına müdahillik talebinde bulunan bizleri dinlemeye uygun bulması sonucu bizlere tek tek söz verildi. Av. Ayşe Batumlu ve Ayla Yıldırım daha önceki süreçte yaptıkları özel görüşmelerde kendilerine aktarılan bilgilerin farklı olduğunu ve şu an baskı sonucu beyan değiştirildiğine inandıklarını belirttiler. Dava 22 Mart'a ertelenirken, Rıza Eryılmaz'ın tutukluluk halinin devamına ve Günyüzü Kadın Dayanışma Kooperatifi adına müdahillik talebinde bulunanların da bir sonraki celseye, kuruluştaki yetkili olduklarına dair belgelerini ibraz etmelerine karar verdi. Şimdiye dek bu tip davalara müdahil olmak için çaba harcayan birçok kadının ve kadın örgütünün talebi daha ilk celsede reddeliyordu. Bu davayla bir ilk gerçekleşti ve mahkeme yetki belgelerinin ibraz edilmesini istedi. Umut ediyoruz ki, 22 Mart'ta bir başka ilk gerçekleşecek ve Günyüzü'ne müdahillik tanınmış olacak. Böylelikle töre vahşetine karşı mücadelede, vuran erkeğin arkasından yargının desteğinin çekilmesinin de adımı atılabilecek...

Ayla Yıldırım

Bursa Günyüzü Kadın Dayanışma Kooperatifi

"töre" cinayetlerinde kadın kuruluşlarının müdahil olabilmemesine cılız bir ışık

On yedi yaşındaki F.E., 17 Aralık 2004 tarihinde Bursa'da, akşam saat sekiz sıralarında sokak ortasında kurşun yağmuruna tutuldu. F.E.'nin hikâyesi, istemediği biriyle, kendi ailesinden zengin, güçlü olan bir akrabasıyla Çetin Eryılmaz'la evlendirilmek istenmesiyle başlamıştı. F.E., kaçmak ya da evlenmek ikilemi içerisinde ikisinin de sonunun ölüm olduğuna karar vererek kaçmaya karar verdi. F.E bir kadındı. Reddetme hakkı, kendi hayatı üzerine söz sahibi olma hakkı yoktu. Araya aracılar

10.yıl 100. sayı gurur duyuyoruz

Başarılar diliyoruz

Pazartesi Gazetesi, basın dünyasında yeni bir bakış açısını ifade ediyor. Kadın basıncılığının gelişmesi anlamında oldukça önemli bir adım. Dünyayı kadın bakış açısıyla yorumlama, olay ve olguları ele alırken kendi farkını koyma, kadının duygu ve düşüncelerini yansıtırma açısından kadının kendini ifade etme gücünü açığa çıkarmıştır. İçerik olarak çok sade olmasına rağmen, gerek röportajları gerek yazıları, gerekse de ele aldığı konular açısından oldukça zengin bir içeriğe sahip. Ama her kadının kendisini içinde bulabileceği ve kendini ifade edebileceği bir ufka ulaşması da önemli. Kadının siyasal, sosyal, ekonomik vb. bir çok açıdan sistem tarafından ezilme ve baskı görme durumu var. Bu nedenle ele alınan konuların içerik olarak tümünü kapsamı daha fazla bir derinliği, tamamlayıcılığı yaratacaktır. Alternatif medyacılığın gelişmesinde ciddi bir rol oynayabileceğini düşünüyoruz. Üstün başarılar diliyoruz.

Jina Serbilind

Fatma Mefkure, yayıncı, 44
Pazartesi Dergisi'ni duyduunuz mu?
Tabii. Evet. Kadınlara mahsus gazete.

Ne kadar zamandır takip ediyorsunuz?

Başlangıcından bu yana takip ediyorum. Çünkü ben de kadın hareketi içerisinde olan bir kadınam. Mor Çatı gönüllüsüyüm. Dayağa Karşı Kampanya'nın biraz öncesinde kadın hareketiyle kontak kurmuştum. Hâlâ devam ediyorum. Dolayısıyla kadın hareketinde olup da Pazartesi'yi bilmememe imkân yok.

Dergiyi nasıl değerlendiriyorsunuz? Mart sayısı Pazartesi'nin 100. sayısı olacak...

Kadın hareketinden bir kadın olduğum için, ihtiyaçlarım itibarıyla, konular feminist perspektif açısından biraz daha geniş seçilebilir gibi geliyor

Nice 100 sayılara...

Derginin ilk çıktığı doksanlı yılların heyecanı unutulmazdı. Dergiyi ilk çıktığı gün almak şarttı. Gündeme dair 'feministler neler demiş' Pazartesi'den takip ederdik. Türkiye'de seksenli yıllar feminist hareketinin kıymetli ürünü ve hareketin nabzını tutabilen bir dergi olan Pazartesi'nin 100. sayısı kutlu olsun. Yeniden ilk yılların heyecanını ve daha nice 100 sayıları görmeyi diliyorum.

Melek Özman

Filmmor Kadın Kooperatifi

bana. Pazartesi'den benim hiç bilmediğim kadın duruşunu ve fikrini öğreniyorum. Bunu çok seviyorum ama, benim ihtiyaçlarım açısından biraz yetersiz. Okuyunca bana ufuk açsın, tartışacağım istediğim yazların özlemine duyuyorum. Farklı duruşlardaki kadın haberlerini okumak benim farkındalığımı çok güçlendiriyor ama bu söylediğim başka bir şey. Bir taraftan da kadın kurtuluş hareketi içerisinde olduğunu düşünen bir feminist olarak, feminist teoriye dair bir şeyler olsa, ya da bir platform oluşturulsa dergide çok iyi olur bence.

Bahar Kadar, 29, Gazeteci
Pazartesi Dergisi'ni duyduunuz mu hiç?
Evet. Biliyorum, okuyorum.

Mart ayında derginin 100. sayısını çıkarıyoruz. Ne düşünüyorsunuz dergiyle ilgili?

Okuyucu olarak ben biliyorum derginin içeriğini. Ama kadınların büyük çoğunluğu tarafından derginin çok fazla bilinmediğini düşünüyorum. Çok küçük bir kadın kesimi tarafından biliyor dergi. Yani 100. sayıya bence etkili bir şey yapmanız lazım. Bir şey önermek benim haddim değil ama, çok kadının katıldığı

bir 100. sayı kadın platformu oluşturulabilir. Daha çok medyayı bu yönde zorlamak da mümkün. Yani Pazartesi'nin daha fazla kadın tarafından tanınması için. Okuyan, yazan, günlük hayatta belli bir politik duruşu, tavı olan, çalışan kadınların tanıdığı bir dergi çünkü.

Derginin 100. sayı kutlaması için bir yemeği olacak. Gelmeyi düşünür müsünüz?
Tabii, memnuniyetle gelmek isterim.

Yurdanur, 51, Ev kadını
Pazartesi Dergisi kadın sorunlarını görünür kılmaya çalışan, bir kadın dergisi. Hiç okudunuz mu?

Hayır. İlk kez sizden duyuyorum adını.

Pazartesi Cosmopolitan ya da Elele gibi dergilerden farklı.

Güzellik ya da moda ya da magazin değil bizim derdimiz. Böyle bir derginin varlığı, kadınların sorunlarının sahiplenildiği bir derginin varlığı konusunda ne düşünüyorsunuz?
Derginizi bilmiyorum ama çok iyi bir şey tabii.

Neler olmasını istersiniz bir kadın dergisinde?
Sorunlarımızın dile gelmesini, yaşadıklarımızın duyurulmasını isterim. Çünkü çok önemli.

Bir ev kadını olarak, sizin yaşadığınız sorunlar neler?

Çocuklarıma iyi eğitim vermek, onları iyi yetiştirmek isterim. Çocukları ruh sağlıklarını düzgün yetiştirmek çok önemli. Dergilerde bu tür şeylere yer verilse çok iyi olur.

Bir ev kadınının sizce yaşadığı en büyük sorun nedir?

Ev içindeki geçimsizlik...

Burcu Bergen, 28, Avukat

Daha önce Pazartesi okudunuz mu?
Bir arkadaşım okuyordu. O nedenle biliyorum nasıl bir dergi olduğunu.

Nasıl buluyorsun dergiyi?

Aslında tekrar bakmam lazım.

Kadınların sorunlarından bahseden, kadınların

Çalışmalarınızda büyük başarılar dilerim

Kadınlara mahsus gazete, 100. sayısını çıkartıyor. Yani bize mahsus, yani sadece kadınlara ait ve kadınların sorunlarını ve çözümlerini kadınlarla birlikte tartışan bizim dergimiz. Bizim coğrafyamızda, kadın olmak da, kadın örgütü olmak da, kadın yayın organı olmak da aslında aynı anlama geliyor. Her türlü sosyal, ekonomik ve siyasal kuşatmaya rağmen ayakta durmak, yeni bir söz üretmek, üstelik bunu bütün kadınların anlayabileceği ve hissedebileceği bir yerden söylemek, yani kadın tarzını ortaya çıkartmak, direnmenin kadıncasını söylemek yani... Pazartesi Dergisi, bu direnmenin kadın dilini bir yayın olarak 100 sayıya ulaştırdı. Dergiye emek veren bütün kadınların çabalarıyla 200. sayıda daha fazla kadına ulaşılması dileğiyle... Sevgilerimle...

Amargi Kadın Akademisi'nden
Ayşe

ikinci sınıflığı görünür kılmaya ve değiştirmeye çalışan bir derginin varlığı size ne düşündürüyor?

Yazılan şeylerin yüzeysel kalmaması gerekiyor. O yüzden gerçekten iyi araştırmacıların yer alması ve yazı yazması gerekiyor dergide. Şiddetin, töre cinayetlerinin arkasında, altında neler olduğuna bakmak gerekiyor. Sebeplerine, ekonomik ya da sosyal sebeplerinin incelenmesi gerekiyor. Herkesin de bir şeyler düşünmesi yapması gerektiğini düşünüyorum bu konularda. Herkesin özgürlüğü kendisinden başlayacaktır.

Kadınların kendilerini güçlendirebilmesi için neler yapılabilir sizce?

Ben bir kadın olarak kendimi özgür görüyorum. Kadının her zaman beden ve fikir olarak özgür olması gerektiğine de inanıyorum. Fakat bunun söylemde kalmaması için de çok okumak gerekiyor.

Aslı Odman, 32, Akademisyen

Pazartesi Dergisi okudunuz mu daha önce?

Okudum evet. Uzun zamandır da uzak kalmıştım. Tekrar bu sayıyla geri döneceğim herhalde.

Ne düşünüyorsunuz böyle bir derginin varlığı

konusunda?

Çok önemli buluyorum. Sosyal şiddet popülerize eden bir derdinin olmasını çok önemli buluyorum.

Sizce kadınların en önemli sorunu nedir?

Emek dünyasıyla kadın sorununun ilişkilendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çalışma hayatıyla ilişkili sosyal meseleler çok önemli. Bunlardan kopuk, elit bir söylem içinde kalınmamalı diye düşünüyorum. Bu konuda düşünenlerin kendilerini ve sınıfsal yapılarını da sorgulayarak bu konuda düşünmelerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Yani emekten kastım sadece kamusal alanda değil, evin içinde harcanan emeğin de aynı şekilde değerlendirilmesi gerektiğini söylüyorum. Geniş anlamda emekle ilişkili haberlerin yoğunluğunu görmek istiyorum. Uzun zamandır okumuyorum, belki yersiz bir şey söylüyordumdur. Gerçi son sayınızda Gülnur Savran'la kitabı üzerine röportaj yapmışsınız. Sonuçta elitist bir söyleme düşmek riski her zaman var ama, dergi çıkaran insanların kendine dönük bu tür sorgulama ve eleştiri yapması önemli.

....., 32, müzisyen

Daha önce Pazartesi Dergisi okudunuz mu? Okumadım.

Kadınların sorunlarından bahseden bir derginin varlığı konusunda ne düşünüyorsunuz? Bence böyle bir dergi olmalı. Çünkü Türkiye'de kadınlar inanılmaz eziliyor. Özellikle Anadolu'da böyle yetiştiği için kadınlar, bir şekilde bize düşüyor kadınları bu durumdan çekip çıkarmak. Ezdirmemek bize düşüyor. Ama yeterince duyarlı değil insanlar bu konuda. Belki de kadınların yeterince gelişmesini istemiyorlardır. Kadınlar bence çok daha zeki, beyinleri çok daha girift ve daha öne çıkacak zihne sahipler aslında, güç kazanırlarsa, çok şey değişecek. Ama öyle kalıplar içerisinde

tıkanıp kalmış ki herkes, namus cinayetleri filan hayvanca şeyler. Kadınlar güçlenince ondan sonrası çok değişecek. Ama bunu yapmak da biz kadınlara düşüyor. Kadınların birbirlerine kenetlenerek sorunlarına sahip çıkmaları gerekir.

Kadınların en önemli sorunu ne?

Yani mesela eşit değiliz erkeklerle. Kadınlarda sürekli, "o ne der, bu ne der," gibi kaygılar var. Öne çıkamamak gibi bir sorun var. Fikrini söyleyememek. Bir de evliliklerde, mesela erkek aldatıyor, kadının aldatma hakkı yok. Niye yok? Aslında var. aldatmak hak değil, o anlamda demiyorum. Ama böyle bir şey varsa kadın için de var. ne demek kadın yapmaz, erkek yapar. Kadın her yerde taciz ediliyor. Ben mini etekle rahat sokağa çıkamıyorum mesela. Değişmesi gereken çok şey var aslında. Kadınların özgürleşmesi için öncü kadınların olması lazım bence.

Ücretli çalışan kadınların sorunlarına daha fazla yer verilmeli

Pazartesi, kadın kurtuluş mücadelesinde önemli bir yere sahip bana göre. Kadının "varlık" olarak durumunu Feminist açıdan irdeleyen ve cins olarak ezilişini özellikle patriarka açısından iyi tanımlayan bir gazete. Gazeteyi uzun zamandır okuyan biri olsam da özellikle son dönem çıkışıyla birlikte daha düzenli takip ediyorum. Pazartesi'nin Türkiye'de Feminizmin bakış açısı (ları)nı tartışır ve mücadeleyi yükseltecek duruşlar alabilme açısından önemli bir odak olabileceğini düşünüyorum. Ancak Kapitalist üretim içinde ücretli olarak çalışan kadınların sorunlarına pek değinilmediğini düşünüyorum. işçi sınıfı içindeki kadınların dünyasında Feminizm yok. Örneğin ben kamu emekçisiyim ve bir feminist olduğum için sendikada "öcü" olarak görülüyorum. Pazartesi, işyerlerinde, sendikalarda ve fabrikalardaki sömürüyü, cins ve kadın emeği açısından ele almalı diye düşünüyorum.

Filiz Çay/Eğitim-Sen

İstanbul 5 Nolu Şube Kadın Sekreteri

kadınlar kendileri için dergi çıkarıyor görünmezlikten görünürlüğe

Pazartesi Dergisi 100. sayısına ulaştı. İlk sayısı Nisan 1995'te çıktı. Neredeyse aralıksız on yıllık bir yayın hayatını doldurdu. Kadın konulu dergicilikte, on yılı dolduran çok az dergi mevcut. Hele de arkasında kadın emeğinden başka bir dayanağı yoksa dergicilik tarihinde bir köşe taşı oluşturmaktadır.

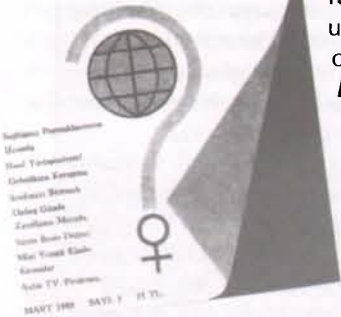
1998 yılında Pazartesi dergisinde Filiz Koçali ile yaptığım bir söyleşide 1928'den beri çıkan kadın dergilerini çok şematik olma pahasına iki büyük kategoriye ayırmıştım. Bir tanesi kadınlar için çıkarılan dergiler, diğeri ise kadınların kendileri için çıkardıkları dergiler. Kadınlar açısından belirli bir statükoyu devam ettirme görevini yürüten dergiler iken kadınların kendileri için çıkarttıkları dergilerde gerçekten kadın sorunları ele alınıyor. Pazartesi Dergisi 100. sayısına ulaştı. İlk sayısı Nisan 1995'te çıktı. Neredeyse aralıksız on yıllık bir yayın hayatını doldurdu. Kadın konulu dergicilikte, on yılı dolduran çok az dergi mevcut. Hele de arkasında

kadın emeğinden başka bir dayanağı yoksa dergicilik tarihinde bir köşe taşı

oluşturmaktadır. Yayın hayatı en uzun olan dergi otuz iki yılla

Kadın Gazetesi dir (1947-1979). Bu sayı için özellikle ikinci kategorideki dergilere – kadınların

KADIN DÜNYASI

kendileri için çıkardıkları dergiler-kendi yazı ve sesleriyle yer vermek istedim. Tabii ki tüm dergilere yer vermek olanaksız. Bu kesitte bile 1947 ile 1996 arasında farklı amaçlarla çıkan ama ekseni "kadın" olan bu seslerin kısa bir tarihçesinin ortaya çıkmasına tanık oluyoruz. Bu dergilerin sahip ve yayın sorumlularına baktığımız zaman 1947 yılına kadar kadın adlarına rastlamıyoruz. Ancak 1940

yılında "Adana Kız Lisesi talebe yazıları" nı toplayan ve bir okul kesimine seslenen Sesimiz dergisinde Umumi Neşriyat Müdürü olarak ilk kez bir kadının, **Belkis Zincirkıran**'ın adına rastlıyoruz. Ankara'da 1943 yılında çıkan Kadın-Ev dergisinin de, adları belirtilmemiş olsa bile kadınlar tarafından hazırlandığı anlaşılmaktadır (Kız Sanat Enstitüleri ve Akşam Kız Sanat Okulları Öğretmen ve Öğrencileri). Bu iki derginin dışında tüm dergilerin sahipleri ve yayın sorumluları 1947 yılına kadar erkektir. İlk kez 1947 yılında, hem sahibi hem de yayın sorumlusu kadın olan iki dergi yayın hayatına girmektedir. Biri Cumartesi 8 Mart tarihinde İstanbul'da çıkan ve kendini "Cumartesi günleri çıkar haftalık içtimai siyasi kadın gazetesidir" olarak tanıtan Kadın Gazetesi'dir; Gazetenin sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden (Başyazar) İffet Halim Oruz'dur. Diğeri ise Cumartesi 15 Mart 1947 tarihinde İstanbul'da çıkan ve "Sosyal aile gazetesi" olarak kendini tanıtan **G n g r Gazetesi**'dir. Sahibi ve Yazışleri Müdürü **Nezihe Saim Güngör**'dür.

Kadın Gazetesi 1947

"Cumhuriyet İnkılabı kadınlarımıza ileri dünya kadınlığı arasındaki yerini vermiş bulunuyor. Türk kadınındaki kan ve ruh vasıfları bu hamlenin hem hızla hem de başarıyla vücut bulmasını desteklemiştir. Bundan dolayı ... Türk kadınlığının geçmişteki mevzularıyla ilgilenmek istemeyerek, kısaca kadın erkek eşitlik davası üzerinde fikir yürütmek lüzumunu duymayacaktır.... Memlekete ve aileye yararlı görülen ve kadınlığımızın tekamülüne yardım edecek, ilim, sanat, fikir hareketlerine ve kadınlığa ilgili aktüaliteye kucağımızı açmış bulunuyoruz... Böylece kadınlığımızın düşünce, görüş, duyuş ve isteklerine hizmet etmek için çıkıyoruz."

Demokrat Kadın 1954

"... Kadının faal politikada vazife ve mesuliyet alması parti mücadelelerinin daha duygulu, daha insani, daha seviyeli olmasına da yardım eder. Çünkü, fazilet denilen yüksek duygu, her iklimden evvel kadın ruh ve kalbinde gelişebilir... Hem Türk kadınları hangi mücadelede muvaffak olmamışlardır ki, demokrasi hamlesinde başarı elde etmesinler? Milli kıyamda, savaş cephelerinde Türk kahadrlarıyla vuruşan kahraman anaların kızları demokrasi savaşında niçin erkeklerden geri kalsınlar? madem ki milli iradenin yoğuruluşunda oyların en az yarısı bizdedir, madem ki Atatürk'ün ruh ve zihniyet inkılabı erkekle kadını aynı medeni seviyeye çıkarıp, müsavi haklara sahip kılmıştır ve madem ki biz de erkek kardeşlerimiz gibi aynı iman ve heyecan aşkıyle yanmaktayız, o halde bu vatan ve memleket vazifesini derhal benimseyerek mücadeleye girmemiş icab eder..."

Kadın Sesi 1957

"Büyük iddialarımız, yerine getiremeyeceğimiz yaldızlı vaatlerimiz yok. Sonu gelmez arzularla bulunmayacağız. Kadınlığın haklarını istemek iddiasında değiliz. Biz hakkımızı bütün dünya kadınlığından daha kolaylıkla aldık. Bugünkü hürriyetimizi Aziz Atamız, haykırmadan, çırpınmadan bize verdi. O kadının kıymetini en çok bilen insandı. Türk kadınına analık değerlerinin en yüksek derecelerini layık gördü. Hür analardan, hür başlar doğacağını herkesten çok takdir etti.... Kadınlığı bekleyen davalar sayılmayacak kadar fazladır. İşte işsiz kadınlar, kimsesiz çocuklar, yoksul düşkün kadınlar, aydınlatılması gereken köy kadını... Biz de aydın kadın buhranı değil, memleket işlerine feragatle sarılacak kadın buhranı var..."

Anne 1963 (Türk Kadınlar Birliği Zonguldak Merkez Şubesi)

"Bugün memleketimizde kutlanan Anneler gününde aziz Türk Annelerinin şahsında bütün dünya Annelerini selamlamakla bahtıyarız... Kadınlığın Milletimizin Anne gününü layık olduğu ehemmiyetle benimseyip vazifesini yapacağı muhakkaktır. Bütün hayatını evi, ailesi ve evlatları için bitip tükenmek bilmeyen didinmeler içinde geçiren Anneye yılın bu bir

tek gününde ihtimam göstermek borçtur..."

Türk Kadını 1966

"Türk milletinin, tarihinden doğan değişmez özellikleri vardır... Türk Kadını, bir masal kahramanı gibi, bu harabelerin ortasında yükseldi. İmanı hiç sarsılmamıştı. Süngülerden, hastalıklardan, güllerden arka kalan çocuklarını topladı. Yangın yerine dönen Anadolu'da, çamurdan yağurduğu kerpiçlerle yuvasını yeniden yaptı... Atatürk, göz yaşartan bu emekleri değerlendirmiş, Türk Kadınına medeni dünyada layık olan yeri vermiştir... Atatürk'ün ölümünden bu yana, ne kadar zaman geçti... Bu haktan en az faydalanan Anadolumuzda, hâlâ karanlıkta, hâlâ cahil; hâlâ çocuğu doktorsuz, ilâçsız, okulsuz; hâlâ bin bir mahrumiyet içinde yaşayan kadınlarımız var... bu mübarek kadınlara hizmet için çıkıyor... imkânları en hücre köylere ulaşmak isteyenlere yardım için çıkıyor... milli varlığımızı tehlikeye sokan ideolojilerin de karşısında olacak, onlarla mücadele edecek, Milletimizin bağımsızlığı ve huzuru için çalışacaktır..."

Kadın 1970

"... Türk Kadını şayanı şükrandır ki, bu asil ve lâiyk olduğu hakkına, hemen hiçbir mücadeleye girmeden kavuşmuştur... Yüce Atatürk, Türk kadınına siyasi rüştünü 38 yıl önce sunarken; bu necip varlığın bu hürriyet kapısından diğer alanlara rahatlıkla geçebileceğini de görmüştü. Nitekim öyle oldu, Türk kadını elinde bu hürriyet erkeğinin yanında cesaretle ve başarı ile yer aldı, ilimde, kürsü sahibi oldu, eser verdi, tıp sahasında, değerli doktorlar, idarede amirler, adalet cihazında mümtaz hakimler ve avukatlar, devlet sektöründe başarılı memurlar kadın olarak dikkati çekti. Hattâ özel sektörde ciddi iş sahibi muzaffer kadınlarımız görüldü. Bu sevindirici tabloya rağmen, kök gene zayıf kaldı. Kadının en geri kaldığı saha siyasi yönü oldu... İşte kadın kollarımızın varoluşunun hakiki sebebini burada aramak lâzımdır."

Kadınların Sesi 1975

"... Günümüzde kadınlar, toplumsal üretime ve yaşama her zamankinden çok katılmakta, içinde yaşadıkları sömürü düzeninin acısını, çilesini ve sorunlarını tüm ağırlığıyla duyup

anlamaktadır... toplumdaki geri, eşitsiz durumlarını daha zor kabullenmekte, daha çok nedenlerini bilmek ve değiştirmek eğilimini taşımaktadırlar... az eğitilmiş kadınların ucuz ve kolay yönetilir emeğinden milyarlar kazanmakta olan sömürücü hakim sınıfların hiç de işine gelmemekte, hoşuna gitmemektedir... Hakim sömürücü kesimler bu verimli kâr ve oy kaynağı kitleyi elden kaçırmamak için ellerinden geleni yapmaktadırlar..."

Ka-de-fe Dergisi 1977

"... 1975'in Kadın Yılı olarak ilânındaki esas amaç, Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadının her alanda erkekle birlikte, tam bir eşitlik içinde hak ve sorumluluklara sahip olarak çalışmasını sağlamak suretiyle dünya ekonomisindeki eşitsizliği kaldırmaktır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1975 Ekim döneminde onaylanan 10 yıllık eylem plânında amacın gerçekleşmesi için gönüllü kuruluşlara bir çok görevler verilmiştir... Öte yandan, 50 yılı aşan bir süreden beri yasal yönden eşit haklara sahip olan Türk kadınının kırsal bölgelerde haklarından habersiz yaşamalarını sürdürdükleri, istismar edilmekte oldukları acı bir gerçektir. 5 milyonluk bu kocaman kitleyi bilinçlendirmek Türk Devleti kadar, eğitim görmüş her kişinin ve özellikle Türk kadınının görevidir... aydın Türk kadını çoğunlukla kendisini yalnız işinden ve ailesine karşı olan görevlerinden sorumlu tutmamaktadır. Bu görevlerinin yanında sosyal alana çıkarak derneklerde gönüllü çalışmak suretiyle hemcinsini bilinçli ve her düzeyde bütün sosyal olanaklara sahip kılma çabasıdadır..."

Demokrat Kadın 1980

"Demokrat Kadın Türkiye'de çıkmakta olan birçok kadın dergisinden farklı bir yayın. Bizim bütün diğer kadın yayınlarından farklı yanımız işçi ve emekçi kadınların gür sesini, yiğit mücadelelerini duyurmak işçi ve emekçi kadınların haklarını kararlılıkla savunmak olacak. Türkiye'de çıkmakta olan kadın dergilerini ikiye ayırmak mümkün. Birinci grup güzel kâğıtlara basılmış, çok renkli, pahalı kadın dergileri.

Mektup 1985

"... Dedik ki: Kadınların Rabbisi var... Kadınlarda şehit olabilirler. Kadınlarda İslam düşmanlarına karşı gelebilirler. Kadınlarda mert olurlar... Kadınlarda erkekçe davasının sahibi olabilirler... Ve... Kadınlarda bir İslami Yayın Çıkarabilirler... Sadece hanımların çıkardığı bir İslâmî neşriyat yok. İslâmî mesuliyet taşıyan

hanım kardeşlerimiz dini eğitim sahası bulamadıklarından ev köşelerinde çiçek işi, pasta işi ve nakış işleri ile zamanlarını öldürmektedirler. İşte biz bu neşriyatla o kardeşlerimizi bu lüzumsuz işlerden kurtarıp, Allah'ın nasıl bir "kul" istediğini öğrenmeye ve öğretmeye çalışacağız..."

Feminist 1987

"... Grubun çoğunluğu dergiye bir başyazı ya da çıkarken yazısı koymaya karşıydı. Ama yine de bu konu uzun uzun tartışıldı. Dergiye hazırlarken, karıştırdığınız bütün muhalif dergilerde "irtica" konusu vardı. Bu yüzden bir ara, derginin başına "Bu dergide irtica konusu yok" diye bir ibare koymayı düşündük. Çünkü gruptan bazıları bu "Bu dergide ya türban olur ya ben" diyerek kesin tavırlarını ifade etmişlerdi... Grup gevezelik etmekten o kadar keyif alıyordu ki, sonunda derginin çıkması başkaları kadar bizi de şaşırttı. Zaten her şey bir gün birisi "Hadi bir dergi çıkaralım" diye önerince başlamıştı."

Kaktüs 1988

"Neden Dergi Çıkıyoruz" İlk önce kadın olduğumuz için. Kadın sorunlarının daha sıkça tartışıldığı, toplumdaki erkek egemenliğinin sorgulanmaya başladığı, dahası, bu sorgulamanın cinsiyetçi bir sisteme karşı mücadelenin ipuçlarını gündeme getirdiği bir dönemdeyiz. Dergimiz, toplumda kadın olmaktan doğan sorunları için mücadele etmek isteyen kadınların çıkardığı bir dergi olacak... Çıkış nedeni ne olursa olsun, ... Bağımsız Kadın Hareketinin oluşturulmasında kendi payına düşeni gerçekleştirmeyi amaçlıyor..."

Sesimiz 1989 (Demokratik Kadın Derneği Merkez Yayın Organı)

"... Türkiye'de kadın hareketine damgasını vuracak bir örgütlülük ve gündem sunmak oldukça zor ve özverili bir çalışma gerektiriyor. Buna bir de dernekler üzerindeki yasalardan kaynaklanan baskı ve sınırlamalar eklendiğinde hareket alanımız giderek darlaşıyor. Fakat mücadele gerçeği ve inancımız bu engelleri yenmek için yeterli gücü veriyor bizlere. Ama

ya içimizdeki engeller? Kadınların ayrı örgütlenmesine gerek yoktur, hatta bölücülüktür sizin yaptığınız” diyenlerle, “Sosyalist sistem işçilerin sistemidir, kadınların değil” diyenlerin neresindeyiz? Tümünde ve hiçbirinde. Bu sağ ve sol uçlara karşıyız: onları da değiştirip kendi mücadele bayrağımız altına çekmek istiyor ve aynı zamanda da onları reddediyoruz. Kadın hareketinde yer alan her tür eğilimlerin tümünü kavramak ve kavratmak zorundayız. Sorun anlamak değil değiştirmek elbette, ama değiştirmek anlamamız gerekiyor. Bu bütünlüğü yaşamın her alanında yakalamak zorundayız. Sokaklar, işyerleri, mahalleler, okullar, evler her yer örgütlenme alanlarımız bizim. Kadının kurtuluşu için mücadele veren tüm kadınlar hareketimizin öncüleri ve onların yeşerttiği, geliştirdiği birimler derneğimizin güç kaynakları...”

Yeter 1990

“İntihar ve ölümlerle sonuçlanan bekâret kontrolü vakaları kadınlara yakından tanıdıkları bir korkuyu, bir yaşamışlığı belki de bir öfkeyi hatırlattı: Bakirelik, bekâretini “yitirmek”, bekâret kontrolü, “iffetlilik”le “iffetsizlik” arasındaki çizgide hangi noktada durduğumuza dair endişeler, en az bir kez hepimizin kapısını çalmıştır. Son olaylarla gelen somutluk ve güncellik, kadınlar olarak, bekâret kontrolünü hedef alan ve daha genel olarak bakirelik ve diğer

delayimlarla bedenimiz üzerinde oluşturulan denetime, cinselliğimizin kamu ahlakının en hassas konusu haline getirilmesine karşı “bedenimiz bizimidir” seslerini yükselten eylemler örgütlememize önyak oldu...”

Emekçi Kadınlar Bülteni 1992

“... Bülten, Emekçi Kadınların Kurultayı’nu toplama çalışmasıyla bağıntılı, bu çalışmanın hizmetinde ve bu çalışmanın başarıya ulaştırılmasının bir aracı... Adından da anlaşılacağı gibi, Emekçi Kadınlar Kurultayı, “kadın sorunu” bağlamında proleter ve emekçi kadınların sınıfsal konumundan açık bir tavır alışı ifade ediyor... Kadın sorunundan ve kadınların kurtuluş mücadelesinden özellikle de son yıllarda çokça sözedildiği ve hatta bunun bir ölçüde moda haline geldiği bir gerçektir. Bununla birlikte, geniş işçi ve emekçi kadınlar yığınının gitmek, onların inisiyatif ve etkinliğini geliştirmek için çok az şey yapıldığı da çıplak bir gerçektir. Onlardan çok söz ediliyor, ama hikâyenin gerçek kahramanının kendi davasını omuzlayabilmesi için gereken yardımı sunmak üzere ciddi, kapsamlı ve sistemli çabalar yok

denecek denli az.”

Dolaşan Mavi Çorap 1993

“... Biz bir grup feminist kadınız. Bir süredir toplanıyor, hayatlarımızı tartışıyor bir miktar okuyor, fırsat buldukça başka kadınlarla da bilgi görgü alışverişi ve ortak çalışmalar yapıyoruz. Bütün bunları, daha çok sayıda kadına ulaşabilmek için yazmaya ve ... dolaştırmaya karar verdik... Yalnız olmadığımızı biliyoruz... Derdimiz iletişim!...”

Özgür Kadın 1993

“Bir ucu uygarlığa, bir ucu köleliğe, bir ucu üretime, bir ucu tüketime, bir ucu analığa, karılığa, bir ucu kraliçeliğe, bir ucu da fahişeliğe dayalı bir varlık... Yüzyıllardır üreten, doğuran, yaratan Kadın İnsan... yani işçi, emekçi, öğrenci, aydın olarak kadın sorununu sistemin kendi iç çelişkileriyle birlikte çözmenin bir anahtarı olmaya çalışacağız... fabrikada, okulda, bürolarda, sokakta, evlerde, Kadın Kurtuluş Mücadelesinde edilgen değil etken olalım ve Kurtuluşumuzun önkoşulu olan zeminde hep birlikte örgütlü mücadeleye girelim!”

Cımbız 1994

“... Artık benim de bir dergim var. Benim derken kadınların dergisi... sadece kadınlara ait... Artık bağımsız kadın hareketinin içinde yer alalım. Feminist kelimesi bizleri ürkütmesin, feminist sözcüğünün benimsenmesi kadın sorunlarına köktenci bir bakış açısını simgeliyor. Amaç kadın-erkek eşitliğinden öte kadınların kendi değer yargıları ile seçecekleri bir dünya yaratmak”.

Eksik Etek 1994

“pek çok erkeğe ve kadına derdimi anlattığımda bana hak veriyor, görüşlerimi paylaşıyorlar, ama sonunda “yine de sen feminist olma” diye bitiriyorlar... diğer insanlar feminizmden ne anlıyor bilmiyorum ama yaşadıklarımıza karşı duyarlı olabilen, tepki veren, sesini yükseltmek isteyen ve yükselten her kadın bence feminizmi bilerek ya da bilmeyerek yaşıyor...”

Sosyalist Kadın 1994

“Kadın sorununun çözümü, binlerce yıllık kölelik zincirlerinin parçalanması, köleliğin kaynağında yatan özel mülkiyetin tümüyle ortadan kaldırılabilmesi için, işçi sınıfı ve diğer emekçilerle birlikte proleterya devleti yolundan insanın insan tarafından sömürsüne ve insanın insan üzerinde egemenlik kurmasına son vermesi, kadınla erkek arasındaki farkların silinmesi ve iş bölümünün köleleştirici özelliğinin son bulması, toplumsal üretimden gereksinmesine göre pay aldığı, herkesin toplumsal zenginlik kaynaklarının gürül gürül

aktığı insanlığın altın çağı komünist topluma ulaşması gerekiyor... Sosyalist Kadın, demokratik kadın hareketinin sorunlarıyla da ilgilenecek; bu mücadeleye de sosyalizm mücadelesi perspektifinden bakarak yol gösterecektir... Sosyalist Kadın bu sıraladıklarımız yanında haber, yorum, öneri sunan okur yazılarımızla zenginleşecek, kolektif ürüne fotoğraf, röportaj, çizim, karikatür, şiir ve hatta öykü katkılarını beklediğimizi belirtelim.”

Pazartesi 1995

“... Artık seveceğimiz bir Pazartesi var. Pazartesi feminist bir dergi... Kırmaktan, kızdırmaktan korktuğumuz kimse de yok, tek kuralımız ise kadınlardan yana olan her şeyi destekleyip, zararına olan her şeyin karşısında olmak. Gönlümüzde, kadınları ilgilendiren haberleri en doğru yansıtan, öfkemizi, sevincimizi, isyanımızı, üzüntümüzü, heyecanımızı paylaşacağımız bir dergi yatıyor. Bize ait her şeyi, çekinmeden, ürkmeden, aktarıp tartışmak istiyoruz..”

Roza 1996

“... 8 Mart’a yetiştireceğimiz bir bülten fikrinden dergiye dönüşen proje bizi zorlamadı değil... Kürt kadınlarıydık. İki kimliğimizin uğradığı ezilme, bizde ortak o kadar çok şey yaratmıştı ki, biriken düşüncelerimizi ifade edecek araç ihtiyacı net olarak ortaya çıkmıştı. Tanıdığımız veya tanımadığımız daha bir dolu Kürt kadının da benzer şeyler yaşadığını biliyorduk. Özel olmaktan çoktan kaçmış istemlerimiz, hedeflerimiz vardı... Kürt kadınları olarak yaşadıklarımızı en iyi ancak kendimiz ifade edebildik. Kimliğimizden dolayı maruz kaldığımız cinsiyetçi ve ırkçı ayrımcılıkla sınırlı da değildi üstelik yaşadıklarımız. Aramızda bu kimliklere ek olarak sınıf ve mezhep ayrımcılığına uğrayanlarımız da vardı. Temel noktadaki benzerliklerimizin yanında farklılıklarımızı da görmezlikten gelmiyorduk. Kadın kurtuluşu meselesine aynı pencereden bakmıyorduk; sosyalist, sosyalist feminist, milliyetçi feminist, ulusal merkezli feminist anlayışlara sahip kadınlardık. Ayrıca, kendini hiçbir biçimde tanımlamayan da vardı aramızda. Bununla birlikte, hepimizin Kürt ve kadın olmak noktasında ortaklaşmamız benzer yakın duygu ve düşünceler doğurmuştu.... Kuzeyli Kürt kadınlarının çıkardığı ilk Kürt kadın dergisi oluyoruz... Türk kadın hareketiyle yaşadığımız sorunlar da bizi ciddi bir biçimde etkilemişti... çoğumuzun bir zamanlar içinden geldiği, bir dolu fedakarlıklarla sürdürmeye çalıştığımız politik kurumlarda yaşadıkları sorunlar da vardı. Oralarda Kürt kimliğimiz için varken, kadınlığımız güme gidiyordu.... Türk kadınları Kürtlüğümüzü unutmamızı isterken Kürt erkekler de kadınlığımızı. Oysa, bizim iki kimliğimizi de unutmaya hiç niyetimiz yoktu. Hiç kimse, hiçbir şey adına bunu bizden istemezdi.... Bedenlerimize, kimliklerine, emeklerine bin yıllar boyu el konulduğunu düşünen ve kader olarak yutturulmak istenen yaşamı, ters yüz etmek isteyen tüm Kürt kadınlarının dergisidir...”

Atsineğinden Nobel Barış Ödülü'ne kenya'nın Wangari Maathai'si

Üç yıl önce sadece ve sadece hükümetin ağaç kesmesini protesto ettiği için tutuklanan Wangari Maathai bugün kabinde. Wangari Maathai, "benim ülkemdeki kadınların çoğu kendilerini benim hikâyemde buluyor, çünkü onlara kendi hikâyelerini anımsatıyorum," diyor.

Çok değil, üç yıl önce, Wangari Maathai (1940), Kenya'nın tanınmış kadın hakları savunucusu ve çevrecisi, eski Başkan Daniel arap Moi yönetimi tarafından yine hapis cezasına çarptırılmıştı. 2001 yılında, Dünya Kadınlar Günü'nde, Maathai bir hücrede açtı gözlerini. Öteki kadınlarla birlikte ağaç dikmek üzere seyahat ettiği için ve hükümetin yasadışı ağaç kesimini durdurmasını talep ettiği için tutuklanmıştı. Bunlar, Yeşil Kuşak Hareketi'nin (YKH) kurucusu olan Maathai'nin yıllardır yürüttüğü ve uğruna tacize uğradığı, dayak yediği, ve hapse girdiği eylemlere birkaç örnek. Tabii zaman değişiyor. 2002 yılının sonunda, Kenya uzun zamandan sonra ülkenin ilk adil seçimlerine sahne oldu. Maathai, Yeşil Parti'den milletvekili adaylığını koydu ve büyük çoğunlukla seçilerek öteki on yedi kadınla

birlikte 222 kişilik mecliste yerini aldı. 2003'de, Kenya'nın yeni başkanı, Mwai Kibaki, Maathai'yi Çevre, Doğal Kaynaklar ve Vahşi Yaşam'dan sorumlu Bakan Yardımcısı olarak kabinesine atadı. Daha da önemlisi, 10 Aralık'ta, Maathai'ye Nobel Barış Ödülü verildi. Böylece Maathai, bu ödülü alan ilk Afrikalı kadın ve ilk çevreci oldu. Uzun zaman Nairobi Üniversitesi'nde profesör olarak çalışan Maathai, Doğu Afrika'da doktora yapan ilk kadın oldu. Maathai, YKH'yi 1977'de, Sahara Çölü'nün güneye doğru Kenya'nın çorak kırsal bölgelerine yayılmasını durdurmak üzere kurdu. O zamandan beri, YKH, köylerde yaşayan ve çoğu kadın olan Kenyalıların, yaklaşık 30 milyon tane ağaç dikmesine yardım etti. Bu ağaçlar köylülere meyve, yakacak ve gölge sağlıyor. YKH'nin çevrebilimi, insan haklarını ve kişisel sorumluluğu bir ilişki içerisinde gören halkı eğitme programları, binlerce kadının kendi hayatları üzerinde daha büyük kontrol talep etmesini sağladı. Maathai şöyle diyor, "Programın en harika şeylerinden biri sıradan insanların fide üreticileri, 'diplomasız ormancılar' olmasını sağlamasıydı. Biz, sadece çevreyi kurtarmaya çalışan bir hareket değil, aynı zamanda kendi kendisini vatandaş olarak daha iyi bir yönetim talep etme sorumluluğumuz olduğu konusunda eğiten bir hareket yaratık." Maathai, çalışmalarında cinsiyetinin çok önemli bir rol oynadığına inanıyor; hem olumlu hem olumsuz. "Başlangıçta, erkekler hiç yakınlık göstermediler, çünkü bunun kadınlar için uygun bir yer olmadığını düşünüyorlardı. Uygun yerde

durduğum sürece, iyi olduğunu düşünüyorlar. Ama dışarıya çıktığımda da ellerinde olmadan seni takdir ediyorlar. Bu yüzden şu anda toplum bizi kabul ediyor. Benim ülkemdeki kadınların çoğu kendilerini benim hikâyemde buluyor, çünkü onlara kendi hikâyelerini anımsatıyorum." Bakanlıkta Maathai, orman sektöründeki yozlaşmadan kurtulmaya ve plastik üretimini yumuşak plastikten sert plastiğe değiştirmeye çalışıyor (yumuşak plastik geri dönüştürülemez). Aynı zamanda seçmenlerinin ürettiği kahve ve çay için yeni piyasalar arıyor ve ülkenin kaynaklarının idare edilmesinde daha çok Kenyalının yer alması için uğraşiyor. Şu anda Kenya'nın orman örtüsü dünya standartlarının çok altında. Maathai'nin buna getirdiği çözüme (Paskalya haftasonunda yıllık ağaç dikme kampanyası), pratik ve kıskırtıcı: "Burada halk din, İsa ve çarmlıha gerilme konusunda deliriyor. Ben de şunu düşündüm: İnsanların haç alabilmesi için, birisinin ormana gidip ağaç kesmesi gerekiyor. Hıristiyanlar için ağaç dikerek bir yaşamı geri getirmekten (kesilen bir ağacın yerine başka bir ağaç dikmek) daha iyi bir şey olamaz. Kaç tane ağaç dikebileceğinizi bir düşünün!" diyor Maathai, yüzünde kocaman bir gülümsemeye. Maathai bazen yeni hükümet rolünü sorgulasa da şunları söylüyor: "Bazen mecliste otururken kendi kendime hatırlatıyorum, 'Burada gerçekten yasalara çıkırıyorsun! Bu, dışarıda yapabileceğinden daha iyi. Burada gelecek nesilleri etkileyebilme fırsatın var!'"

MS Dergisi Kış 2004/5 sayısında, Mia MacDonald'ın yazısından çevrilmiştir.

500 bin askere karşı bir kadın

Aung San Suu Kyi, dünyanın en ünlü şiddet karşıtlarından birisi ve dünyada Nobel Barış Ödülü alıp da hâlâ hapiste olan tek kişi. Birçok kişinin "Burma'nın Nelson Mandela'sı" olarak gördüğü Kyi, bir Güneydoğu Asya ülkesi olan Burma'da, özgürlük adına destansı bir mücadele veriyor.

500.000 askerli acımasız bir cunta tarafından yönetilen Burma, dünyanın en çok baskı yaşanan ülkelerinden biri. 1962'den beri askeri yönetimlerle idare edilen ülkede 1988'de yönetimi kanlı bir darbeyle General Than Shwe başkanlığındaki cunta ele geçirdi. Burmalıların "The Lady" (Hanımefendi) diye adlandırdığı Kyi, sadece bir eylemci değil, aynı zamanda halkın seçtiği bir lider. Burma'nın 1990'da yapılan son demokratik seçimlerinde Kyi'nin partisi (Ulusal Birlik Partisi), meclisteki koltukların yüzde 82'sini kazandı. Ancak cunta yönetimi

seçim sonuçlarını iptal etti, çok sayıda parti üyesi ve milletvekilini tutukladı ve Aung San Suu Kyi'yi on beş yıl hapis cezasına çarptırdı. Bu yüzden Paul McCartney, Pearl Jam, Sting, Ani DiFranco, R.E.M., Bonnie Raitt, U2, Eric Clapton, Peter Gabriel, Coldplay, Avril Lavigne, Mana, matchbox twenty, Damien Rice, İndigo Girls, Mun Awnng, Travis, Better Than Ezra, Talib Kweli, Lili Haydn, The Nightwatchman, Guster, Ben Harper, Hour Cast, Rebecca Fanya, Bright Eyes ve Natalie Merchant, Kyi'nin serbest bırakılmasını talep etmek üzere bir araya geliyor. Sanatçıların her biri iki CD'lik müzik albümüne bir şarkı armağan edecek. Albümün adı, "For The Lady" (Leydi İçin). Albümün geliri, Burma'nın askeri yönetimi üzerinde baskı oluşturmak için düzenlenen uluslararası kampanyalar için kullanılacak. Daha fazla bilgi için: www.uscampaignforburma.org.

MS Dergisi Kış 2004/5 sayısından

Nurseli İdiz:

kimseye

aldırmıyorum

Nurseli İdiz, Salıncakta İki Kişi adlı oyunla Profilo Alışveriş Merkezi'nde Tiyatro Kedi'de şu sıralar. Yirmi dört senedir sanat camiasının içinde olan Nurseli İdiz'le oyunun ardından, oyunu, kadınları ve sanat yaşamını konuştuk

"Neden soyundu?" denildi, "Kilo vermesi lazım" denildi, "İçiyor" denildi. Her fırsatta yargılandı. Ama söylenenlere pek aldırmadı, işini yaptı. Hem içindeydi o camianın, hem de dışında. Kendi deyişle "Çarkın işlediği biçimde hareket etmediği için" oldu bunlar. Yine de televizyonda, sahnede ve perdede görüyoruz onu. Şimdi, Tiyatro Kedi'nin sahnelediği "Salıncakta İki Kişi" adlı oyunda Can Gürzap'la birlikte oynuyor. Bu vesileyle Nurseli İdiz'le kuliste görüştük.

Metropolün yabancılaştırıcı atmosferinde bir adam ve bir kadın birbirine aşkla tutunuyorlar. Ama aslında Gitta'nın yaptığı yaraya kabuk olmak değil mi?

Adam baştan söylüyor şartlarını, "Evliyim, yeni bir düzen kurmaya çalışıyorum. Bilmiyorum işine yarar mıyım?" diyor. Gitta biraz da bile bile bu aşkın içinde buluyor kendisini. Adamda erkek bencilliği var tabii, sonuçta hem karısını hem Gitta'yı kullanmış oluyor bir yerde. Zaten, "Ben hayatımın yarısını bir şeyler talep ederek geçirmişim. Hep bir şeyler istemişim ama vermemişim," diyor. Genelde tabii kadının daha fazla verici olduğu bilinen bir gerçek. Çünkü çok fazla görevi var kadının; annelik, çalışma, eş olma vs... Ama erkeğin yalnız kariyeri var. Aile hayatı, çoluk çocuk ikinci planda geliyor. Tabii ki genellemek pek söz konusu değil, bunun dışındaki durumlar da var. Ama bu, kadınların tarafında olan bir oyun bence.

Kadını mutsuz etti ama

Kadın mutsuz mu olacak, sonrasını bilemiyoruz. Çünkü her ayrılıkta bir parça hatta bayağı mutsuzluk yaşanır. Hangi bakış açısında olursanız olun, sonuçta duygularla yaşanan bir şey. Dolayısıyla karşınızdaki kim olursa olsun, ne kadar bencil olursa olsun o ayrılık mutlaka üzüntü verecektir. Sevinç veren bir ayrılık düşünmüyorum.

Gitta kendi başına ayakta durabilen güçlü bir karakterken aşk içinde ehlileşti...

Yanlış bakıyorsunuz. Neden yanlış bakıyorsunuz? Gitta herşeyin de çok farkında aslında. İlk perdenin sonlarına doğru diyor ki, "Burası New York, burada avazım çıktığı kadar bağırsam kimin haberi olur? Kendimden başka kime güvenebilirim?" Çok da bel bağlamıyor adama. "Ta başından beri farkındayım; karına zaafın var," diyor. Belki benim olur, belki kazanırım diye zorluyor, kazanamıyor ama bir

verde de biliyor, gerçeklerin farkında yani. Tabii boşanmasını saklayacağını, ya da bu kadar bencil olacağını tahmin etmese de adamın durumunun farkında, çünkü sürekli karısından bahsediyor. Dolayısıyla o da onun yüzleşmesini istiyor bu meseleyle ilgili ki kafasını temizlesin, yeni bir hayata başlayabilsin. Dolayısıyla New York'un ortasında tek başına yaşamaya çalışan, kimseden fayda görmeyen, yanında yöresinde ona destek olabilecek kimse olmayan bir kadın, belli bir yaşa da gelmiş, dolayısıyla çok yalnız bir kadın. Yalnız başladığı oyunu yalnız da bitiriyor zaten.

Bir yandan şehrin boğuculuğundan şikâyet edip, aşkı bir sığınak olarak görüyoruz. Bir yandan da oradaki kalp kırıklıklarını sarmak için şehrin temposuyla avunuyoruz. Buna rağmen aşkın sağaltıcı olduğunu söyleyebilir miyiz?

E tabii aşk, insanlık varolduğundan bu yana insanın en temel yaşama nedenlerinden biri. Sevgi, aşk bunlar çok insanca duygular, hatta günümüzde bunların biraz kaybolduğunu söylemek mümkün. Çünkü daha gündelik ve çıkar üzerine kurulu ilişkiler var günümüzde. Daha doğrusu 80 sonrasında bu böyle oldu. Dostluk, arkadaşlık, sevgi kavramları kalmadı. Günübirlik zevklerden bahsediliyor, daha tensel ilişkiler günümüzde geçerli. Dolayısıyla aşkı anlatan bir oyunu seçmek çok doğruydü diye düşünüyorum. Unutulmuş bir hissiyatı yeniden gündeme getirmek çok önemli aslında. Çünkü bazı şeyler belki de çok az yaşanıyor.

Siz aşık mısınız?

Sevgi var ama aşk... Aklımı kaçırarak kadar değil ama sevdiğim için beraber oluyorum. Bir de zamanla tutkulu aşklar yerine başka şeyler arar oluyorsunuz.

Kendinizden bir şeyler buldunuz mu?

Bulmamama imkân var mı?

Oyunda ağlamanız, profesyonellik dışında kendinizden birşey buluyor olmanızla ilgili mi?

Profesyonellik gereği, tabii ki birçok oyunda ağlıyoruz. 19. yüzyılda geçen bir oyunda da, böyle bir oyunda da olabiliyor. Ama tabii çağdaş ve yaşayan karakterleri oynamak bana çok yakın, çok sıcak geliyor. Ama kendi hayatınızdan da, etrafınızdaki insanların hayatından da çok şeyler bulduğunuz, çok güzel öğürebileceğiniz bir malzeme. Tabii ki yaşanmışlık çok önemli bir oyunda. Belki on sene önce olsa bu kadar iyi oynayamazdım bu rolde. Ya da bu kadar doğal olamazdım. Metne baktığınızda kadın 30'lu yaşlardadır aslında, ama belki de belirli bir deneyimden sonra bu rolü oynamak çok önemli. Nasıl operada belirli bir ses olgunluğuna ulaştıktan sonra söylenecek bazı ağır parçalar vardır, onları 35-40'dan önce söyleyemezsiniz. Bazı roller de öyledir. O yüzden belli bir yaşanmışlığın gerektirdiği birikimle daha iyi oynuyorum tabii ki.

Bu oyun daha önce de oynandı değil mi?

Yıldız - Müşfik Kenter, Can Gürzap- Işık Yenersu tarafından ve daha sonra Ankara Devlet Tiyatrosu'nda oynandı. Şimdi dördüncüyü biz oynuyoruz. Ama arada oynanmış olabilir bizim bilmediğimiz tabii. 60'lardan bu yana güncelliğini kaybetmemiş. **Tahteravallide İki Kişi** aslında ama biz salıncak demişiz.

Oyunla ilgili nasıl tepkiler aldınız?

Tepkiler çok iyi, garip ama gerçek, basın da gerçekten ilgilendi. Çok gerçek bir oyun izlediklerini söylüyorlar, o beni çok mutlu ediyor. Tiyatro izleyicisi için popülerlik falan da önemli değil biliyorsunuz. Kulak gazetesi vardır, o fısıltıyla yayılır ve insanlar gelir. Tiyatro seyircisi apayrıdır ve dolayısıyla tiyatrodaki iyi olmak zorundasınız. İyi oyuna da koşu koşu gelirler ve dolar. Ben hayatımda hiç boş salona oynamadım mesela. Biraz övünmek gibi oldu ama... Bir gün Emirgan'da bir bakkala girmiştim, bakkal Karadenizliyim, "Turneye geldiğinizde ben sizi izlemiştim," dedi. Öpesim geldi. Bunlar çok hoş şeyler, keşke toplumda daha yaygın olsa.

Tıpkı oyundaki gibi, genç ve güzel kadın dayatmasıyla çok sık karşılaşıyoruz.

Kadın biraz da şundan huzursuz; bir dansçı sonuçta, hâlâ dans dersleri veriyor, bir stüdyo açıyor. Dolayısıyla sağlık sebebiyle de kiloları engel, bir dansçının böyle bir kiloda olduğunu düşünebilir misiniz? Çok dramatik bir durum. Aslında çok da fiziğine takık bir kadın değil, çok şık şıkırdım gezmiyor. Orta sınıfın altında bir geliri olan bir kız, doğal görünümü, çok da süse püse düşkün bir kadın değil. Güzel, çekici bir kadın olduğunun farkında ama kilosu dansçı olmasını engelliyor. Artık yaşının geçtiğini ve dans edemeyeceğini de biliyor ve bu durum yaralayıcı Gitta için. Yani erkeğe kendini beğendirmekle ilgili bir şeyden dolayı değil, zayıf olması biraz mesleğiyle ilgili bir zorunluluk onun için.

Siz de bir ara kilo aldınız, verdiniz...

Çok verdim, aldım sonra, yine verdim, biraz daha vereceğim.

Mesleki bir gereklilik mi?

Evet gerçekten öyle, performansınız çok artabiliyor. Bazen soluk soluğa kalıyorum sahnede. Bundan on kilo daha zayıf olsam böyle bir şey olmuyor. Bir sporcu gibi düşünün, aynen o formu korumanız gerekiyor, özellikle sahne için. Tabii televizyonda da kameranın fazla göstermesi sözkonusu.

Gündelik hayatta bir sakıncası var mı?

Çok da onu umursayan biri değilim, vücuduma kafayı takmadım. Fiziğime çok takılmış bir oyuncu olmadım hiçbir zaman. Sonuçta seneler geçiyor, yaşlanıyorsunuz, yerinize gençler geliyor. Hep genç görünmeniz gerekiyor. Müzik sistemi, sinema sistemi gibi, en son model alın, iki ay sonra yeni modeli çıkıyor. Buna kafayı taktığınız zaman yaşamınız ve işinizi yapmanıza imkân yok.

Bu camiada kadın olmak zor mu?

Kadının işi her zaman, her kesimde, her meslekte çok daha zor. Toplum ve özellikle bizim

medyamız kadını genelde meta olarak gördüğü için tabii ki onu kişiliğiyle, kimliğiyle, kafasıyla değerlendirmekten öte daha yüzeysel şeylerle değerlendirmeyi tercih ediyor, Dolayısıyla bir kişiliği oturtmak, o kişilikte ısrarcı olmak, düşündüğünü, doğru bildiğini söylemek ve onda direnmek ve yıllarını öyle geçirip ayakta kalabilmek çok zor bir iş.

Ben bu konularda ısrarcı olmuş bir insanım, düzene uygun biçimde hareket etmedim şimdiye kadar, bu yüzden basın tarafından çok sevildiğimi söyleyemeyeceğim.

Bu nedenle sizi yıpratmaya çalıştıklarını düşündüğünüz oldu mu?

Yani çok sevimli bulunmadım. Sevimli olmak için onların talep ettiği şekilde davranmanız gerekiyor. Sizin kişiliğinizi bir tarafa itip, çarkın işlediği yönde hareket etmeniz gerekiyor. Bu da bilinçli bir insan için sözkonusu değil ve dolayısıyla çok yıpratıyorsunuz.

Bu yıpranmaya karşı geliştirdiğiniz bir savunma mekanizmanız var mı?

Acı çeke çeke, belirli taktikler geliştiriyorsunuz. Bir defa kendi psikolojinizi korumaya özen gösteriyorsunuz. Çok fazla etkilenmemek için

kendi özbenliğinizi korumaya yönelik birtakım savunma mekanizmaları geliştirip ister istemez kendi dünyanıza sokmamaya çalışıyorsunuz. Ondan sonra da daha doğru tavırlarla, daha doğru biçimde kendinizi anlatma yoluna gidiyorsunuz. Daha tepkisel değil de akılcı davranmayı öğreniyorsunuz. Yaşla, olgunlukla deneyimlerle ilgili bir şey.

Medyada çok afişe edilen bir olay yaşadığınız, alkollü görüntüleriniz yayınlandı. Bir kadın sarhoş olamaz mı?

İçki içemez, sarhoş olamaz, bunalım geçiremez, depresyon geçiremez. Hep cici durmak zorundadır, hiç açık vermemek lazım tabii bu konularda. Bir kere açığınızı yakaladıkları zaman, onu hayatınıza maledebiliyorlar.

Ne yaşamıştınız?

Babamın ölümünden bir hafta önceydi, zor bir dönemdi. Yirmi dört yıldır profesyonel hayattayım, on yıldır bu söylemler var. Onlara da artık aldırılmamayı çok güzel öğrendim. Bu yaşta sonra da kendimi değiştirecek değilim herhalde.

8 mart yaklaşıyor. Dünya Kadınlar Günü sizi ne kadar ilgilendiriyor?

Dünya Kadınlar Günü güzel bir şey fakat ben meselelere daha global bakan bir insanım. Feminist olduğumu söyleyemeyeceğim, belki sosyalist olduğumu söyleyebilirim. Tabii sol bakış açısıyla baktığınız zaman dünyaya, tabii ki kadın daha ezilen sınıftır, ezilen bir cinstir. Tabii ki onu biliyoruz. Erica Jong'ları da başkalarını da okuduk ama ben genel dünya politikası içinde değerlendirmeyi tercih ediyorum, daha siyasi bir bakış açım var.

Politik bulmuyor musunuz kadın hareketini?

Feminist hareketi tek başına politik bulmuyorum. Feminizm çok önemli bir akım dünyada ve birçok gerçeği ortaya çıkartan bir akım. Ama tek başına feminizm yeterli gelmiyor bana.

Tek başına yeterli olabilen nedir sizce?

Sosyalizm.

Sosyalist toplumda erkek egemen iktidarın ortadan kalkacağına inanmıyorum. Sizin aklınızda da bir şüphe yaratır mı bu?

Yok böyle bir şüphem. O, kadının kendi kişiliği ve tavrıyla da ilgili bir şey diye düşünüyorum. Bugün Hindistan gibi bir yerde İndira Gandhi gibi biri başbakan olabilirdi. Yani biraz kadınların ne yaptığıyla da ilgili bir şey. Kadının, kadınların, kadın hareketinin kendini kabul ettirmesiyle ilgili. Ama dediğim gibi bütün toplumdaki soyutlayıp yalnız kadına yüklemek çok yanlış birşey. Avrupa'da feminist bir kadının kitapçı dükkânına küçük bir erkek çocuğunun alınmamasına kadar vardı bu işler. Fanatikler çok aşırı şeyler de uyguluyorlar bu konuda. Dediğim gibi ben daha genel dünya politikasıyla yakından ilgileniyorum. Tabii ki kadın hakları önemli ama kimsesiz çocukların, sakat erkeklerin ezilmesi de, korunmaya muhtaç, bakımevlerinde kalan insanların dramı da beni çok ilgilendiriyor. Topluma sadece kadın meselesi olarak bakmak çok yanlış.

Gözde Akgüngör

yaşamak için anlatılan öyküler

Şehrazat'ın öyküleri, tüm kültürlerin eski öyküleri gibi yaşamın kutsallığını gösteren bir rehberdir. Bu öyküler yaşam sevinci, yaşam deneyimi, acı, şiddet, kötülük, sevgi, aşk, erotizm ve barış doludur. Hayatı, kendimizi, kadın ve erkek olarak kimliğimizi anlamamız için derin bir kaynaktır.

Şehrazat'ın hayatta kalmak için geceler boyu anlattığı masallar, Hind ve Çin diyarlarının zalim padişahı Şehriyar'ın cinayetlerini engeller, onu iyileştirir, adam eder....

Çünkü *öyküler ilahtır*.* Şehrazat'ın hayatta kalmak için seçtiği bu yol da onu zafere götürür. Hayatta kalmayı başarmıştır, ve Şehriyar, bundan sonra hiçbir kadını öldürmeyecektir. Çünkü Şehrazat'ın öyküleri, tüm kültürlerin eski öyküleri gibi yaşamın kutsallığını gösteren bir rehberdir. Bu öyküler yaşam sevinci, yaşam deneyimi, acı, şiddet, kötülük, sevgi, aşk, erotizm ve barış doludur. Hayatı, kendimizi, kadın ve erkek olarak kimliğimizi anlamamız için derin bir kaynaktır. Hasan ül Basri'nin serüvenleri ise içlerinde, öykü anlatıcısı Şehrazat'ın kadınlık konumuyla en çok örtüşen bir aşk öyküsüdür. Ama bu öykü bir aşk öyküsü olduğu kadar bir yitirme öyküsüdür. Bu öykünün kadını Görkem, bir aşka kavuşurken onu sonsuz özgürlük sağlayan tüylü mantosunu, yani kanatlarını kaybeder. Masalların günümüze gelene kadar, kültürel değişimlerle birlikte yeniden, yeniden yazıldığını biliyoruz. Bir peri masalı olan Hasan'ın serüvenlerinde, kadının ruhsal potansiyeli, tutkularının peşinde koşabilme iradesi ve isteği, özgürlük ve bağımsızlık taleplerinin dışı vurumu olan bu tüylü manto; öykü her ne kadar kavuşma ve özgürlüğün kaybını kabulleniş, veya "aşkın zaferi"yle bitse bile, çok güçlü bir imge olarak anlatıyı yarıyor... Yürekte bir yeri deliyor. Böyle

güçlü bir imgeyi, peri masalı formunu yeniden yeniden üreten kültür endüstrisinin filmleri ve dizlerinin çoğunda arayın ki bulabilirsiniz...

Şehrazat'ın tüylü manto imgesi daha güçlü çıkar.

Bin yılların derinliklerinden gelen, insanlığın ortak bilinçaltına ait bir paradokstur bu. Gene bin yıllardır hüküm süren ataerkil kültürün korkuyla marjinalleştirdiği anaerkil bir dönem yaşanmış olmalıdır ki, Anadolu mitolojisinden doğan Amazon kadınları, her coğrafyada tüm mitolojilerde yer almıştır ve insanlığın ortak belleğine kazanmıştır. Hasan ül Basri'nin sevgili karısı Görkem de kanatlarını teslim edip kocasının evine yerleşir, iki çocuk doğurur. Eve kapatılmıştır. Özgürce uçuşması, gönlünce dans edip eğlenmesi engellenmiştir.

Ruhunu kaybeden, teslim eden bir çok kadın gibi. Ama Görkem, bir yolunu bulup mantosunu ele geçirdiğinde, Yedi Denizlerdeki Amazonların yanına kaçmakta hiç tereddüt etmez. Aşkı ve çocuklarını geride bırakarak. Hasan, Görkem'in ona bıraktığı küçük umudun peşinde, yollara düşer... Tehlikeli bir maceradan sonra Görkem'ini bulur. Onu evine geri getirir. Peki ya TÜYLÜ MANTO? Kadınların yaratıcı esin dolu iç dünyası, tutkularının peşinden koşma özgürlüğü, başıboş ve bağımsız uçuşma isteği ne olacaktır?

"Bir kadın yanlış nedenlerle evlenir hayatından kopar. Bir kadın büyük biri olmak, büyük bir iş yapmak, büyük bir yolculuğa çıkmak ister,

ama bunun yerine evde kalır. Bir kadın kendi olmak ister ama karşısına çıkan her aşığa bir kolunu, bir bacağını ya da göz küresini verir."

* Bu durum genel ve çağdaş bir durumdur. Aynı zamanda çok eski bir hikâyedir.

Oyuncular Tiyatro grubu üyeleri, bu paradoksal durumu, kadın olmanın, kadın olarak hayata, bakmanın bilincinde olarak ustalıklı belirginleştirmişler. Selma Köksal'ın yönetiminde "Hasan ül Basri'nin Serüvenleri"ni "Görkem'in Kanatları" eksenine ustalıklı kaydırmışlar. Bunun yanında, gerilim, fantezi, coşku, aşk, acı ayrılık gibi, masalsı anlatımın tüm renkli öğelerini müzikli, danslı, gözalcı kostümlerle bezeyerek, sahneye taşımışlar. Yorumun en başarılı yanlarından biri de hem masal izleğini korurken, kimi zaman ironik, kimi zaman grotesk, kimi zaman da dramatik bir anlayışla metni çok sesli, tartışmaya açık bir yapıya kavuşturmuşlar.

*Clarissa P. Estes'in "Kurtlarla Koşan Kadınlar" kitabından alınmıştır

Oyun Mart ve Nisan ayları boyunca Cuma ve Cumartesi günleri oynanıyor
Yer: Oyuncular Tiyatro Kahve. Cem Safran Sahnesi.
İstiklal Caddesi. Rumeli İş Hanı. 88/ 4.
Beyoğlu. İstanbul.
(Rebul Eczanesinin Üstü)
Tel: 0212 2451314.

Kadınlar günü reçetesi

Bugünü kendine önemsiyorum. Yapman gereken işlerin vardır elbet, işe gitmek gibi, çocuğunu okula götürmek gibi, eşini yolcu etmek gibi, ya da yemek yapmak gibi... bu fasılları atlattıktan sonra belki de uzun zamandır uzak olduğun kendinle buluşmak için vakit ayırabilirsin. Kendinle bir sabah kahvesine ne dersin? Şöyle okkalsından. Yavaş yavaş kahveni yudumlarken rahatça arkana yaslanarak bir kâğıt ve tutulmadan yazabilen bir de kalem bul evin bir yerlerinden. Kahveni içmeye devam ederek, diğer taraftan da kendinle olan problemlerini, çevrenle, hayatla seçip ayıklamadan düşünüp çala kalem yazmalısın bu kâğıda. Kendine nasıl olmak istediğini sor ilk önce. Halinden memnun musun? Yani kendini ne kadar çok seviyorsun? Kendinle konuş bu arada. Her ne kadar olur mu canım öyle şey desen de bence bir dene. Çok güleceksin sonunda. Farkında olmadan edindiğin ve rahat olduğun huylarından kurtulmak mı yoksa beraber yaşamaya devam etmek mi? İstediklerinin muhakemesini istediğin gibi yap. Önemli olan iç hesaplaşmanı korkmadan yapıyor olman. Kendinden de korkuyorsan eğer, ya bu işe hiç kalkışma ya da hepsinden önce istersen bunu sorgula. Mesela, kendime yabancıyım

çünkü... diye başla yazmaya. Bakalım nereye gidecek cümle? Veya kendime yabancıyım ve yazmayacağım yaz, olsun bitsin. Belki başka bir gün devam edersen, kâğıdın boş kalan kısımlarına. İçinle yüzleştiğin kadar kabuğunla da yüz yüze gelebilir misin acaba? Yabancılaştığın "dış" kendinle ne kadar karşılıklı kaldın ki baş başa bu zamana dek? Sonra gardırobuna git ve giyeceğin giysini seç. Sonra alışverişe git ve mutlu olacağım sanıp para harca demeyeceğim tabii. Zaten bunu yapınca insan eve döndüğünde nasıl üzülüyor değil mi? Ben diyorum ki, kendini önemse, değerini sen bil önce. Bugün her şeyle savaşmak için güç topla. Unutma ki nereye gidersen git, sorunların gene seninledir. Aynanın karşısına geç ve kendini merkez olarak düşün. Her şey senin için var. dostluklar, arkadaşlıklar... Sen bölünebilen mükemmel, güzel bir varlıksın. Kim bilir belki bugün saçlarını daha uzun tararsın, değişik toplarsın belki. Sürme çekip gözlerine, eskiden alıp da kullanmayı aklından geçirmediklerin küpelerini takarsın belki. Haydi artık en sevdiğin eteğini, bluzunu, pantolonunu giyinmişken sokağa, sokaktaki kadınların yanına. Sana bencilce gelmesin, son diyeceğim, önce kendi mutluluğunu düşün, bugün ve her gün. Etrafındakiler için de en iyisi bu. Yaşadığın kötülükleri, haksızlıkları diğer kadınlarla elele yenebilirsin bence. Mutluluklar paylaştıkça çoğalır, zorluklar paylaştıkça azalır ya. Güç birliği için, tüm kadınlar el ele, yüksek sesle: kadınlar günümüz kutlu olsun!

Gül Pamuk

bir iç seyrin peşinde

'kendine ait bir fotoğraf'

Laleper Aytek'in, "Kendine Ait Fotoğraf" adındaki ilk kitabı geçtiğimiz günlerde Bileşim Yayınları'ndan çıktı. Yirmi yıldır fotoğraf çeken; on yıldır fotoğraf üzerine yazılar yazan Laleper Aytek'le fotoğrafı, yazıyı, kadınları, feminizmi konuştuk.

Yirmi yıl önce başlayan fotoğraf serüveninden başlayalım mı?

Fotoğrafla ilgilenmeye üniversitenin ilk yıllarında okuldan satın aldığım ikinci el bir karanlık odada aileden kalma, objektifi değişmeyen bir Wöigtlander ile çektiğim s/b fotoğrafları basmaya da başladığımda, bu ilginin amatörlerden daha çok bir ilgi olduğunu ve olacağını da fark ettim. Üniversite sonrasında ekonomi yüksek lisansı yapmak üzere Oslo Üniversitesi'ne gittim. İsteğim ve niyetim ve kendi üniversiteme akademisyen olarak dönmekti. Oslo'da Türkiye'den dört fotoğrafçının katılımıyla açtığımız iki serginin ardından anladım ki, ben aslında akademisyen olmak değil, fotoğrafçı olmak istiyordum. İşte her şey ondan sonra başladı.

Kendi objektifinden Laleper Aytek

Neden fotoğraf peki?

İtalyan fotoğrafçı Mario Giacomelli, "Eğer söyleyecek bir şeyiniz varsa, kimse dinlemese bile bir yolunu bulup söylersiniz," diyor. Ben bunu fotoğrafla ve fotoğraf üzerine yazdıklarımla yapmayı çok seviyor ve kendime çok yakın buluyorum. Fotoğraf benim dünyaya tuttuğum, dünyanın da bana tuttuğu bir ayna.

Fotoğraf hayatının onuncu yılına geldiğinde yazı da giriyor hayatına, fotoğraf üzerine yazı yazmaya nasıl karar verdirdin?

Fotoğraf çektiğçe içimde büyüyen karışıklıklar, sorular oldu, kimilerine cevaplar buldum ama her bulduğumdan sonra bir başkası daha oldu. Bir gün bu düşüncelerimi, sorularımı yazarken buldum kendimi. Fotoğrafları açıklamak niyetiyle değil. Daha çok fotoğrafı nasıl düşünmek gerekir sorusunu hem kendime, hem de fotoğrafla ilgilenenlere ve fotoğrafı seven herkese sormak

niyetiyle. Bir de yazarken daha iyi düşünüyorum, düşüncelerimi yazarak izlemek bilmediğim, o güne kadar kurmadığım cümlelere, sormadığım sorulara, tanımadığım düşüncelere götürebiliyor. İçimdekileri görüntüyle olduğu kadar sözle buluşturmaya çalışmayı seviyorum. Yazmaya önce, fotoğraf dünyamıza 90'lı yılların ortasında oldukça yabancı ve uzak olan dijital fotoğraf üzerine teknik yazılar yazarak başladım. Bir 8 Mart'ta "Fotoğraf ve Kadın" başlıklı bir panele katıldım. Panelde konuşmacıların hepsi kendilerine yönelttiğim, "fotoğrafta bir kadın bakış açısından söz edebilir miyiz?" sorumu topyekün ve hızla; "fotoğraf evrensel bir dildir, kadını erkeği olmaz!" diye cevapladılar. Bu kadar düşünülmeden verilmiş ortak bir hazır cevaba duyduğum tepkiyi ifade ettiğim ve kadın bakış açısının varlığını sorguladığım ilk yazım ise; "Fotoğrafın Cinsiyeti" başlıklı yazım oldu. Sonrasında ise kendimi yazarken buldum hep.

Kitabının adı: "Kendine Ait Bir Fotoğraf".

Fark ettim ki, kendi fotoğrafımın, kendime ait bir fotoğrafımın olabilmesi yani uzakları yakınlaştırmak ancak ve ancak bir iç-bakış ve/veya iç-karşılaşma zamanından sonra ya da o süreçte mümkün. Kendine, içine bak(a)madığın zaman, bir karşı-laşmada kalmadığında çektiğin fotoğraflar başkalarına, onların yaptıklarına bakıyor ve göremez oluyorsun hayatın fotoğraflarını, hayattaki fotoğrafları. Gördüklerin ve çektiklerinin aslında başkalarına ait olduğunu anlamadan çektiklerinin fotoğraf olduğunu düşünabiliyorsun. Ama o fotoğraflar aslında kimsesiz ve özellikle/en çok da deklanşöre basan kim ise onsuz, içsiz, katmansız ve iki boyutlu görüntüler olarak unutulup gidiyor. Bu kitapta yer alan fotoğrafa dair sözlerim ve kimi görüntülerim kendimi böyle bensiz, benden uzak bırakmamaya dair açık bir çaba aslında. Kendimde fark ettiklerimin, fotoğraftan/fotoğrafa dair sözlerden bir ifadesi. Yazdıklarım bazen karmaşık, zor anlaşılır olabiliyor. Demek ki diyorum: henüz yeterince azal(t)mamışım kendimi, eteklerimdeki taşları döküp, fazlalıklarımın kurtulamamışım. Buna ömrüm yetecek mi bilemiyorum ama yaşadığım müddetçe Murathan Mungan'ın deyimiyle, ömrümü hayat yapabilmek için kendime ait böylesi bir izlemenin hep peşinde olacağım.

"Fotoğrafın Cinsiyeti" adlı yazının ardından bambaşka bir dil geliyor... Yazı yazma serüvenin on yılına baktığında nasıl bir fotoğraf

çıkıyor karşına?

On yıl sonra daha kendine ve kendinden bakabilen, kendindekini görmeden çekeceği fotoğrafların başkalarının olacağını farkında olan, duygularından kaçmamaya, korkularıyla ve sorularıyla yüzleşmeye çalışan biri çıkıyor. Yeni sayıklamaların peşinde, "başka" olanları görmeye ve çekmeye çalışan biri. Dışarıda olan'a kendini fazla kaptırmamaya çalışan, kendi iç-seyrinin peşinde, az olanın çok olduğuna inanan ve eteklerindeki taşları dökmeye çalışarak, fazlalıklarından uzaklaşmaya çalışan, Lisette Model'in söylediği gibi yapıp; "tutkuyla bağlı olmadığı hiçbir fotoğrafı çekmeyen" biri.

Kadınlar hayatın içinde edilgen varlıklar. Resimlerin, fotoğrafların, sinemanın, romanın, şiirin görülen "güzel"leri kadınlar...Fotoğrafın 150 yıllık tarihine baktığımızda da kadınlar yine vizörün önündeler... Peki ya vizörün arkasındaki kaç kadından bahsedebiliriz?

Kadınların bugün hâlâ erkekler tarafından hak ettikleri iddiasıyla dövüldüğü, tecavüze uğradığı, namus cinayetlerine kurban gittiği inanılmaz gerçeğini tabii ki ve ne yazık ki değiştirmiyor. Ancak kadınlar kamusal alanda yapmaya başladıklarıyla ruhlarındaki, düşüncelerindeki pencereyi her gün biraz daha aralayarak, görünür olmaktan geri durmuyorlar ve giderek daha yüksek bir sesle "artık/bundan sonra ben de varım" diyebiliyorlar. Bu küçük adımlara çok ihtiyacımız var.

Hayatın her alanında olmasa da fotoğrafa baktığımızda, "kadınlar hayatın içinde edilgen varlıklar" cümlesi bana artık bütünüyle doğru gelmiyor. Fotoğrafın ilk yıllarında sayıları bir elin parmaklarıyla sayılacak kadar az olsa da, fotoğrafçı kadınların ortaya koyduğu ve çoğu

bugüne de kalmış olan işlerine baktığımızda hiç de azımsanmayacak ve göz ardı edilmeyecek fotoğrafların sahipleri olduklarını görüyoruz. Kadınlar, doğru çok uzun yıllar evlerinin içinde, kendi küçük dünyalarında yaşadılar. Dışarı, yapılan iş her ne olursa olsun bütünüyle erkeklerin oyun alanıydı, erkeklere aitti ve kadınlar özellikle dış dünyadaki hayatın bütünüyle dışında, uzağındaydılar. Fotoğrafın ilk yıllarından bu yana “görünürlük” anlamında kadın fotoğrafçı sayısı giderek arttı ve kadınlar sadece bakılan, izlenen, seyredilen cins-i latif bir obje olmaktan, kendisi de izleyen, seyreden ve çeken de olmaya da başladılar.

İlk fotoğrafını 1864’de fotoğrafın bulunuşundan yirmi beş yıl gibi kısa sayılacak bir süre sonra çeken ilk kadın fotoğrafçılarından **Juliet Margaret Cameron** çekimlerini evinde, evinin arka bölümündeki stüdyosunda yapmış ve daha çok aile üyeleriyle, arkadaş, dostlarının fotoğrafları çekmiş olsa da kendine ait fotoğrafın peşinden gitmiş, fotoğraf tarihinin önemli ve iz bırakmış kadın fotoğrafçılarından biridir.

Kısa süren yaşamı boyunca toplam 400 fotoğraf çeken, 1920’li yılların önemli kadın fotoğrafçılarından **Tina Modotti** ise, fotoğrafa Edward Weston’un modeli olarak başlamış, fotoğrafı ondan öğrenmiş olsa da sonradan gerçekleştirdiği çalışmalarıyla Meksikalı fotoğrafçıları ve dünya fotoğrafını etkileyen bir fotoğrafçı olmuştur. Örnekler belki çok değil ama varolan kadın fotoğrafçıların fotoğrafa katkıları ve fotoğrafları çok önemli. Bu sayının giderek arttığını, kadınların artık daha dışarıda, daha cesaretli olduklarını ve fotoğrafçı olmak gibi özünde izlemeyi gerektiren bir işi yapmaktan geri durmadıklarını düşünüyorum. **Peki ya Türkiye?**

Geniş Açı fotoğraf dergisinin 2004 yılında düzenlediği “Genç Soluklar II” projesinde yer alan fotoğrafçıların yarısının kadın olması ve işlerin tümünün oldukça farklı, yeni bakışları taşıyor olması beni, hem fotoğraf, hem de kadın fotoğrafçıları adına çok heyecanlandırmıştı.

“Fotoğrafın Cinsiyeti 1”i aklında sorularla, Fatmagül Berktaş’ın şu sözleriyle bitiriyorsun: “Cinsiyetin keskin bıçağıyla bölünmüş bu toplumda kadın ya da erkek olarak yaşamak birbirinden çok farklı deneyimler ve farklılık –biz istesek de istemesek de- fark yaratıyor.” İlk yazıyı yazmanın beş yıl sonrasında “Fotoğrafın Cinsiyeti 2” yazıyorsun. Yazı şöyle bitiyor: “Ve kadınlar cesaretlendikçe yapıyorlar

ve bu kendini çoğaltan döngüde artık onların daha “kendilerine ait odaları” olmaya başlıyor. Bugün kim bu zamanın “kendine ait fotoğrafı” olan kadın fotoğrafçıları daha da çoğaltacağını söyleyebilir?” Beş yıl içinde neler oldu?

Tabii ki her şey beş yıl içinde olmadı. Ama Türkiye’de işleri sergilenen, çalışmalarına dergi ve kitaplarda yer verilen kadın fotoğrafçı sayısında yıllar içinde ciddi bir artış oldu. Yukarıda da söylediğim gibi, 2004’de Geniş Açı’nın düzenlediği **Genç Soluklar II** sergi ve kitabında yer alan/verilen fotoğrafçıların yüzde 50’sinin kadın olması bir tesadüf olabilir mi? Bence olamaz. Yapılan işlere baktığımda ise daha kuvvetle ve kesinlikle yüzde 50 oranının bir tesadüf olmadığını, yaptıklarıyla, işleriyle yarattıkları farkın sonucunda sergi salonlarında ve yayınlardaki haklı yerlerini almaya başladıklarını düşünüyorum. Bu bence azımsanmayacak önemli bir değişim ve gelişme. Fatmagül Berktaş’ın söylediği gibi bugün hâlâ; “Biyolojik olmaktan çok kültürel olarak üretilen kadınlık ya da erkeklik kimliği kişinin varoluşunu ve bu arada yaratım sürecini tıpkı şu ya da bu sınıftan olması gibi etkiliyor”sa da, fotoğrafçı kadınlar yaşadıkları farklı

deneyimlerle çektikleri fotoğraflarla fark yaratmaya bence başladılar.

Aslında bir sorunun peşine düşüyorsun, “fotoğrafın cinsiyeti var mı yok mu” bir cevap bulabildin mi?

Dünyaya kadınlar ve erkekler olarak doğar, öyle büyütülür ve yaşarlarken, böyle bir ayrım, böyle bir durum hayatın kendisinde ve ilk baştan beri zaten varken, bunun yaptığımız şeylere, işlerimize yansımaması mümkün müdür? Hiç sanmıyorum ama hep bu farklılığı tanımlama, açıklama, ifade etme noktasında gelip tıkanıldığımızı düşünüyorum. Cevapsız sorular ve eksik düşünceler etrafında dolanıp, bir karşılık bulamayınca ve sanki hayatta her sorunun net, tam bir cevabı varmış gibi, bakışımızda, gözümüzde gözardı edilemeyecek kadınlık payını, bize fotoğraf çektiren, şeyleri başka türlü değil de öyle algılatan, duygularımızı, korkularımızı öyle harekete geçiren ayırt edici bir faktör, bir durum olduğunu görmüyor, yadsıyor ve fotoğrafın cinsiyetsiz (ya da cinsiyetler üstü) olduğunu ve öyle üretildiğini söyleyebiliyoruz. Oysa bir fotoğrafı yapan fotoğrafçıdır ve yaparken de cinsiyetsiz değil; kadındır, erkektir ya da kendini hissettiğidir. Fotoğraf eğer ve ancak fotoğrafçının duygularının, kalbindeki ve aklındaki titreşimlerle keşiştiği yerde oluşuyorsa o zaman, fotoğrafın fotoğrafçının cinsiyetinden bütünüyle ayrı, ilgisiz, uzak bir şey olması zordur. Bu düşünceden hareketle, kadın olmamızın çektiğimiz fotoğraflara, yazdıklarımıza olan etkisini sorgulamamızın ya da üzerine düşünmeyi reddetmenin bizleri gecikmenin gerek nedenlerini görmekten uzaklaştıracağını düşündürüyor.

Son soru, Laleper Aytek için feminizm nedir? Benim feminizimde kadınların hem kendileri olarak hem de yaptıkları işler anlamında görünürlüklerinin çoğaltılması ve hayatın her alanında daha eşit bir temsille var olabilmeleri önemli.

diziler ne söyler?

Fasıl gecelerimizde severek mırıldandığımız bir şarkı vardır hani (bestecisini anımsayamadım affola!) "Şarkılar seni söyler, dillerde nağme adın!" Takıntının romantik ifadesi! İşte biz de düşünüp dururuz, diziler neyi söyler, kimi söyler? Nedir dizilerin genel söylemi ve içinde yer aldıkları TV-medya söylemi?

Öncelikle bir özürle başlamalıyım. Diziler üzerine yazı dizimin geçen sayıdaki bölümünü aktaramamış olduğumdan dolayı. Bu diziler beni hasta etti desem? Hem doğru/hem yanlış. Dizi izlemekten TV kültürüyle bütünleşmiş, yazı yazmayı unutmuşum desem... O da olmadı. Ben ne yazayım diziler hakkında, zaten maşallah herkes "dizi dizi" dizi yazıyor, her hafta sonu Radikal'inden Birgün'üne Vatan'ın Çikolata, Matan'ın şeker-bonbon Cumartesi Pazar eklerine kadar necip Türk basınının her köşesinde bir "dizi" yazısı desem... Doğru da, yetmez. Sadece kendi teknik sorunlarım nedeniyle yazamamış oldum geçen ay. Tekrar affınızı dilerim. Ancak şu yukarıda yazdıklarımın her biri de, genel gerçekler düzeyinde bakacak olursak doğrudur. Bunu popüler kültürü anlamak isteyen herkesin bilmesinde yarar vardır.

Türk televizyon dizilerinin genel, özel ve hatta "çok özel" söylem(ler)i

Şimdi: Bu bir yazı dizisi değil de, bir TV dizisi olsaydı; teknik nedenlerle bu haftanın bölümü yetişmedi mi? Hoop... bir "kolaj" yapılırdı. "Dizi dizi inciyiz'in en sevdiğiniz bölümlerinden çok özel kolaj! Sakın kaçırmayın!" biçiminde ekranın altından şerit biçiminde akar, gazetelerin TV ekleri ve sayfalarında da, "ah o en heyecanlı sahneler bir arada," şeklinde allanıp pullanıp satılır, hepimizi ekran başına oturturdu! O da

mı olmadı? Ne gam? Hemen son bölümün tekrarı girerdi. Herkes, çayını, çekirdeğini alır, oturur izlerdi. Zaten dizi sonrası yayına girecek "özel hat/televole" programında, dizimizin baş karakterini canlandıran kızımız ya da oğlumuzun son sevgilisi, hangi bar-pavyonda takıldığı, araba modeli, donuyla gömleğinin bir arada ne kadar rüküş ya da şık olduğu konuşulacağı için, biz de onu kaçırmayacağımızdan aradaki vakit boşa gitmezdi! Ben de böyle yazı yazacağıma yazsam ya bir dizi?

Fasıl gecelerimizde severek mırıldandığımız bir şarkı vardır hani (bestecisini anımsayamadım affola!) "Şarkılar seni söyler, dillerde nağme adın!" Takıntının romantik ifadesi! İşte biz de düşünüp dururuz, diziler neyi söyler, kimi söyler? Nedir dizilerin genel söylemi ve içinde yer aldıkları TV-medya söylemi?

Diziler üç tür şey söyler: toplumda egemen olan iktidarın ve onun ideolojisinin değerlerini (tabii bunların değişik versiyonlarını, kimi zaman karşıtlarını da kullanarak), yani ülkedeki

genel toplumsal-kültürel-siyasal söylemi yansıtırlar. İkincisi o dizileri üreten endüstrinin kendisine en çok para kazandıracığını umduğu şeyleri söyler, ama bunu dizi hikâyesini tasarlayan ve onu gerçekleştiren senarist/yönetmenin kişisel yetenekleri ve hayal gücünden yararlanarak söyler.

Bu dizi emekçilerinin hayal gücü/yeteneği y değildir ama iki engel karşı karşıyadır. Hem zaten onlar da toplum parçası olarak genel söylemden etkilenirler hem de daha önemlisi endüstriye kâr sağlamayacak şeyi zaten öneremezler/yapamazlar. Yani ciddi bir oto-sans uygularlar. Zira başka memleket yoktur ki bir dizinin senarist ya da yönetmeni, "eyvah ya hafta reyting düşer de dizi yayından kalkarsa endişesi taşısın. Diziler

söylediği üçüncü şey ise; izleyicinin duyduğu duymak istediğidir. Çünkü her izleyicinin sevdiği diziyle ilgisi, ilişkisi kendi öznel (hem bireysel hem kolektif) deneyimler bütünü, gereksinimleri ve hazlarıyla bağıntılıdır.

Bu yılın en gözde Türk dizileri neler söylüyor?

Kurtlar Vadisi; iktidar her şeydir, vatan uğru ölünür, bol bol da öldürülür. Hem zaten "erkek dediğin vurur, kırar, deli gibi araba sürer, yetmedi helikopter vb. ile gücünü ispatlar; giyim işler çevirir, vatani-milleti kurtarır diyor mesele. Kadınlar, bu erkek dünyasında aksesuardır. birinin karısı, ya kızı, veyahut da sevgilisidir diyor. Hatta "sevgili" olmak, ömür boyu bel baba bekle, adamın "ciddi işleri" bitince beni "alır" manasına gelir de diyor. Dolayısıyla ilginç bir biçimde, aslında vuran-kıran-vatan millet kurtaran en esas kahramanların kari-karışk-şek ve de seksle hiç işi olmaz diyor!

Bir İstanbul Masalı; kahraman kadın, kısa yoldan sınıf atlamak için kapısında kul olan doğduğu adamın oğlunu, mümkünse oğulların ikisini birden tavlalar. Böylece biriyle iyi gitmez yedeği hazır olur. Yoksullar çok onurlu ve mut zenginler ise ciddi "işadamı"

sorumluluklarından dolayı mutsuz olur, diyemesine de yoksullar zaten yoksul olmadıkları ve el hak sizin, benim yirmi katım iyi oldukları için, olmuyor. Bir yerlerde tıklıyor. Ayrıca, a dediğin çocuklu olur. İş hayatı dediğin entrikalı olur. Zengin işadamı dediğin metresli de olur diyor. Ayy... off. İçim daraldı, hem zaten dizilerdeki rakipleri karşısında sancılı olduğu için artık ne diyeceğini de pek bilmiyor, ne dese oluyor.

Aliye; onurlu iyi, biraz da akıllı başında aile kadını, kocası tarafından şiddete maruz kalırsa aldatıldığında, alır başını gider diyor... Ama bi'dakka nereye gidiyor? Akraba yanına ve

BİR İSTANBUL MASALI

tercihen orada zengin koca evine karşılık orta halli ama "mutlu" aile/komşuluk ortamına... Sonra da başladığı işte aniden accayıp parlar, bir yıldız olur. Bir de, ki bu dizinin sloganı "çocuklarım olmadan asla," derken, öte yanda gaddar kocalar/babalar da karılarını aslında çok sever, çocukları olmadan asla'ya onlar da takılır diyor... Yaşı-başı ne olursa olsun, insanlar bekâr/yalnız olmaz. İtinayla birilerine yamalanmalılar; daha boşanmamış kadın, otuz iki bölümden beri yakın markajda olduğu yakışıklı, tatlı hem de doktor sevgili adayına asla çok yüz vermez. Zira, "boşanmamış candan umut kesilmez," diyor. Ay bir de, bu sorunları yaşayan kadın sürekli mazlum, ağlamaklı bir surat, belirtilmiş gözlerle dolaşır, her an, "ben şimdi intihar edeceğim," ses tonuyla konuşur, yemez, içmez, eğlenmez, gülmez, hatta kızmaz... O ses tonu, Allah rızası için bir aşağı bir yukarı

oynamaz. Hep "ben bitmişim, ben bi gidip intihar edeyim," stilini asla bırakmaz.

Haziran Gecesi; erkek dediğin çokeşlidir ve fakat çocuklarına da tapar, yuvası, vb. diyor. Süs bebeği, eskort-tele kız, vb.'leri de sever ve sevilir. Hadi bunu biliyorduk, aynı zamanda da entelimsi-dantelimsi küçük cafe sahipleriyle falan ahbablık yapar diyor. Politikacının aile hayatı mühimdir diyor. Ha, pardon aralara bir tutam "Kürt" ve de Hıristiyan adı/kişisi serpiştirerek, "ay ben ne kadar çok kültürlü..." diyor. Asıl dediği de, "bana ne abi ben koymuşum oraya taş gibi Özcan Deniz'i, rakipler düşünsün," aslında.

Çemberimde Gül Oya; ey ahali, bu memlekette otuz yıl önce bi şeyler oldu haberiniz var mı? Gelin ben size bunu iki aşk hikâyesi, bir ana-kız çatışması, ortaya bir karışık problemlili sevgiliyle başa çıkmaya çalışan kız, ana-babası tarafından zorla evlendiril(mek isten)en kız, aynı evi paylaşan çok endişeli ama dayanışan insanlar attırarak yapayım, diyor. Sinema

belleğinizi tazeleyin.. Münir Özkul'lu falan aynı köhne konakta yaşayan yoksul sokak şarkıcıları, ya da Pişano Pişano Bacaksız... Ayrıca sürü sepet 70'li yıllar TRT ve 90 başları genel TV dizileri ile yorulmuş anılarınıza başvurarak beni bir yerlerden hatırlayın diyor. Başka ne diyor? Erkekler kahramanca doğrudan siyasete bulaşırken, kadınlar her tür cefayı cephe gerisinde çekiverirler anacım, olsun ben belgesel nitelikli bir şey yapıp "solcular iyidir" diyorum ya, mühim olan budur, diyor.

Avrupa Yakası; daha önceki T V programında çok komik-esprili (olduğunu zannettiği) laflar kullanan bir hatunun senaryosunu alır, onu da baş oyuncu yapar, şöyle "life style", "hafta sonu nereye gidelim", "hangi restoran daha şık" programlarından hareketle bir sit-com'umsu bir dizi uydursam seyirci sever mi, diyor en başında. Sonra, bu böyle olmayacak araya seyircinin zaten çok sevdiği bir komedyeni alalım. Buyrun Ata Demire Show'a, arada da zaten yılların iyi oyuncularını ana-baba rolünde ve başka TV programlarında ilgi çekmiş bir kızımız var diyor. Ama asıl, insanlar kırkında bile ana-baba sözünden çıkmaz, mutlu aileyi yaşar, magandalık çok şirin, son derece eğlencelidir, süs bebekliği daha da harikadır, diyor. Bir şirkete office-boy girip "creative" olabilirsiniz, hem olmasanız ne yazar, bazı şirketlerde herkes kesinlikle eşittir, diyor. Eşit olmasa ne olacak, o şirketlerde iş yapılmıyor ki. Tabii böyle Türk diline iki yeni-necip terim kazandırmakla iş bitmiyor. Dizimiz kekeleye başlıyor.

Korkmayın, geri kalan kırk küsur dizinin her birine bu muameleyi uygulamayacağım. Ne yer yeter, ne de benim halim kalır. Zaten biliyorsunuz, benim bu yazım yayınlanana kadar TV'lerden beş dizi kalkar, yerine yedi yeni dizi başlar!

Ayrıca, birileriniz bu benim özetlediğim dizi söylemlerini beğenmemiş olabilir, "şu yönü eksik kalmış," ya da, "saçmalama, dizinin asıl hikâyesini atlamışsın," diyebilir. Sizler, hiç mi dizi izlemiyorsunuz? İlle de her hafta ekrana yapışmanız da gerekmez. Haydi buyrun şu çok moda deyimle "interaktif" bir ortam yaratalım önümüzdeki sayıya. Bana gönlünüzce dizi yorumlarınızı yazın: ille eleştirel olmaları da gerekmiyor, sevdiğiniz şeyleri, farklı bulduğunuz kahraman ya da hikâyeleri, benim ihmal ettiğim konuları yazın lütfen. Yazın ki; önümüzdeki sayıda "dizilerde neleri seviyoruz"la başlayıp, sonra da "diziler nasıl okunuyor"la devam edelim.

Lambda'da Pazar toplantıları

6 Mart 2005 Pazar, 17.00

1. Kendine açılma Eşcinselim demek... Diyebilmek... Eşcinselim diyebilmemizin önündeki engeller... Eşcinselim demek yeterli mi? Eşcinselim demek şart mı?

13 Mart 2005 Pazar, 17.00

2. Aileye Açılma Aile sofrada oturmaktadır. Sırdan bir akşam yemeğidir. Ya da bize öyle geliyordur. Birazdan içlerinden biri kalkacak ve eşcinsel olduğunu söyleyecektir çünkü.

20 Mart 2005 Pazar, 17.00

3. Başkalarına açılma Marjinal tiyatro hocanız, Zeki Müren hayranı anneanneniz, aşık olduğunuz ama eşcinsel olup olmadığını bilmediğiniz sınıf arkadaşınız, muhafazakar komşunuz, mektup arkadaşınız, posbıyıklı mahalle kasabınız... Bir şey soracağım, acaba içlerinden hangisine açılırınız?

27 Mart 2005 Pazar, 17.00

4. Sadece Eşcinseller mi açılır? Sadece eşcinseller mi açılır? Ya sakatlar, gayrimüslimler, farklı etnik kökenden gelenler, aleviler... Ya diğerleri? Sistemin dışladıkları, yok sayıp görmezden geldikleri... "Araba Aldım Kadın Oldum" kitabı yazarı Nazmiye Güçlü ile sakat olma hali ve bir sakat olarak açılma/açılmama deneyimi ve "Anneannem" adlı kitabında yıllar sonra kendisine Ermeni olduğunu açıklayan anneannesinin öyküsünü anlatan Fethiye Çetin ile anneannesi ve açılma serüveni üzerine bir söyleşi.

3 Nisan 2005 Pazar, 17.00

5. Açılmalı mı Açılmamalı mı? -Acaba?

-Açılmalı mı, açılmamalı mı?
-Ne olur ki açılırsak?
-Peki ya açılmazsak?
-Ne kadar çok soru var.
-Belki tüm soruları bir kenara bırakıp istop oynamak lazım...
-İstop mu?
-Olamaz mı? Açılma konusu istop oynayarak da tartışılmaz mı?

10 Nisan 2005 Pazar, 17.00

6. Açılmanın Diğer Yüzü Peki ya tam tersi olursa: Bir gün biri gelip bize eşcinsel olduğunu söylerse... O zaman ne yapmalıyız?

17 Nisan 2005 Pazar, 17.00

7. Açılmanın sonrası

Açılınca her şey biter mi? Hep açılmaktan konuşuyoruz? Ya sonrası? Ya da açılmamanın sonrası? Açılınca her şey bitiyor mu? Yoksa akla gelmeyen binlerce dert, binlerce güzellik, binlerce deneyim mi geliyor açılmanın ardından. Birer hikâyeye yazmaya ne dersiniz? Üç cümle bizden gerisini hep beraber yazacağız.

24 Nisan 2005 Pazar, 17.00

8. Açılma Rehberi

Yedi toplantının özeti. Ve toplantılara katılan gönüllülerden oluşan bir grubun toplantı notlarına dayanan sunumu... Açılmanın püf noktaları, stratejik hatalar ya da başarılar, başarıya giden yolda karşılaşılabilecek engeller... Hep beraber oluşturacağımız bir metin olacak bu rehber.

Lambdaistanbul Eşcinsel Sivil Toplum Girişimi

Tel: +90 (0) 212 245 70 68

Şebnem Işigüzel

benim kaçışım

yazı

100. sayımızın bir konuğu da Şebnem Işigüzel. Son kitabı Çöplük oldukça ilgi çekti. Şebnem Işigüzel'in ilk kitabı Hanene ay Doğacak'ın on iki yıl sonra sansürsüz yeniden yayınlanması da Mart ayına denk geliyor. Amy Spangler kendisiyle romanını, yazar olmayı konuştu...

Söleşimiz Pazartesi Dergisi'nin 100. sayısında yayınlanacak. Ne tesadüftür ki, bu tarih, senin ilk kitabın, *Hanene Ay Doğacak*'ın, yayınlanmasından on iki yıl sonra ilk kez sansürlenmemiş haliyle yayınlanacağı Mart 2005'e denk geliyor. O kitap ilk çıktığında oldukça ses getirmişti. Sen dönüp o kitabı tekrar okuyor musun? O yaşta bu eseri nasıl yazdığını merak ederek...

Tekrar yayına hazırlandığı için okumak zorunda kaldım. Genellikle kitaplarıma sonradan dönüp bakmayı pek sevmem. Öyle ki kitabın ilk öyküsünün başındaki tashih yıllarca kalmıştı. Yabancılaşım onlara karşı. *Hanene Ay Doğacak* üzerinde Everest'ten yayınlanan baskısında bazı küçük değişiklikler yapmıştım. Bir kere onları düzelttim. Kitap ilk yazdığım haliyle çıkacak. O yaşta o kitabı nasıl yazmış olmaktan öte, kapalı ve baskıcı bir çevrede bu kitabı içimde nasıl yaşattığımdır beni düşündüren. Ben, *Hanene Ay Doğacak*'ı bütün kalbimle yazdım.

Onu ayakta tutan bu oldu. Ayrıca onun kahramanları her şartta ayakta kalırlar, ayakta kalmaya gayret ederler.

Evet, söylediklerin *Hanene Ay Doğacak* kitabın için geçerli, ama okuduğum diğer kitapların için pek geçerli değil diye düşünüyorum, özellikle *Sarmaşık* ve *Çöplük*'teki kadın kahramanları için. Bunu da *Çöplük* ile ilgili ilk soruma bağlayabiliriz. Sonuçta *Çöplük*'te kadın kahramanlar ön planda. İki paralel hikâye anlatılıyor, birinin kahramanı Leyla, öbürününki Yıldız. Kitap başlığını asıl Leyla'nın hikâyesinden alıyor. Leyla Rusya'da büyümüş bir Türk, kendisi de satranç konusunda bir deha. Ancak Leyla, sokaklara "düşüyor". Tırnak içinde diyorum çünkü o, kendi iradesiyle sokaklara düşüyor, öyle değil mi? Ya da, Leyla böyle bir seçime zorlanmış mı zorlanmamış mı?

Aslında bir yerde, "sokaklara yükselmek" der ve ben bir anlatıcı olarak araya girip meseleyi açıklarım; sokaklarda yaşayan insanlar aslında hayatta kalmayı çok istiyorlar. Yaşamak istiyorlar. Yoksa şehrin bütün köprüleri, araba altları, çatıları onların. Leyla, "En derinimizden başka hiç bir yerde cennet yoktur," un tezahürü. O içindeki cennete indi sokaklara düşerek. Kötü bir çocukluktan çıkmıştı, Moskova'da satranç okulunda erkeklerin dünyasındaydı, İstanbul'a dönüşünde bir kere daha dağıldı, kötü bir evlilik yaptı, faşist kayınpederi canına okudu. Anlayış görmedi Leyla. Kendini kaybetti ve gözünü sokaklarda açtı. Onun sokağa düşmesinin okuyucuyu ikna eden inandırıcı nedenleri vardı. Bu nedenleri çevresi hazırladı ama tercihi Leyla yaptı.

Sonuçta kısmen zorlanma, çünkü kendi kişiliğiyle zaten var olan hayatla barışık olmadığı için öyle bir seçim yaptı...

Evet. Leyla çok özel yeteneklerle, zekâyla ve iyilikle donanıplı bu hayata karışmıştı. Sadece sevmek istiyordu. Ona dayatılan hayata uygun değildi. Moskova dönüşü onu komünist "parçası" olarak görüp eve almadı ama ve yengesi. Bir otele yerleştirildi. O otelin sokaklardan ne farkı vardı? Evlendi ve politikayla atılan asker bozuntusu kayınpederi için kayınpederiyle bir gazetenin kadın ekine yemek tarifi verdi. Leyla o değildi. Erkekler dünyasından çıkıp gelmişti çünkü bir satranç oyuncusuydu. Kaldı ki o dünyada da epey hırpalanmıştı. Sokakta yaşadıklarından aşağı

kalır yanı yok bütün bunların. Ayrıca *Çöplük* Kraliçeliği bir erkek tarafından ona verildi. Ama o iktidar sahibi erkeği kaybettikten sonra da iktidarını korumayı bir yere kadar başardı. Gariptir, baktı iktidar elden gidiyor yine bir erkeğe ihtiyaç duydu. Oğullarını tahta hazırlayan sultan anneler gibi davrandı. Kadının iktidarı kullanma ve ele geçirme biçiminin temsilidir Leyla. Bizimkisi gibi hayatında bir iktidarı yok oysa.

Sen öyle söyleyince *Sarmaşık* romanındaki Sedef karakteri geliyor aklıma. Zaten o karakter o kadar etkileyici bir biçimde çizmişsin ki kendimi onu sık sık düşünürken buluyorum. Ve o aslında tam ters bir kader çizdi kendini. Yani sokaklara düşmedi, ama evinden kaçmıştı evinde çok mutsuzdu, ama en sonunda evine döndü. O, seçenekleri çok kısıtlı olan bir kadındı, ama kaçmak fırsatı varken yine de so derece mutsuz olduğu evine dönmeyi tercih etti.

Sedef çok mutsuzdu. Bütün kadınlar da onu çok sevdi. Çünkü o bir evliliğin, düzenin ve kocanın dağıttığı kadınları temsil ediyordu. İnce yavaş yavaş oyulan mutsuzluk dolu mağaracılar gibidir bu kadınlar. Anne olacak ve bebeğine bakacak kadar sağlıklıydı. Bu sebeple Leyla gibi deliliğin eşliğinde, şuursuzca hareket edemezdi. *Sarmaşık*'taki Sedef'i herkesin içine işleyecek kadar iyi çıkartmamın tek nedeni hayatımın bir döneminde kendimi ona yakın hissetmemdir. Kızımı doğurduğum ve büyüttüğüm dönem hiç yazamayacağımı düşündüğüm oldu. Açıkçası yazmak bile gelmiyordu içimden. Bebeğim kucağımda yaşayıp gidiyordum ve etrafımda bana ağır gelen, beni mutsuz eden pek çok şey vardı. O zaman romanlarımda kullandığım bir gücü hayata uyarladım; her şeyi yeniden yarattım, düzenledim. Kötü bir karakteri yavaş yavaş olumluya çevirmek gibi, bir kahramanı bir felaketin eşliğinden döndürmek gibi. Sedef de *Sarmaşık*'ta bu kadarını beceremedi.

Yoksa Sedef de bir dehaydı müzik konusunda. O anlamda Leyla'yla bir paralellik taşıyorduk.

Evet, özel yetenekleri vardı. Ama romanda Arnolfini diye aşağıladığım koca canına okuyordu. Üstelik hiçbir şey yapmayarak yapıyordu bunu. Beni etkileyen bir örnek; *Saatler* filminde Virginia Woolf dışarı çıkmak üzereyken kocasıyla karşılaşır. Bildiğimiz gibi

kocasını onun yazmasını sağlayan, kitaplarını basan adamdır. "Nereye?" diye sorar karısına, onun hava almaya çıkacağını öğrenince, "Keşke benim de böyle bir şey için vaktim olsa," der. En iyi koca örneği bunu yapıyor. Neyse, Sedef kocasının yüzünden kapandı, yeteneklerinden uzaklaştı.

Bir dönem hiç yazmadığını söyledin. Gücünü nasıl topladın yeniden? Nasıl oldu da sonradan yazabildin peki?

Kızımı büyütürken içime kapanmak bana iyi geldi. O da tıpkı yazmak gibi bir şeydi. Ben hep içimde varolduğunu düşündüğüm bir yetenekle yazıyorum. Bu yeteneği damardan edebiyat yapabilmek için eğitmek, disipline etmek gerekirdi. Yazmadığım dönem bunu başardım. Belki de bütün yazacaklarımı yazdım bitirdim farkında olmadan.

Çöplük ve Leyla'ya dönersek, Leyla, senin dediğin gibi sokaklarda ve çöplükteyken bir tür iktidara sahipti. Yani kendi ayaklarında duruyordu, ama yine de ilk başta Kama vardı, sonra Kafa Koparan. Romanın bir yerinde şöyle geçiyor, "Herkes güce tapar. Herkes güce Leyla kadar tapar. Hele güçsüzler, hayat karşısında Leyla gibi beceriksizler bir gücün arkasına siner." (146) Oya Baydar, *Erguvan Kapısı* kitabında kitabının kadın kahramanlarının biriyle ilgili buna çok benzer bir ifadeye bulundu, ama o, güce tapınmanın özellikle kendileri aynı güce sahip olmadıkları için daha çok kadınlara has bir davranış olarak yorumlamıştı. Sence böyle bir gerçek var mı? Ben aslında kadını erkeğin güce tapma durumlarını eşit görüyorum. Leyla'nın cinsiyetinden dolayı *Çöplük*'te iktidara daha fazla ihtiyacı vardı. Bunun için Leyla'yı yeremeyiz çünkü bizinkisi gibi hayatında kirliliği bir iktidarı reddetti o. Hayatını politikacı çocuğu karısı olarak da sürdürebilirdi. Sokaklarda biraz daha fazla güce tapması daha doğal.

Belki erkeklerin o güce ulaşma ihtimalleri daha yüksek olduğu için...

Evet, kadın için o daha zorlu o süreç.

Ben kendim ulaşamadım bari ona sahip olan birini...

Bulayım ve işim kolaylaşsın düşüncesi hâkim.

Yani Leyla'nın durumu biraz böyle.

Elinden iktidarını almak isteyen Fehmi'den çok daha yetenekliydi komünü yönetme konusunda. Üstelik gidip de dönmeyen Kama tarafından

ona bırakılmış bir iktidar vardı. Cinsiyetinin dezavantajını yaşadı. Her yerde olabildiği ve olabileceği gibi bu durum çöplükte de var oldu. Yani o kadın olduğu için o kamyon şoförleri, o atış talimi yapanlar ona öyle davrandılar. Dolayısıyla evet, oradaki herkesten daha fazla güce tapması anlaşılır bir şey. Hayata bunu uyarladığınızda da öyle bir tablo çıkabilir.

Leyla'dan farklı olarak, *Çöplük*'teki başka bir karakter olan Fesat oldukça güçlü bir figür olarak ortaya çıkıyor. Evsizler dünyasında, bir

lağım faresini dirilttiğinden itibaren bu sihirli gücü nedeniyle bir ayrıcalığa sahip. Ancak onun büyücü faaliyetlerinin yanı sıra, birlikte kaldığı *Jivago* ve *Horoz*, organ ticareti yapıyor. Kadın olan büyücülük yaparak diriltiyor, erkek ise biraz vahşi yöntemler kullanarak insanları tıbbi bir biçimde "deşiyor." Tarihsel olarak da, büyücülük daima kadınlara yakıştırılır, erkeklere bilimsellik. Acaba kitapta Fesat erkek olsaydı da *Jivago* ve *Horoz* kadın olsaydı diye düşünüyorum ve tuhafıma gidiyor. Sen bu rolleri neden bu şekilde paylaştırdın? Ters olabilir miydi sence?

Çok güzel bir şey yakalamışsın. Doğru, hiç farklılaşamazdım. Ancak böyle anlatılırsa inandırıcı olurdu. Orada insanların organlarını söken bir kadın olamazdı. Annelik, doğurmak, birisine can vermek, aslında kadına çok başka bir şey veriyor. Sadece bu da değil cinsiyetiniz sebebiyle hayatta pek çok baskıya ve kötülüğe, ayrıma maruz kalınca bunu yapamazsınız. Eliniz birinin ciğerini sökmeye gitmez. Fesat karakterini daha duygusal, daha hissi şeylerle besleyebilirdim. Şehrin bütün lağım farelerinin emrine girmesi gibi bir sihir yakıştırdı ona. Kaldı ki yerin dibinde o iki erkek arasında da mesela *Jivago*'nun daha naif, daha duygusal bir hali var. Çocuklara ve kadınlara bir şey yapamıyor, böyle bir ayrımı var. Kadınlığa daha yakın bir durumu var aslında. O kadar büyük kötülükleri kadın kahramanlarıma yükleyemem. Bu kurduğum mantık daha doğru.

Halbuki kitapta da "kim kötülük yapar" sorusu çok soruluyor ve özellikle de *Yıldız*'da

gördüğümüz gibi kadınlar da oldukça ciddi kötülükler yapabiliyor. Yani, kitapta birçok durumda bir kadının kötülük yapmasını sağlıyorsunuz.

Yıldız'ın kötülüğü onun maruz kaldığı kötülükleri açığa çıkarır. Tıpkı *Leyla*'nın iktidarı karşısındaki tutumu gibi. Kadın kahramanlarımda buna çok dikkat ederim. Zor bir deneyi gerçekleştirilmeye yardımcı olurlar; kötülüğü anlaşılır kılarlar ve asla onlara kıyamayız.

Senin gibi Fesat da zamanında sıkı bir Flaubert

okuyucusuydu. Flaubert'in başyapıtı *Madame Bovary*'de cinsiyetinden dolayı sürekli mutsuzluğa mahkûmuş gibi yaşayan bir kadının hikâyesini okuyoruz. *Çöplük*'te de, *Sarmaşık*'taki kadın kahramanlarıyla da olduğu gibi, insanların, ama özellikle kadınların trajik olarak nitelendirilebilecek öykülerini okuyoruz. Örneğin bence özellikle *Yıldız*'ın hikâyesi son derece trajik. Bu fikrime katılıyor musun? Katılıyorsan bu kahramanların mutsuz olmaya mahkûmiyetini neye yoruyorsun?

İyimser bir şey yazabileceğimi sanmıyorum. Başka türlü elimden gelmiyor. Kahramanlarım mutsuz, çünkü cemaat adamı değiller. Benim kaçışım romanlarım, yazı. Onların kaçacak deliği yok. Mutsuzluk ve huzursuzluklarıyla başbaşa kalıyorlar böylece. Ama ben kahramanlarımdan farklı olarak kendimi avutmasını bilirim. Dolayısıyla onlar gibi çuvallamam. Doğru, erkek kahramanlarımda kimi zaman ironi devreye girer. Ama kadın kahramanlarım hep trajedileriyle başbaşa kalır. Onları ben bile kurtaramam. Bilmem neden. İçimden geldiği gibi yazıyorum belki sadece ondan.

Leyla'nın hikâyesiyle paralel olarak *Yıldız*'ın hikâyesini anlatıyorsun *Çöplük*'te. *Yıldız*, zalim bir annenin çocuğudur. Kitabın bir yerinde bunu şöyle tanımlıyorsun: "Hitler'in ordusu, annesinin *Yıldız*'ı vardı. Bir faşist, hayatta bir ordu, kanla yıkacak bir ülke bulamazsa zavallı bir insan bulurdu." (98) Kitabın başka bir yerinde ise, *Yıldız* çok büyük bir kötülük yaptıktan sonra şöyle yazmışsın, "*Yıldız* hayatta

geldiklerinde ittifak kuruyorlar anneleriyle. Sanırım bir ana-oğul beraberliğinde en acıklı eş olarak aileye giren kadının kimi zaman bir yabancı gibi bu sevgi çemberinin(!) dışında kalması.

“Kim kötülük yapar?” sorusu çok önemli bir soru kitapta, aynen iktidarın sorgulanması gibi. Yıldız’la Profesör arasında geçen diyalog bunun iyi bir örneği. Olay şöyle: Yıldız ona Şef’i öldürdüğünü söyler. Profesör ona inanmıyor, diyor ki, “Eğitilmiş bir kadın, eğitilmiş bir insan böyle şeyler yapamaz.” Yıldız: “Kötülük yapamaz mı? ... Benim, Wagner’in Rienzi operasının alışılmadık uzunlukta bir unvertürle başlamasını bilmem, içimdeki kötülüğü ortaya koyuş biçimimi değiştirir mi?” Profesör’ün “Bilgi insanı kötülükten uzak tutar” cevabına Yıldız, “Kitaplar gibi konuştunuz, ne güzel. Ama hayat daha başka şeyler söyler. Kötülük sahip olduğumuz bilgiye göre değişmez. Hepimiz birbirimizin gözünü oyabiliriz.” (187) der.

Hepimizin içinde eşit oranda kötülük vardır. Bu kötülük saatinin zemberiğini çoğu zaman kişi kendi ruh haliyle kurmaz. Yanındaki ya da toplum kurar. Eğitim bir yere kadar kişiyi kanlı bir kötülükten ve şiddetten “belki” uzak tutabilir. Yine de kötülük tamamen bir ruh halidir.

Bunu özellikle birçok insan ve kurum ev içi şiddeti eğitimsizliğe bağladığı için soruyorum. Sence böyle bir alaka var mı gerçekten?

Kocasını kendisine ve çocuklarına dayak attığı için öldüren bir kadının kötülüğü öldürdüğü kocaninkisinden fazla değildir. Belki eğitilmiş olsa maruz kaldığı kötülüğü çözümenin daha farklı yollarını arayacaktı ama en hissi şeyi yapmış oldu.

Şimdi yeni bir kitap yazıyormuşsun. Bu sefer de aşk romanı yazdığını duyduk...

Evet. Çok küçük bir çevrede yaşayan bir kadın kahramanım var. Tolstoy’un bir sözünü epigraf yapıyorum, “İçim nefretle dolu, öcümü alacağım.” Gerisini siz düşünün artık... Toplumsal ve siyasi bir meseleye de uzanan vantuzları var romanın. Ama asıl anlattığım bir aşk hikâyesi, bir kadının hikâyesi.

bir çocuğa sahip olsa muhtemelen annesi gibi bir anne olacaktı. Kızlar hep anneleri gibi bir anne olurlar. Eğitim, yetenek ve statünün ele geçiremediği tek mevki anneden kıza geçen annelik biçimidir.” (182) Sen buna gerçekten inanıyor musun? Bu sözler çok ağır...

Evet, ona çok inanıyorum. İnsan gördüğü gibi annelik ediyor. Hem gördüğünüz gibi bir anne olursunuz, hem de gördüğünüz şeye itiraz ederek bir anne oluyorsunuz. Ama bunlar hep son dakika itirazları oluyor. Tıpkı özür diler gibi.

Bu çok karamsar bir şey olarak yorumlanabilir, özellikle Yıldız gibi insanları gördüğümüz zaman. Yani bundan hiç mi kaçış yok?

Çocukluğunu bir kere de kendi çocuğuyla yaşamak isteyenler için kaçış var. Ama Yıldız’ın böyle bir seçeneği yoktu. Annesi onu kötü

dağıtmıştı.

Burada tabii ki Yıldız’ın akıl sağlığı da sorgulanabilir.

Elbette. Kafası normal işlemiyordu. Bize trajedisini çok iyi anlattı. Kaldı ki annesiyle çok iyi ilişkiler içindeki kadınlardan tırsarım. Belki de kiskanırım bilmiyorum. Yine de birbirine çok bağlı anne kızlar bana daha sağlıksız gelir.

Ki genelde bunu aslında daha çok erkek çocuklarında görüyoruz. Annelerine bağlılık her zaman sağlanıyor tabii ki, ama yine anne ve çocuk arasındaki o bağlılık daha farklı. Onlara bir yandan özgürlüklerini bağışlarken bir yandan yanında tutmaya çalışıyor. Ama... Kızlar genelde çatışmalar anneleriyle. Erkekler de belli bir yaştan sonra işbirliği yapıyorlar benim bildiğim. Karılarına karşı işlerine

Bu yıl üçüncüsü düzenlenecek olan Filmmor Kadın Filmleri Festivali 11-18 Mart 2005'te İstanbul'da başlayacak. Geçen yıllarda olduğu gibi festival, Diyarbakır gezici gösterimi ile sürecek.

3. Filmmor Kadın Filmleri Festivali başlıyor

kadınlara mahsus sinema

Festival, İstanbul'da, Fransız Kültür Merkezi, Goethe Enstitüsü, Kartal-Hasan Ali Yücel Kültür Merkezi'nde; Diyarbakır'da DSM Avrupa Sineması ve Batman'da İl Kültür Merkezi'nde 1-12 Nisan tarihleri arasında izlenebilecek. Tüm gösterimler Türkçe altyazılı, ayrıca Batman'daki gösterimler 4-5 Nisan tarihlerinde ve Kürtçe simultane çeviri ile yapılacak. Festivalde film gösterimlerinin yanı sıra, atölyeler ve söyleşiler yer alacak. Festivalin onur konukları Laura Mulvey ve Helma Sanders- Brahm's'ın yanı sıra, Iiris Harma, çok sayıda kadın sinemacı da festivale konuk olacak.

Herkes İçin Sinema / Herkes İçin Festival

Kadınların sinemasının daha çok izleyiciye ulaşması, daha fazla izleyicinin, özellikle sinemaya ulaşma olanakları sınırlı kadınların sinemaya erişimini hedefleyen Filmmor Kadın Filmleri Festivali'nde tüm gösterimler ücretsiz.... Filmmor Kadın Kooperatifi festival düzenlemekteki amaçlarını şöyle açıklıyor: "Tüm yaşam deneyimleriyle kadınların ve kadınların sinema ürünlerinin görünürliğini artırmak. Kadınların sinema / medyaya katılımını/ulaşımını kolaylaştırmak; bu alanda kendilerini ifade edebilme olanaklarını, etkinlik ve güçlerini artırmak. Sinemada ve nihayet her alanda cinsiyet eşitsizlikleri içermeyen, demokratik katılım koşullarına ulaşmak.

Festival Etkinlikleri / Bölümleri

1 Kadınların Sineması

- Sırtlarındaki Hayat / Yeşim Ustaoglu / Türkiye

- Hanımlar / Mahnaz Afsali / İran
- İçeriden Hikayeler / Guadalupe Miranda / Meksika
- Yarının Hatıraları / Iiris Harma / Finlandiya
- Bilinmeyen Ev / Andree Julika Tavares / İsviçre
- Ağlayan / Yolanda Mazkarian / İspanya

2 Toplu Gösterim: Helma Sanders-Brahms

Feminist sinemaya kült eserler katan, filmleriyle dünyanın pek çok yerinde çok sayıda ödül kazanan, Altın İstiridye ödülü alan tek kadın sinemacı olmasına rağmen ülkemizde sinemacı pek bilinmeyen Helma Sanders-Brahms'ın da bizlerle olacağı toplu gösterim programında şu filmler yer alacak:

- Şirin'in Düğünü
- Merhamet Yok Gelecek Yok
- Almanya, Soluk Ana

3 Toplu Gösterim: Hindistan'da Kadınların Sineması

- Hint Kabaresi / Mira Nair
- Ateş / Deepa Mehta
- Rani Hindustani / Priti Chandriani
- Fed Ettiğimiz Çocuklar / Grace Poore

4 Türkiye'de Kadınların Sinema Belleği-

- Beklenen Şarkı / Cahide Sonku
- Kaşık Düşmanı / Bilge Olgaç
- Dönüş / Türkan Şoray
- Benim Sinemalarım / Füruzan -Gülsün Karamustafa
- Dünden Sonra Yarından Önce / Nisan Akman

Özel Bölümler

Feminist Film Eleştirisi / Laura Mulvey

Sinemada ve feminist sinema eleştirisinde çığır açan 'Görsel Haz Ve Öykülü Sinema' makalesiyle de tanıdığımız Laura Mulvey'in, bir söyleşiyi bizlerle olacağı programda, Mulvey'in üç filmi de gösterilecek. Filmler şunlar:

- AMY!
- Frida Kahlo&Tina Modotti
- Devrilen Anıtlar

Atölyemor 2004 Filmleri

- Görünmeyen Emek
- Atölyemor 2004
- Seyahat
- Dona Kalan

Diğer Festival Etkinlikleri

- Film Okuma Atölyesi
- Söyleşiler
- Açılış: 10 Mart saat:20:30'da Beyoğlu Sineması'nda yapılacak galada Mira Nair'in Hint Kabaresi filmi gösterilecek. Festivali Füruzan ve Gülsün Karamustafa açacak.

annelerimizin kaderini paylaşmamak için

A.'nin annesi kararı açıkladı...

A ilk eşinden babasının isteği ile ayrılır. Zamanla küçük ve dar bir çevrede dul bir kadın olarak yaşamak çekilmez hal alır. Ve evin tek, yaşlı ve kekeme oğluna eş dost aracılığı ile verilir. Eşinin baskılarına dayanamayan A. urganı alır ve dağın yolunu tutar, canına kıyamaz, ana-baba ocağına geri gelir. Kızını elinde ip ile gören ana bir şey demez alır içeri kızını. Ama gün geçtikçe ne yapılması gerektiği tartışılmaya başlar evde. Sonuçta, anne tüm konuşmalardan çıkan kararı özetler kızına. Kocasının evine geri dönmesi gerektiğini söyler A.'ya. Başka çare yoktur. A. ölmek üzere çıktığı eve geri döner.

S.'nin annesi sustu...

S., ruh ve sinir hastalıkları hastanesinde yaklaşık on dokuz yaşında bir kız. Sık sık travma geçirir ve düzelmeye zorlanır. S., küçük yaşta yaşadığı taciz ve tecavüzün sürekliliği sonucunda hastanededir. Küçük yaşta babası tarafından taciz ve tecavüze maruz kalır. Büyüyünce kurtulmak için çaba sarfeder ama başaramaz. Babasının istediği bir adamla evlenmek

Annelerimizin sızlanmalarından, hastalıklarından kaçırırız. Bir taraftan da onları suç ortağı, dert ortağı olarak da görmeye ve davranmaya başlarız. Eve geç gelinecekse anneye söyleriz, o babayı idare eder. Baba ile karşı karşıya gelmekte zorlandığımız yerlerde onu devreye sokarız. Çok tanıdık değil mi? A.'nın ve S.'nin hikâyesiyle başlayan, kendi hikâyemle devam eden bir anne kız deneyimi aktarmak istedim bütün kadınlara...

zorunda kalır. Ondan sonra da kendine gelemez. Tüm bunlar yaşanırken S.'nin annesi sessiz, izleyici durumunda kalır. Görür, bilir, ama konuşmaz. Konuşsa, itiraz etse iyi ihtimalle kapı önüne konacaktır, kötü ihtimal ise ölümdür hep.

anneler ve kızları...

A.'nın ve S.'nin yaşadıkları bizi, çoğu zaman en yakınımızda olan, sırdaşımız, bizi dünyaya getiren ve dünyaya gelenler olarak anne kız ilişkileri üzerinde düşünmeye itiyor. Çünkü genelde yapılan şey, uzağımızda olan olguları tahlil etmek, onları değiştirmeye kalkmak. Ama kendimizi çözemediğimiz noktada bir şeyleri değiştirmekten öte, hep aynı kısır döngü içine girebiliyoruz. Kısacası iş, aynayı kendimize tutmaya geldiğinde kadınlar olarak, kişiliğimizin, kimliğimizin ilk oluşumundaki en önemli kişi olan annelerimizle olan ilişkiyi çözümlenmekte zorlanıyoruz. Değerlendirmeye kalktığımızda da ya cepheden karşı çıkıyor ya da toplumun bize biçtiği rolü oynamaya devam ederiz.

Ne redci yaklaşarak ne de bize rağmen bize biçilen rolü kabul etmeden acaba anne-kız ilişkilerini nasıl tartışabiliriz? Bir anneye yaşam verdiği kızını, dönmek için çıktığı koca evine gönderen nasıl bir cenderedir? Ya daha çocuk yaşta kızının babası tarafından tacize uğraması karşısında susmak zorunda kalan annenin içinde bulunduğu evin durumu? Hepsi dokunulmazlığı olan tüm ezme ezilmelerin şefkat sözcüğü ile örtüldüğü evlerde yaşanıyor. Kadınların zamanlarının

çoğunu geçirdikleri, son sözü söyleyenin, erkeği olduğu, onun çıkarları ve istemleri etrafında ilişkilerin düzenlendiği, dokunulmazlığı olan evler... Evlerde kadınlar kendi isteklerine ulaşabilmek için gücü ikna etmenin binbir türlü yolunu öğrenmek zorunda kalır. Bazen bu ince örülmüş çabalar da işe yaramaz. Erkeğin baskısı aynı yollarla devam eder. Yarın erkeğin tam insan, kadının yarım olduğu ve bunların yeniden yeniden üretildiği bir ortam Kuşatılmış bir yaşam, çaresizlik ve yitkili ortamı.

Bu kuşatılmışlık, yitki olma durumu, kaderlerimizin birbirine benzeşmesi, anaya çekme durumu evin dışına çıktığımızda da devam eder. Anlamı üzerine düşünmeden bizi ortamın yarattığı dili kullanırız, çoğu zaman üzerine düşünme ihtiyacı bile hissetmeyiz. Ne çok atasözü var anneler ve kızlarıyla ilgili. Anasına bak kızını al, kızını dövmeyen dizini döver, ananın yazısı kızı yazılır ilk akla gelenler. Kızlardan annenin rolünü devam ettirmesi, anneden de, kızını evde önce babanın ve ağabeyinin sonra da kocanın istediği gibi yetiştirmesi istenir. Hem de

gürültüsüz patirtisiz. Bir de analarla kızlar arasında her şeyin iyi gittiği düşünülür. Annelerle kızları arasında ne kavgalar, çatışmalar, sessiz düşmanlıklar olur. Kimsenin ruhunun duymadığı. Ve hepimiz, ilk bağımlılıklarımızı aşıp, cinsiyetimizi keşfederken, kendimizle ilgili soruları sormaya başladığımızda içimizde kabaran öfkeyi nereye koyacağımızı bilemeyiz. Toplumsal cinsiyetçiliğe dayalı rollerle örülü ortamda baştan cezalandırılmış görürüz kendimizi. Benliğimizi ilk algılamamız; eksik olan bir kadının eksik kalan kızı şeklinde oluyor sonuçta da.

Kız çocuklarının babalarına düşkün olduğu söylemi içgüdüsel bir olgu gibi görünse de cinslerin yaşamdaki rollerinin çocuk beyninde oluşturduğu çerçeveyi ortaya koymaktadır.

Bu aslında bir itirazdır, isyandır

İsyan ederiz bizi doğuran kadının çaresizliğine. Bazen açık, bazen gizli "ben öyle olmak istemiyorum, onunki gibi bir yaşam istemiyorum." deriz. Yaşamın her karesinde karşımıza çıkan eksik etekliğimizin tüm suçunu onlara yükleyerek hızla uzaklaşmak isteriz ondan. Uzaklaştıkça kurtulacağımızı zannederiz. Erkeğin üstünlüğünü, ayrıcalığını onlara ait özgürlükleri, evde gücü elinde tutan babaya yakınlaşarak tadarız. "Babasının kızı" olmaya çalışır, yaşama onun gözlükleri ile bakarız. Hata yapsa da kızılmayan, eksik

olmayan, insan olanın kanatları altında olmanın dayanılmaz güvenliğini yaşarız. Hele evde hiç erkek çocuk yoksa, baba, kendine yakın gördüğünü kızını kanatları altına alır. Erkek oğlu olmamasının tüm ezikliğini, kızını "erkek" gibi yetiştirmeye çaba sarf ederek kapatmaya çalışır. Bu avantajlı duruma imrenen diğer kız çocukları içinse için varlığı ile yokluğu bir olan anneleri ile yaşamı sürdürme çilesi başlar. Kişilikleri analarının çaresizliğinin ezgileri ile oluşur. Okullar okunup gençlik yıllarına gelindiğinde, genç kızların isyanı, "annem gibi olmayacağım,"dır. Babasının kanatları altında olan kızlar ise genç kadın

olmayla birlikte, tavırları değişen babayı anlayamaz ve hem babanın tavrına hem de anneye isyan eder. **Bu hayırlar kimini sistemi sorgulamaya, kimini aileden ve bu çaresizlikten kurtulma adına başka bir erkeğin kollarına götürür. Ve kendi yaşamımızda da farkında olmadan kaçtığımız şeyleri yapmaya başlarız. Bunu iki boyutlu yaşarız. Kimimiz kurtulmak istediğimiz şeylere daha acımasızca sarılır, itaat eder, boyun eğeriz, kimimiz tepkisel olur korktuğumuz çarka düşmemek için yaşamı doyusya yaşayamayız. Hep bir boşluğu doldurmaya, bizde eksik bırakılan şeyleri tamamlamaya çalışırız.**

Annelerimizin sızlanmalarından, hastalıklarından kaçırız. Bir taraftan da onları suç ortağı, dert ortağı olarak da görmeye ve davranmaya başlarız. Eve geç gelinecekse anneye söyleriz, o babayı idare eder. Baba ile karşı karşıya gelmekte zorlandığımız yerlerde onu devreye sokarız.

Kızlarının dert ortağı anneler olduğu gibi, kızlarında kendi ezilmişliğini gören, kızını dışlayan, nasıl olsa bir gün ele gidecek diyerek kızlarına yaşamı zehir eden anneler de var.

Ben de üç kız kardeş ve annemle birlikte beş kadından oluşan bir evde büyüdüm. Babamızı tam tanımadık. O korkulması, saygı duyulması gereken biriydi. Neye sevinir, neye üzülür bilmezdik. Ama o, başında erkeği olmayan kadınların tehlikede olduğu

düşünülen bir toplumda bizim koruyucumuzdu. Annem, "kötü ama, başımızdan gölgesi eksik olmasın," derdi. Ki bu adam bir zamanlar diri diri kesmeye bile yatırmıştı onu. Politika ile uğraşan kızına söz geçiremeyince, "bunu nereden buldun?" demeye kadar da vardırırmıştı işi. Ben kendimi gerçekleştirmek, ayaklarım üzerinde durmak istiyordum. Ve de kendi kararlarımı kendim verebilmek. Okumak için evden kaçmayı bile düşünmüştüm. Ama, arkamda hep annemin sıcak desteğini hissederdim. Daha sonraları onun acizliğine tepki duydum, onun benimle dertleşme isteklerini kulak arkası ettim. Belki de yaşamında "tutunacak dalım" dediği kişi olarak, kendi yaşamım adına bunları görmezlikten geldim. Onun, dört duvar arasındaki haline, babam karşısındaki

çaresizliğine öfkeliydim. Saçlarımı okşamak istese, aramıza duvarlar örerdim. Bu süre içinde o da bana tepki duymuş, davranışlarımı onaylamamıştı. Hayallerimin onun çerçevelerini aştığını hissettiğinde artık arkamda olmadığını hissetmiştim. Kızının gelecekle ilgili hayallerini algılamakta zorlandığı gibi ürküyordu da. Ve artık birbirine karşı öfkelenen yabancı iki kadın olmuştuk. Onun bana yapabildiği en fazla ah etmektir. Bense ailemden, annemden kaçabileceğim kadar uzağa kaçıyordum. Tabii ki annemin yaşadıklarını, sadece onun değil tüm kadınların yaşadıklarını anlamam kadınlık denen şeyin ne olduğunu fark edene kadar sürdü. Aramızda ufak tefek farklar olsa da aynı çemberin içindeydik aslında. Ve ben annemden, onun gerçekliği ile yüzleşmekten kaçtıkça, tekrar çarpıyordum sınırları kalın çizgilerle çizilmiş erkek egemenliğine. Annemle kadınca buluşmamız bir hastane odasında oldu. Tüm çektiklerine rağmen sevgi ve şefkat doluydu. "Herkes anarşist dese de sen benim kızımın ve umut olarak senin yolunu gözledim yıllarca," dedi. Yaşamak isteyip de yaşamadığı özlüklerini hayallerini bırakıyordu bana. Hastane odasında sonsuz uykuya dalışından birkaç gün önce, hiç tepki vermeden öyle kaldı. Oda hep kadınlardan oluşuyordu ve hepsi, "babanı çağır," dedi. Nedenini sorduğumda, "annenin ruhu babandan çekindir, daha kolay can verir," dediler. O zaman anladım ki, ruhumuz bile bizim değil. Daha iyi anladım A.'yı, S.'yi, annelerini, toplumsal cinsiyetçiliğin derinliğini ve kendimi... Annelerimizin kaderini sürdürmemek, kendimiz olmak için ruhumuzdan başlayalım ne dersiniz? Gerisi gelir...

hem anneleri hem de annelik kurumunu becermek istiyorum

Amerikalı lezbiyen yazar T Cooper, ülkemizde yayımlanan ilk romanı Paramparça'da, radikal, hatta şimdilik bizler için "fantastik" bir aile kurgusu çerçevesinde, eşcinsel, hermafrodit, lezbiyen, dul ve AIDS'li kahramanları bir masa etrafında toplarken; kadına annelik görevi vererek kutsayan eril mekanizmayı ve kapitalist sistemin öngördüğü aile kurumunu incelikle hicvediyor.

Her kadının, arzu ve isteklerini gerçekleştirme için kendine yalıtılmış bir alan yaratması gerektiğini savunan ama bu ereğinde asla küçük burjuvaci bireyciliğe kaçmayan; **Three Gineas** adlı kitabıyla savaşın nasıl bir eril egemenlik mekanizması olarak "öteki" addedilen kadını, yaşlıyı, sakatı ve eşcinseli soğurmaya, dışlamaya ve katletmeye yönelik bir kıyım aracı olduğunu ortaya koyma yürekliliği gösteren çağdaş İngiliz yazar Virginia Woolf'tan beslenen, yazınsal kimliğini onun arketipinden adeta kazıyarak oluşturan genç bir yazar, T Cooper. Columbia Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Yaratıcı Yazarlık bölümünden master diploması aldıktan sonra hayatını yazarlık, müzisyenlik ve oyunculuk yaparak sürdüren Cooper'ın son kitabı **Some of the Parts**, Barnes & Noble'in "Discover Great New Writers" seçkinde yer almasının akabinde, **Paramparça** adıyla **Çitlembik Yayınları** tarafından dilimize de kazandırıldı.

Virginia Woolf'tan feminist, eşcinsel ve savaş karşıtı politikalar bir yana, bilhassa "androgyny" (hermafrodit) kuramından etkilendiği hayli aşıkâr T Cooper, muhafazakâr toplumsal kurgunun asla kabullenmeyeceği karakterlerin, sıradışı bir aile oluşturma çabasını anlatıyor romanında, kısaca. Çünkü o, aile dahil tüm kurumlara ve zaruretlere ibadullah muhalif. Tek karakterin merkezde olduğu (tekil iktidara karşı, çoğulluğa sempati duyan bir karnavalesk tutum içinde) romanlardan hoşlanmadığı için dört ayrı karakter kurgulayıp klasik roman kalıbını kırarak bölümleri, karakterlerinin isimlerinden ve onların hayat kesitlerinden oluşturmuş, Cooper. Kocası Ken'in ve kızı Taylor'ın kendisini terk edişinin ardından antika dükkânı ve evi arasındaki rutin, daracık evreninde, kendi sessiz iç yolculuğunu sürerken yeni heyecanların tadını keşfeder obsesif Arlene. Giriştiği tüm işlerde başarısız olup başkalarının isteklerine boyun eğerken erkekleri küçük oyunlarına alet kılan ama cinsel kimliğini belirleme konusunda da kararsız Taylor, sevgilisi Jules'dan ayrılarak kendine bir başka varoluş aramak adına Los Angeles'a gider ve oyunculuk denemelerinde bulunur; elbette yine başarısız olacaktır, onu koruyup kollayansa yine zengin bir yapımcıdır. Arlene'in erkek kardeşi Charlie, HIV-pozitif, ama umudunu hiç yitirmez, son günlerini geçirmek üzere Arlene'in yanına taşınır. Romanda bir "hermafrodit" gibi

kurulan ancak gerçekte bir kadın olup erkek gibi giyinmeyi seçen ve gerçek adı (hangimizin adı gerçek ki?) Thea'dan sıyrılıp Isak'ta karar kılan "cinsiyet ucubesi" karakterimiz ise Charlie'nin sevgilisi olmakla birlikte sonradan Taylor ile bir "kızkardeşlik" kuracak ve birlikte çıktıkları uzun otomobil yolculuğu (Hollywood filmlerini çağırırarcasına), tümünün paramparça hayatının mütemmim cüzü olacaktır. Yol ve yolculuk, klişe bazında bir metafor olarak belirirken yoldan, verili olandan çıkamayarak yine o belirlenmiş kalıbın içine doğru girme eğilimi gösterir, kahramanlarımız; her ne kadar radikal olsalar da. Ki sistem içinde ne denli sistem karşıtı olunacağı sorunsalı da bir kez daha karşımıza çıkar böylece. Roman insanları, bir çatı altında ama belirsiz bir gelecek vaadiyle tanrı yargısını alaşağı etmek ister.

Orta sınıf Amerikan toplumunun, ancak ve ancak televizyon programları üzerinden farkına varabildiği veya kutsadığı sorunları deşeleyen T Cooper, dünyevî ve ilahi iradeyi sorguladığı romanında, yalın ve çirkinlik bir anlatımla parçaları birleştirerek bir bütün yaratmaya çalışıyor. Ancak bu bizim bildiğimiz eli yüzü düzgün bir yap-boz değil; adeta bir Picasso tablosu. Ki o tablunun başat figürü de Isak! Yeni yüzyıl orta sınıf kentli ailesinin bir özrü olmalıdır; bu adeta Tanrı'ya adanan bir kurban, hatta bir şükran duygusudur. Mükemmelliğin bir fitnesi. "Paramparça aile"nin şeytanî figürü Charlie'dir; ki çağın virüsüne yakalanmıştır. Ancak, Cooper, "vurucu" karakter olarak Isak'ı getirir önümüze. Nitekim yazar romana, hayvansal güzellik

kompozisyonu içinde bir figüre umarsızca dönüşen Isak ve onun Hilka Garibeleri Sirki'ndeki gösterisi ile giriş yaparak okuru caneviden vurmaya planlarken lanetlenmiş garibelerin varolabilmek adına yokoluşa sürüklendiği trajik sirk sayesinde, pornografik sürüklendiğini pek de fark etmiyor. Ki bu sirk (hatta romanda) herkes mükemmelce bir diğ ile örtüşmekte (birbiri ile yatmakta); dövme adam aynı zamanda elektrikli sandalyede v yiyen adam rolüne girmekte... Tıpkı muhafazakâr bir aile babası olan Bush'un a zamanda mazlum halkları katleden bir canav dönüşmesi gibi. Amerika, öyle-bir mucize k her role girmekte.

Ancak T Cooper, rollerden tümüyle kurtulmuş yanlısı bir dünya vatandaşı. Bir parça özgürlük ülkesinde yaşamının getirdiği yüzergezerleş rahatlığı, umarsızlığı ve hatta şımarıklığına kapılmış olsa da (Amerika'nın cinselleştirme çalıştığı bir kıyıda; mesela Afganistan'da, Irak veya Türkiye'nin Doğusu'nda yaşıyor olsaydı sonu hakikaten de paramparça olurdu) klasik bir Amerikalı değil, o! Kovulanın izini takip ederek kendine ölümler dünyasında bir çıkış noktası bulan, hermafrodit, lezbiyen, gay, h bağımlısı ve AIDS'leri, yeraltındaki "öçüler" olmaktan çıkarıp sıradan insanlar haline getiren T Cooper, Isak'ın ailesi bağlamında Yahudilik bir sömürü propagandası haline getirmediği faşizmin sıradanlaştığında ne denli algılanam olduğunu ve hayatımıza içrek kılındığını anlatmaya çalışırken toplumun bizlere biçti rollere hapsolmaktan kurtulmaya çalışıyor. Ama dedim ya, orası Amerika!

Yine de gender kuramı evrensel (öyle sanma devam edelim biz!); Woolf'un dediği gibi, cinsiyetler birbirlerinden farklı oldukları hal birbirleriyle karışırlar. Her insan, bir cinsiyet ötekisi arasında kararsızca sallanır. Çoğu zaman ancak giysiler erkek ya da dişi görüntüsünü korumaktadır. Oysa bu giysilerin altındaki cinsiyet, görünen cinsiyetin tam tersi olabilir. Backdoor Boys grubuyla çektiği fotoğraflar bir erkek, özel hayatına ait fotoğraflarda ise makyajsız sade bir kadın resmeden T Cooper ile romanı ve onu besleyen kuramlar üzerine bir söyleşi yaptık biz de... Kararsızca sallanmaktan kurtulmak istedik!

- İlk romanınız için Virginia Woolf'un Den

Feneri'nden bir cümleyi seçmişsiniz epigraf olarak. Woolf'a tutkun bir okur olarak etkilenmemen mümkün değildi. Ki Woolf'un kahramanı Lily, erkek egemen ideolojinin kapanından resim yaparak kurtulmaya çalışır. Siz özgürleşimi yazma ediminde mi buluyorsunuz?

- Bu epigraftan etkilenmeniz beni son derece mutlu etti. Virginia Woolf'un eserleri her zaman benim de yüreğime ve ruhuma yakın olmuştur. *Deniz Feneri'*nden seçtiğim epigraf, kitaptaki diğer epigrafar gibi metni bilgilendirmek, karakterlerin deneyimlerini açıklamak için konulmuş yol göstericilerdir.

Paramparça'daki karakterlerin, kendi kaderlerini oluşturmakta ya da resmetmekte aile ve yakınlarını yorumlamakta kendi özgür iradelerini kullanma şansı bulmaları tartışılabilir. Ancak onlar mümkün olduğunca kendilerine bir alan açma çabası içindeler aynı zamanda. Bu bir özgürleşime yol açar mı bilinmez ama, kişisel görüşüm şu ki tanıdığım pek çok diğer yazar ve sanatçı gibi yaptıklarımızda fazlaca bir özgürlük var ve biz buna sahip olduğumuz için çok şanslıyız.

- 'Deniz Feneri'nde Woolf'un kahramanı şöyle der: "Ama ne yazık, Tanrı ipi çeker, perdeyi kapatır; bundan hoşlanmamıştır; tüm hazinelerini bir dolu sağanağına boğar, onları öyle kırıp parçalar, öyle birbirine katar ki, insan artık bir daha onların eskisi gibi durulabileceklerini düşünemez; o kırık dökük parçaları yeniden tam olarak bütünleştirebilmemiz, ya da o darmadağın parçalardan gerçeğin o apaçık anlatımını okuyabilmemiz olanaksızmış gibi gelir." Epigrafınız, dolayısıyla romanınızın teması, bu cümleye gönderme olabilir mi? Yani Tanrı yargısının işinin bozmak? Gelenekseli parçalayarak geriye kalan parçalardan kendi arzumuza göre bir birim oluşturmak?

- Bu ilginç bir bağlantı, ama hayır. Kullandığım epigrafı ya da romanın alt yapısını bu pasaja bilinçli olarak ithaf ettiğimi düşünmüyorum. Bence Woolf'un eserleri ve özellikle bu kitabı, yazarın kendinden sonraki kuşaklara dair bir bilgi; onların alt yapısının oluşumunda faydalı bir arka plandır. Buna benim romanım dahil. Kimse inanmasa da romanımın ismini V. Woolf'un kitabındaki epigrafı bulmadan çok önce seçtim; garip ama gerçek. *Deniz Feneri'*ni kitabımı yayıncıma teslim ettikten sonra yeniden okudum ve söz konusu pasajı bulduğumda neredeyse şok geçirdim. O kadar yerli yerine oturup karakterlere ve hayatlarına denk düşüyordu ki, bu muhteşem bir tesadüftü.

- Romanda, 'klasik' aile dağılır ve sıra dışı bir aile oluşturulur. Ama dağılmış parçaların, yeniden bütünleşmesi olanaksızmış gibi görünür. Bu yüzden mi kitabınızın adı *Paramparça*? Aile zaten, kapitalizmin diktası ve baştan "sakat" bir kurum değil mi?

- Her şeye sahip olmaya muktedirlik arzusu, bence bizim küçük burjuva kültürümüzden ve kapitalizmden doğan bir mit. Ancak hiçbir şey, hiçbir zaman yeterli olmuyor insanoğlu için. Ve dahası pek çok insanda her şeye sahip olmanın mümkünlüğüne dair inatçı bir yan var.

Bununla birlikte boşanmalar, intihar, uyuşturucu, madde ve alkol bağımlılığı ile tüm bunları iyileştirmeye çalışan kliniklere harcanan ayda 75 bin dolarlar... Her şeye muktedir olabilseydik ve dünya bir cennet olsaydı bu cümleyi nasıl açıklardık? Sistem, sindirir sindirmez acıkan bir devasa mide! Aile ve evlilik kurumları ise sistemi canlı tutmaya, daha çok büyümesi için damarlarını dolarla pompalamaya yarayan mekanizmalar. Nereye kadar devam edecek bu? Gidecek hiçbir yer kalmayana dek. Romalıların, Etrüsklerin ve bilumum imparatorluğun çöküşünü hatırlatıyor bu bana. Patlayınca kadar şişmeye devam edeceğiz; sistemin devamı adına, sistemin kurumlarıyla.

insanların birbirini sevebileceğini ve özel bir şeyler paylaşabileceğine de inanıyorum. İnsanlar dış güçlerin etkisi altında kalmadan da sevebilir ve buna seks, çocuk yetiştirme ve bir başkasının hayatından sorumlu olma tutkusu dahil. Hâlâ kapitalizmin etkisinden kurtulabilmiş bir aile kurmanın çok radikal bir proje olduğunu düşünüyorum. Kitapta vurgulamak istediğim de buydu. Yani mutlaka bir bütün olmanız, tüm parçaların arzulandığı gibi yerli yerine oturması gerekmez. Bazı parçalara sahip olabiliriz ama bunun illa bir bütün oluşturması gerekmez; o parçalar elde ettiğimiz bir kazanımdır ve yeterli olmalıdır.

- Judith Butler'ın da belirttiği gibi beden ve cinsiyet kavrayışlarımız bir koşullandırmadan ibaret. Ancak cinsellik, tüm farklarına rağmen eşitlikçi bir süreç; ne var ki sistemin ayrımcılığı bu özgürlüğü ortadan kaldırıyor. Peki bunu nasıl aşacağız. Kendini görece özgürleştiren Isak da pek mutlu gözüküyor...

- Julia Kristeva'nın da tartıştığı gibi tüm cinsiyetler, deniz ve toprak sınırları gibi hareketli ve değişkendir. Ben sadece belli bir cinsin değil, tüm insanların deneyimleriyle ilgilendiğim için Butler, Kristeva, Cixous ve diğerleri tarafından savunulan feminist teorilerin merkezinde ne olduğunu genelleştirmenin, doğrulamanın ve yeniden anlamlandırmanın yararlı olacağını düşünüyorum. Bundan kastım da insan halinin daha geniş bir etkiler ve karşıtlıklar paradigması olarak ele alınması. Isak'a gelince... O, cinsiyeti, cinselliği ya da bedeni nedeniyle mutlu ya da mutsuz değil. Isak'ın düşüncelerinin ve bakış açısının sadece insan deneyimlerini oluşturan değişkenlikleri yansıtmasını istedim.

- Romana, Isak'ın Hilkat Garibeleri Sirk'i'ndeki gösterisi ile giriş yapıyorsunuz. Bu sirk bir tür pornografi olduğunu düşünüyorum. Çünkü ortada bir teşhir, bir "çıplaklığı" izleme edimi yani "bakış" var. Irigaray'ın da belirttiği gibi, erkek cinselliği temelde dolayım, mesafeye dayanır. Kendi dışındakini, ötekiye nesneleştiren bu dolayımın temel aracı bakıştır. Hilkat Garibeleri Sirk'i'ni ve Taylor'ın oyunculuk

denemelerini (yani izlenmesini) bu anlamda bir ironi olarak mı kullandınız?

- *Visual Pleasure & Narrative Cinema* (1975) adlı kitabında Laura Mulvey şöyle der: "İzlemeyi oluşturan bakış ("gaze"), erkeğin öne çıktığı, kadının sürekli olarak arzu nesnesi olarak sunulduğu bir düzlemde. Bu nedenle 'bakış', başlı başına eril bir olguydu. Aktif erkek bakışı, pasif dişi objeyi nesneleştiriyor; imajları kontrol eden cinsiyet farklılıklarının toplum tarafından yerleştirilmiş basamaklı yorumunu yansıtır, dışa vuruyor ve hatta onunla oynuyordu. Kadın bedeni önce nesneleştirildi, sonra fetişleştirildi. Ancak ben romanı, ne bu felsefi düşünceden esinlenerek ne de karakterlerimi bu "Lacanian" kavramlarla bağlantılı olarak oluşturdum.

- Disipline tabi tutulan bedeni, cinsiyetsizleştirmek ya da cinsiyetini belirsizleştirmek, sisteme ve toplumsal cinsiyet kavrayışına bir başkaldırı. Isak'ın ve sizin de bir üyesi olduğunuz bir drag king topluluğu olan Backdoor Boys'un politik tavrı da böylesi bir isyan mı?

- Bu bir çeşit isyankârlık. Ama içinde sıkı bir ironi, mizah barındırıyor. Kendilerini, hayatı ve etraflarında olup biteni ciddiye almıyorlar. Isak'ın politik duruşu olduğunu zannetmiyorum. Ancak onun varoluşu ve hikâyenin gerçeği tabii ki politik. Backdoor Boys'u, gençlik pop kültürü dergisi Teen People için yazmaya başladıktan sonra kurdum. Backstreet Boys ve NSync'le ilgili pek çok hikâye üzerinde çalışıyordum. Sonra grup olarak gay kültüründen ödünç alınan malzemeleri gözler önüne serdik. Modayla, beden siyasetiyle, güzellik idealiyle, pop kültürle, izleyiciyle, medyayla, önyargılarla dalga geçtik. Bu belki de Isak'ın sıkışıp kaldığı daracık evrenin bir açılımıydı. İstedığınız her şeyi söyleyebilirsiniz, akıldane dile getirebilirsiniz tabii ki.

- Beden, günümüzde teknoloji, politikası ve "mimarisi" ile en çok vitrine çıkan kavram. ABD'de çok popüler olduğunu duyduğum "Radikal Değişim" adlı programda, çirkin olduğunu düşünen insanlar, bir saatte bir sürü estetik ameliyat geçirip bambaşka insanlara dönüşüyor. Foucault'nun "İktidar artık bedenleri yok ederek değil, onları şekilden şekile sokarak var olacak" önermesi gerçekleşiyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

- Çağdaş toplum ahlâklı ve püriten kılıfı altında bütünüyle çarpıktır. Dolaylı ya da dolaysız riyâkardır; fark etmez.

- Tek karakterin merkezde olduğu romanlardan hoşlanmadığınız için 4 ayrı karakter kurgulamış ve klasik roman kalıbını kırmışsınız. Kimlik konusunda da benzer bir tavrınız var. Kahramanlarız, gay, lezbiyen, biseksüel, HIV pozitif gibi gözükse de aslında göründüklerinden çok başkalar. Bambaşka hayatlar ve duygusal incelikler içindeler. Böylesine incinebilir olarak yaşamak ne kadar

kadınların dünyasını açılan pencere

kolay?

- Bu kitabı değişik bazı karakterlerin bakış açılarından yazmak benim için çok önemliydi. Çünkü bir dünya yaratmak istedim ve bu dünyayı yaratırken mümkün olduğunca fazla değişik ses kullanmak önemliydi. Sanırım ilk bakışta, tanımı ve "sıfatı" çok açık, aleni karakterler yaratmayı arzuladım: Mesela gay, HIV-pozitif, biseksüel, transeksüel, heteroseksüel, dul vs. Ama hikâyenin içindeki dünya, benim kurgulamaya çalıştığım kimlikleri giderek önemsizleştirdi. Olaylar kimliklerin önüne geçti. Kurgu, karakterleri kendi içinde giderek eritti diyemem ama onlara benim dışımda bir dünya yarattı; işte bu roman kahramanlarının özgürleştikleri kendi evrenleriydi. Edebi olarak da kurguya bir yorum getirmek istedim; kendi tiplerimi stereotipleştirdim. İncinebilir olarak yaşamak hiç kolay değil. Kitabımın belli bir bölümde ve belli bir başlık altında satılmasını, tanımlanmasını istemezdim, kalıplara sokulmaya karşıyım ama sizi kategorize etmek için alıcı kuşu gibi bekleyen bir pazar var ve kendinizi ayırıştırmanız, soyutlamanız çok zor.

- Medya ve toplum insanın, toplumsal cinsiyetini sıfatlandırmaya çabıyor. Siz, kendinizi "queer" olarak tanımlıyorsunuz. Tam olarak nedir bu; bir tür cinsiyet transferi mi?

- Benim için "queer" demek, standartlaştırılmaya, merkeziyetçiliğe, muhafazakâr Amerikan mitlerine, kapitalizme, toplumsal cinsiyete ve cinsiyetçi faşizme karşı durmak, tüm bunlara karşı kendini kendin olarak yaşayabilmek demek.

- Travestilik, bir kadının erkek gibi ya da bir erkeğin kadın gibi giyinmesinden daha karmaşık bir şey. Hatta aynı cinsiyet içinde kalan bir travestilik bile söz konusu. İmaj yaratma dayatması, hepimizi en azından bu tür bir travestiliğe davet ediyor. Ki Cindy

Sherman'ın ilk fotoğraflarında, "kadın gibi giyinen kadın bir travesti" ile karşılaşırız. Sherman, görüldüğünden çok daha fazlası olduğunu kanıtlamak ister; tıpkı sizin gibi?

- Sherman'ın fotoğrafları, nesnellüğün analizi değil, daha çok sinemasal figürleri, sosyal yapıları ve hilkat garibelerini tekrar yapılandırmak anlamına geliyor. Evet, Sherman gibi ben de bir "fiction" yazarıyım. Ama işlerimde ne kendimi ne de kimlikleri analiz ediyorum. Ziyadesiyle karakterlerle, ilişkilerle ve ilinti ağlarıyla ilgileniyorum. Bir yazar olarak umuyorum ki hedeflediğim şeyi başarabiliyorumdur. Hedefim kendi hayatımı ortaya dökmek değil, sadece yazmak.

- Feminizm ve homoseksüel politikaları çalışmalarınızı nasıl etkiliyor?

- Bir feminist olduğum için ve homoseksüel politikalar ile de ilgilendiğimden dolayı bu benim dünya görüşümün bir parçası haline geldi. Ancak romanımın her şeyin ötesinde hümanist olduğunu söylemek istiyorum. Çünkü ben tek bir şey olarak belirlenmek istemiyorum, belirlenmektense gevşekliği ve belirsizliği tercih ederim.

- Kitabınızın ikinci epigrafı, Art Spiegelman'dan: "Küçük bir çocukken, Nazi fırınlarına götürülmekten sadece birini kurtarabilsem, bunun annem mi babam mı olduğunu düşünürdüm. Genellikle annemi kurtardım. Sizce bu normal mi?"

Pek çok milli devletin, dahası, faşizmin inşa sürecinde kadınlar; ulusun anneleri, anavatanın soysürdürücüleri olarak önemli rol oynar. Zihnimize kodlanan şifreler nedeniyle "anne" kutsaldır ve kurtarılmalıdır. Annelik hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Benim ülkemde bir söz vardır: M.I.L.F. Britney Spears yeni evlendi ve üzerinde "Future MILF" yazan bir tişört vardı. Bunun tam çevirisi nedir biliyor musunuz? Becermeyi sevdiğim annelerdir. Evet, hem annelik kurumunu, hem de anneleri becermeyi seviyorum, ben de.

PARAMPARÇA

T Cooper, Çeviren: Deniz Çiftçi Valente
Çitlenbik Yayınları, 2004

15 Mart'a kadar % 50'ye varan indirimler yenisayfa.com'da

ağlayana değil ağlatana bak

Bob Marley "No Women No Cry" şarkısını Rita Marley'e yazmış. Eyvallah, güzel "ağlamak yok kadını, ağlama" diyorsun ama bir gün birileri çıkıp da ağlayana değil de ağlatana bakmak lazım demez mi be efsane Bob Marley?

Geçtiğimiz ay Çitlembik Yayınları Rita Marley'in Hettie Jones ile ortak çalışmasının ürünü olan bir kitap çıkardı; Bob Marley ile hayatım, NoWoman NoCry. Kitap iki açıdan ilgi çekiciydi, birincisi ölümünün üzerinden yirmi dört yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ yeni hayranlar kazanan ve reggae'nin yaratıcısı olarak da anılan Bob Marley hakkında yeni bir şeyler öğrenme isteğine cevap vermesi, ikincisi ise bizlere, bunu bizden birinin yani bir kadının ağzından dinleme fırsatını tanıyor olması. Ancak kitabı alıp okumaya başladığınızda, Rita Rita Marley, Bob Marley ile 1966-1981 yılları arasında evli kaldı.

anlatımının sadeliği, içtenliği ve can yakıcılığı ile sizi öylesine sarmalıyor ve bir duygudaşlık yaratıyor ki, kitabı fırlatıp "bu kadın nerde! gidip onu bulmalıyım ve her şeyi anlattırmalıyım" diye yollara düşesiniz geliyor. Artık önemli olan Rita ve onunla ilgili daha çok şey öğrenme isteği oluyor. Kitabı okuduktan sonraki adım ise, yarı histerik bir biçimde, o dükkândan bu dükkâna koşarak Rita Marley kasedi ya da cdsi aramak oluyor.

Hikâye Jamaika'nın başkenti Kingston'un bir gettosu Trench Town'da başlıyor. Aileleri tarafından bir şekilde terk edilmiş iki çocuk... Rita daha şanslı çünkü o tek başına yaşayan ve terzilik ile geçimini sağlayan güçlü ve inatçı bir kadın olan halasının yanına sığınabilmiş. Ama Bob gündüzleri prova yaptığı stüdyoda geceleri bir kenara kıvrılıp uyumak zorunda

çünkü onu eve para getirmediği için hizmetçisi gibi kullanmak isteyen üvey annesinden bıkmış. Bob o dönemde Jamaika müzik dünyasında adından yeni yeni söz ettiren The Wailers grubunun üç genç elemanından biri. Rita ise müzisyen bir ailenin üyesi ve halasının da desteğini alarak müziğe yönelmiş. Hatta daha küçük bir kızken bir televizyonun şarkı yarışmasında birinci bile olmuş. O yıllarda, yani Jamaika'nın bağımsızlığını yeni kazandığı 1962'den sonraki siyasal karışıklık ikliminde, Trench Town'un çeteler, hırsızlar, katiller ve kumarbazlarla dolu ortamında, ellerinde hiçbir şeyleri yokken içlerinde taşıdıkları "sadece müzik" yapma isteği, Rita ve Bob'u gettodaki küçük stüdyoda buluşturuyor.

"işte hayat birlikteliğimiz böyle başladı; hiçbir yerden, hiçbirlikten" (Sayfa 36)

Önce çok iyi arkadaş oluyorlar sonra iki aşık. Rita'nın yüreği Bob'un stüdyoda kalmasına elvermiyor ve halası ile uzun tartışmalardan sonra onu Bob'u evde misafir etmeye ikna ediyor. Rita Bob'dan Rasta düşünüş tarzını öğreniyor ve bir Rasta oluyor. Siyah olduğu için utanmayan, saçlarını düzleştirmeye çalışmayan, ot içen ve artık et yemeyen biri olduğunda, halası başta olmak üzere etraftaki herkes endişeleniyor. Bu arada Bob yıllar önce oraya göçmüş olan annesinin ısrarı ile Amerika'ya gitmeye karar veriyor. Bir hafta içinde kendisi yirmi bir, Rita on dokuz yaşındayken evleniyorlar ve Bob ertesi gün Amerika'ya gidiyor. Orada iş bulup Rita'yı da yanına aldırılmayı düşünürken Chrysler fabrikasında ve Hotel Dupont'da geçirdiği usandırıcı iş deneyimlerine ve müzikten uzak kalmaya daha fazla dayanamayarak Jamaika'ya geri dönüyor. Ardından disiplinli ve bir gün bir şeylerin iyi yönde değişeceğine olan inançla dolu müzik serüveni bir daha kesilmemek üzere yeniden başlıyor. Bob'un artık Bob Marley and The Wailers şeklinde anılmaya başladığı ve yaptıkları müziğin bütün dünyada dinlenilir olduğu zamanlara kadar sıkıntı ve yoklukla geçen günlerde Rita, Bob'dan yediği dayak(!) sonucu evi terk ettiği bir kaç gün dışında her zaman Bob'un yanında; sevgili, dost ve grup arkadaşı olarak. Rita Marley, Marcia Griffiths ve Judy Mowatt ile birlikte 1974 de I-Threes vokal grubunu kuruyor ve Bob Marley And The Wailers'ın alt grubu olarak ve geri vokalde çalışıyorlar.* On beş yıllık birliktelikleri boyunca beş çocukları oluyor, ama bu arada Rita'yı çok

inciten gelişmeler başlıyor ve zaman içinde Bob'un yedi ayrı kadından yedi çocuğu daha oluyor ve bu çocukların bazılarını da Rita büyütüyor. İlişkilerinin artık iki dosttan öte bir anlam ifade etmediği ve Rita'dan duygusal ve fiziksel olarak uzaklaştığı zamanlarda dahi Bob'un Rita üzerinde sahiplenici ve kıskanç davrandığı, Rita'nın etrafındaki erkekleri tehdit ettiği de oluyor. Hatta Rita, Bob'un çok eşliliği nedeniyle kendini hastalıklardan korumak için cinsel ilişkiyi reddettiğinde "sen benim karımsın ve seni istiyorum!" diyerek onu neredeyse tecavüze varan bir ilişkiye zorladığı zamanlar da oluyor. Bu gibi zamanlarda Rita hep kendine, "kendi ayaklarının üzerinde durmaya hazırlan. Soğukta, sokakta kalmak istemezsin herhalde. Sen bağımsız olacak şekilde yetiştirildin ve şimdi zamanı geldi, güçlü ol ayağa kalk ve mücadele et," şeklinde telkinlerde

bulunarak, hem akıl sağlığını korumayı hem de çocuklarının bu süreçten etkilenmemesini sağlamayı başarıyor. Yılmadan, Bob'a koca olamasa da bir baba olması gerektiğini hatırlatıyor ve Bob da babasızlığın ne demek olduğunu bildiği için olsa gerek bu konuda Rita'nın isteklerine uygun davranıyor. Kendi ilişkilerinde süregiden karışık iklimle benzer şekilde 1976 yılında Jamaika'da da siyasal istikrarsızlık ve şiddet sınıra ulaşıyor. Ülkede iki parti var, biri Jamaika İşçi Partisi(JLP) ama adının tersine Amerika'nın etkisinde ve işçilere pek de iyilik getirmeyecek liberal politikaları benimsemiş bir parti. Diğer Halkın Ulusal Partisi(PNP), demokratik sosyalizmi savunuyor ve Castro'ya yakınlığı ile tanınan bir lideri var. 1976 seçimleri öncesinde iki parti taraftarları arasında yaşanan şiddet sokaklara taşmış durumdayken Bob Marley'e bir halk konseri vererek barış çağrısı yapması ve getto gençliğini yatıştırması öneriliyor. Teklif kabul ediliyor ama bu arada teklifin PNP'den geldiği üzerine söylentiler dolaşmaya başlıyor ve

konserin iptal edilmesi yönünde tehditler geliyor. Konserden bir kaç gün önce bir takım adamlar silahlı saldırı amacıyla Bob Marley'in evinin önünde pusu kuruyorlar. O sırada Bob ve Rita evde konser için prova yapmaktalar. Bir süre sonra Rita beraberinde iki müzisyen çocukla birlikte evden çıkıyor ve kapının önündeki arabasına biniyor. Rita saldırganları fark ettiğinde Bob'un tehlikede olduğunu düşünüyor ve adamların eve yönelmelerini engellemek için son hızla arabasının gazına basıyor. Bu arada adamlar çoktan yayılım ateşine başlamış oluyorlar. Ancak Rita'nın planı işe yarıyor ve adamlar arabadaki müzisyen çocuklardan birini Bob zannedip, eve bir kaç el ateş ettikten sonra arabanın peşine düşüyorlar ve Rita aldığı yaralar sonucu direksiyon hâkimiyetini kaybedip yakındaki bir evin duvarına çarpına kadar ateş devam ediyor ve adamlar baygın haldeki Rita ve beraberindekileri, tabii Bob'u da öldü zannedip uzaklaşıyorlar. Saldırıda ölen olmuyor. Birkaç gün sonra konseri Rita kafatasına, Bob ise dirseğine isabet etmiş ve çıkarılamayacak durumdaki birer mermi eşliğinde gerçekleştiriyorlar. Bob'un hayatı burada büyük ölçüde şans ve Rita sayesinde kurtuluyor ve ardından Jamaica'ya terk ederek yıllarca sürecek bir turneye çıkıyorlar ta ki Bob beş yıl sonra kanser olarak sadece otuz altı yaşındayken hayata gözlerini yumana kadar.

Rita için asıl mücadele bundan sonra başlıyor. Çocukları ve kendisinin yasal hakları için mücadelesi, ve herşeye rağmen Bob Marley adını yaşatmak için girdiği çaba....

Kitapta Rita ile bu yazıda bahsedemediğim kadar çok şey paylaşmak mümkün, mesela Rita'nın yeteneğini keşfeden yapımcıların onunla ayrı bir albüm yapma isteğine Bob'un hararetle karşı çıkışları gibi... Bir kadının bir efsane ile yön değıtiren hayatını ya da belki de bu efsane ile birlikte olmasaydı bambaşka olabilecek hayatını anlamak isteyenler için mutlaka okunması gereken bir kitap var ortada. Ama benim cevap veremediğim soru, neden? Yani aşk herşeyi affeder mi? Bob "NoWomen NoCry" şarkısını Rita'ya yazmış. Tamam güzel "ağlamak yok kadını, ağlama" diyorsun ama bir gün birileri çıkıp da ağlayana değil de ağlatana bakmak lazım demez mi be efsane Bob Marley?

Feminist

Ansiklopedi

Kafa suyu: Argo. Meni, sperma, kafa yağı da denir.

Kafes: Eskiden toplantılarda kadınlara ayrılan kafesli yer .

Kahpe karı yastığında yatmak: Argo. Pezevenklik, deyyusluk etmek.

Kadın düşmanlığı: (İngilizce: Misogyny)

Kadınlardan tam anlamıyla nefret etmek. Kadın Düşmanlığı fikrini Cinsel Politika isimli kitabında Kate Millet ortaya atmış ve temellendirmiştir. Millet, ataerkil iktidarın cinsiyetçi bir toplum yarattığını ve kadın düşmanlığı üzerine kurulu cinsel politikaların hem özel alanda hem de sınıf sistemi ve eğitim sistemi gibi toplumsal kurumlar içinde kadınlara yönelik baskıyla sonuçlandığını yazar. Andrea Dvorkin ve Susan Brownmiller kadın düşmanlığı ve erkeklerin kadınlara yönelik şiddeti arasındaki önemli bağlara dikkati çekmiştir. Melanie Klein gibi bazı feminist psikanalistler de kadın düşmanlığının kökeninin çocuk yetiştirmenin neredeyse hiçbir istisna olmaksızın kadınlar tarafından gerçekleştirildiği bir toplum bağlamında çocuğun anneye karşı hissettiği ilkel hırsa dayandığına dikkati çekmektedir.

SEXUAL POLITICS

Kate Millet

Kadın Hakları: Fransız ihtilali öncesi dönem Avrupa'da, Tanrı'nın kadınlara ve erkeklere izlemesi için bir yol önerdiği yönündeki inanış sarsıntıya uğramıştır. Toplumsal Cinsiyet ve İktidar kitabında Conell, 1791-1792 yılları arasında hem Fransa'da hem İngiltere'de "erkek hakları"nın hemen ardından "kadın hakları"na ilişkin kesin bildirimler yayınlandığını yazar. Bunların arasında, en iyi bilinen Mary Wollstonecraft'ın *Vindication of the Rights of Women*'i (Kadın Hakları'nın Savunusu), kadınların ahlaki karakterinin içinde buldukları baskıcı koşullar tarafından çarpıtıldığını ısrarla vurgular, eşit haklar kadar yeni bir dünyevi ahlak arayışına olan ihtiyacı yansıtır. Bu dönem çağı açısından radikal özellikler taşıyan "haklar" yaklaşımı liberalizmin yükselişiyle bir yurttaşlık hakkı talebine dönüşür. Oy hakkı mücadelesiyle zirveye ulaşır. Bugün bazı feministler "Kadının İnsan Hakları" çerçevesinde kadınların uğradığı toplumsal eşitsizliklere karşı, ulusal ve uluslararası hukuksal bir mücadele yaklaşımı içinde, bir haklar politikası sürdürmektedir.

Kadın ticareti : Kız çocukları ile kadınların ülke sınırları içinde veya ülkeler arası alınıp satılması. Sebebi erkeklerin talebidir. Bu ticareti çoğaltan etkenler vardır. Savaşlar, yoksulluk, tabii felaketler sonrası yaşanan çaresizlik gibi. Ama asli sebep erkek egemen düzendir. Bu patriyarkal düzen, erkeklerin sekse duyduğu ihtiyacı kendi değerlerine göre tanımlar. Bu tanımlanmış ihtiyacın aile ve fuhuş ikili düzeni içinde giderilmesini meşru görür. Bu sistem içinde erkek alıcıların sürekli talebi bu vahşi ticaretin sürmesini sağlar. Her sınıf ve ırkta, her dinde, kadınların seks kölesi olarak satın alıcısı veya kiralayıcısı olan erkekler vardır. Bu, devletlerin göz yumduğu yarı izinli bir ticaret olarak sürdürülebilmektedir. Ailelerin kendi kız çocuklarını para için satmalarına sık rastlanmaktadır. Bir sosyoloji profesörü olan Kevin Bales'in Yeni Kölelik isimli kitabı Küresel Ekonomide insan ticaretini gözler önüne sererken, yazar en önemli zorluğun kölelik üzerine gerçek ve güvenilir bilgi bulmanın zorluğu olduğunu söyler. Yeni köleliğin en önemli özelliklerinden biri insanların kullanılıp atılmalarıdır ki, bu onu eski kölelikten daha acımasız yapar. Bu kitapta Taylandlı Siri'nin tanıklığı şöyle: "Onbeş yaşında ama daha küçük gösterdiği için genelevde çok tercih edilen bir kız o. Her gün Buda'ya kendisini AIDS den koruyacak fazileti vermesi için dua ediyor. Ama müşterisi polisse ona prezaratif kabul ettirmesi imkânsız "

koru kendini

Avrupa'nın en eski film festivallerinden olan Locarno Uluslararası Film Festivali'nin 57. sinde Ayşe Polat'ın yönettiği 'En Garde' (Koru Kendini) adlı film Gümüş Leopar aldı. Filmin başrol oyuncularını Pınar Erincin ve Maria Kwiatkowsky de festivalin En İyi Kadın Oyuncu ödülünü paylaştı.

Ayşe Polat'ın senaryosunu yazdığı ve yönettiği Koru Kendini (En Garde) adlı filmi, 2004 Locarno Film Festivalinde Gümüş Leopar aldı. Festival'in en iyi kadın oyuncuları da aynı filmin iki başrol oyuncusu olan Maria Kwiatkowsky ve Pınar Erincin seçildi. Koru Kendini ayrıca Hamburg Film Festivali Otto Sprenger Ödülü'nü de aldı. Filmin adı eskrim sporundaki kendini koruma ve saldırı hamlelerinin adı olan Garde'dan geliyor. En Garde, Almanya'da Katolik yetiştirme yurdunda kalan mülteci Kürt kızı ve annesiyle ilişki kuramayan alman kızı anlatıyor. Bambaşka hayatlar yaşayan, farklı sorunlar yüzünden aynı yurda yerleşmek zorunda kalan ve tek başlarına kendilerine yeni bir hayat kurmak zorunda kalan filmde iki, gerçekte binlerce kızın hikayesini anlatıyor En Garde. Hayata henüz başlamışken paylarına düşenlerden dolayı yalnız kalmış iki genç kız. Hayatta kalabilmek için gardlarını almak zorunda olan, iki ergen. Alice, yıllarca kendisine bakan büyükannesi ölünce annesi tarafından bir yurda yerleştirilir. Kimseyle anlaşamaz, ilişki kuramaz. Odasını paylaştığı kızlar ise Alice'e baskı uygulayan, onu haraca bağlayan, sorunlu kişiliklerdir. Aynı yurtda Berivan da kalmaktadır. Yurtta kalan diğer kızlar Berivan'a "Şapşal Torbacı" lakabı takarlar. Çünkü Berivan'ın yanından ayırmadığı, içinde para, aile resimleri, pasaport ve değer verdiği özel eşyalarının olduğu naylon bir torbası vardır. Berivan ve Alice arasında özellikle Berivan'ın yoğun çabaları sonunda kurulan dostluk, tanıştıkları pizza dağıtıcısı İllir adlı Arnavut gence Berivan'ın aşık olması ile yeni bir boyuta sızar. Çünkü Alice, Berivan'la kurduğu ilişkinin İllir yüzünden bozulacağına inanır. Böylece Alice ve Berivan arasında yeni sorunlar yaşanmaya başlar. Beklenmeyen bu aşk, zorlu çabalarla kurulan kırılğan dostluğu etkileyen önemli bir aşamadır. Çünkü İllir'e aşık olan Berivan zamanının çoğunu Alice'le değil sevgilisiyle geçirir. Berivan'ı kimseyle paylaşmak istemeyen Alice bu yeni durumdan rahatsız olur. Ve iki genç kızın ilişkisi buradan itibaren zorlu bir sınava tabi kalır. Film aynı zamanda yurtlarda yaşama koşulları hakkında da izleyiciye fikirler veriyor. Konusu da, seyri de oldukça akıcı olan filmi yoğun bir duygusallıkla izledik. Berlin Film Festivali'nde en iyi film ve ardından başka festivallerde de ödüller alan Fatih

Akın'ın yönettiği Duvara Karşı (Gegen die Wand) adlı filmle Almanya'da yaşayan Türkiyelilerin ödüllü yönetmen kervanına böylece Ayşe Polat da katılmış oldu. Uzun lafın kısası oralarda yeni şeyler yaşanıyor.

Filmten hemen sonra Ayşe Polat ile yaptığımız röportajla kendisini de tanıma fırsatı bulduk. Oldukça mütevazı biri. Gülünce, gözlerinin gülen bir kadın. Yeni filmine şimdiden başlamış. Kendisine kolaylıklar ve başarılar diliyoruz.

Az önce filminizi izledik. Film oldukça güzel. Elinize, aklınıza sağlık. Filminiz ve filmdeki oyuncular ödül aldılar. Neler hissediyorsunuz? Üç yıllık bir çalışmanın eseri En Garde. Bir çocuğu dünyaya getirmek gibi bir duygu. Sevdiğiniz yönleri var, zaman zaman nefret ettiğiniz yönleri var. Bütün her şeyini bir arada yaşıyorsunuz ve dolu dolu bir çocuk büyümek gibi. Bir çocuğu hayata getirmek ve büyümek gibi bir duygu.

Peki ödül bekliyor muydunuz, ödül almak aklınıza gelmiş miydi? Hayır. Locarno Film Festivalinde ödül aldı. Aslında seyirciyle ilk

gerçek buluşmasını da orada yaşadı. Üç bin kişinin karşısında ve herkes son derece heyecanlıydı. O reaksiyonu almak zaten ödülün kendisiydi. Bir de ödül gelince inanılmaz bir duygu oldu. Sekiz bin kişinin karşısında bu ödülü almak inanılmaz bir duyguymuş. Ödül almayı aklına getirmeyi dile getirmek biraz zor. Umut ediyorsunuz mutlaka. Aynı zamanda da biliyorsunuz. Fakat orada büyük bir öngörüle bulunmanız imkânsız aslında.

Almanya'da yaşayan ikinci kuşak Türkiyelilerin isimlerini artık yönettikleri, çevirdikleri filmlerden duymaya başladık. Üstelik Almanya, sinemasıyla Avrupa'da yer edinmiş bir ülke değil. Yani Fransa ya da İtalya gibi değil. Bu ülkelerin sineması Almanya'nın çok ilerisinde. Ama sizler Almanya'dasınız ve sinema ile adınızı duyurdunuz. Bu biraz ilginç değil mi? Hani felsefe de değil, sinema. Ne dersiniz?

Alman basını da bize sürekli bu soruları soruyor. Çünkü çok ilginç bir şekilde genç kuşak Türkiyeli yönetmenler ödüllerle beslenmiş filmlerini ortaya çıkartıyorlar. Bunun en büyük nedenlerinden bir tanesi, bizler bu topluma olan adaptasyon sürecini yaşamış insanlarız, farklı kültürleri yaşamış insanlarız. Bunun getirdiği bir birikim ve bakış açısı da bu işe renk katıyor.

Kürtsünüz. Senaryoda mülteci bir Kürt kızı yazmışsınız. Filminizde de Kürt bir kızı oynatmışsınız. Bu kimliği neden kullandınız? Kendi deneyimlerinizden yola çıkarak mı yoksa tesadüfen mi?

Burada önemli olan diğer başrol oyuncusuyla karşılaşacak olan kızın birtakım sebeplerden dolayı kaçmış

olması ve Almanya'ya gitmiş olması. Bu Afrika'dan da olabilirdi. Başka bir özden gelmiş biri de olabilirdi. Fakat yoğun yaşam tecrübem, yaşadıklarım ve çevremden dolayı böyle bir şey oldu. Özel bir seçim değildi. Bu sadece birikimden kaynaklanan bir şey.

Filmde bir sahne var. Arnavut oğlan, Berivan'la siz Türkler diye konuşuyor ve Berivan, ben Kürt'üm diye düzeltiyor. Türkiye'deki basında da sizden Türk yönetmen Ayşe Polat ödül aldı diye bahsediliyor. Bu sizi rahatsız etti mi?

Kendimden söz ederken ben Hamburg'luyum diyorum. Köken olarak Kürt kökenliyim. Ben hiçbir zaman kalkıp bu tip bir açıklamada, basının bunu ne şekilde çekeceği ve ne şekilde yönlendireceğine dair bir öngöründe bulunamam. Ben her zaman söylüyorum Kürt kökenli ve Hamburg'lu olduğumu.

Yedi yaşınızda Almanya'ya gittiniz. Orada sinema üzerine eğitim gördünüz. Şimdi ise ödül alan filmler yönetip, yazıyorsunuz. Bu süreçten biriz bahseder misiniz?

Çocukken ben zaten sinemaya gitmeyi çok seviyordum. Benim için bir tutku haline geldi sinema. Bir süre sonra profesyonel olmayı istedim ve film yaptım. Adım adım yardımcılıktan yükselerek, işin aslında birazcık da alaylı tarafından geldim.

Sinemacı olacağım dediğinizde aileniz bunu nasıl karşıladı?

Her ailenin isteyeceği gibi ciddi bir işimin olmasını tercih ettiler. Mühendis vs gibi. Ama şimdi benimle gurur duyuyorlar.

Filmdeki oyuncular Pınar Erincin ve Maria Kwiatkowsky arasında olağanüstü bir uyum fark ediliyor. Bunu nasıl başardınız?

Oyuncu seçimi çok ciddi bir süreç aldı. Altı aya yakın bir süre etrafta bu iki rolü sahiplenecek insanları aradık. Bulduğuma inandıktan sonra da onlarla yaptığımız provalar son derece yoğun bir süreçten geçti. Evet, birbirlerine de

bağlandılar. Ama bu sıkı ve yakın provaların etkisi oldu mutlaka. Onlardan özellikle yaratmaya çalıştığım karakteri içlerinde hissetmelerini istiyordum. Bunun sonucu olarak bu kadar doğal bir yakınlaşma yaşadılar, bu kadar doğal bir yansıması oldu filmin.

Film iki genç kızdan bahsediyor. Senaryo da size ait olduğu için sormak istiyorum, tesadüfen mi iki genç kıızı anlatıyorsunuz yoksa bu bir seçim miydi?

İlk olarak kadın filmi yapan yönetmen damgası yememek adına söylüyorum, bir sonraki filmimin baş rol oyuncusu erkek. İkincisi de, genç kızların eğitimiyle uğraşan bir merkezde çalıştığım için özellikle yurtda büyümüş olan genç kızlarla tanışma fırsatı bulmuştum. Ve bu kızların yaşadıkları da açıkçası bu filmi besleyen kaynaklardan biri oldu. Orada öğrendiklerimi, onlarla paylaştıklarımı ve yaşadıklarımı bu filmde kullandım.

Kadın filmleri yönetmeni olmaktan neden çekiniyorsunuz?

Bir yönetmenin filmlerini tek bir konuda yapması kendisi için bir dezavantajdır. Konu olarak sadece ne ulusal açılımının olması lazım, ne de cinsel açılımının olması lazım. Birçok konuda açık olabilmelisiniz. O yüzden bir tek yöne kayan bir yönetmen imajı çizmek pek cazip gelmiyor bana. Kadın yönetmenin bir kadının filme bakış açısı mutlaka çok daha farklıdır. Bu filmi bir erkek yönetmiş olsaydı çok daha farklı bir bakış açısıyla yapardı. Ve ben de bunun arkasında gayet net bir şekilde duruyorum. Lars Fonks Hier'in yönettiği filmlerde kadın hep kutsaldır. Ya da masum fahişedir. Fakat keskin ayırım değil, kadın bakış açısıyla o filmi yönettiğiniz vakit, o karakterin çok daha fazla açılımları da olabilir. Bu kadar keskin bir ayırım değil olay.

Her ne kadar kadın filmleri yönetmeni olmayı istemiyorsanız da ben gene sorayım. Bundan sonraki projelerinizde kadın filmleri olacak mı? Çünkü böyle filmler az ve bizlerin böyle

filmlere ihtiyacı var.

Ben, kadın filmi kavramı diye bir kategoriye inanmıyorum. Burada asıl inandığım şey, bir kadının yönetim olarak bakış açısını yansıtmaktır. Yani benim anladığım kadarıyla konularda öyle bir kısıtlamaya gitme lüksümüz yok.

Hazırda yeni projeleriniz var mı?

Yeni filmimde yarı Türk ya da Alman bir başrol oyuncum var. Ve bu karakter, şansını arayan bir karakter. Piyangoda çok büyük bir para kazanıyor ve bu parayla birlikte kendine yazlı bir ev satın almak üzere bir otobüs turuna katılıyor. Bu tur İstanbul'dan başlıyor Polonya'ya kadar devam ediyor. Bu arada otobüs kaçırılıyor. Yirmi beş yıldır görmediği babasını buluyor ve karakterimiz şansını aslında hiçbir şekilde aramadığı bir yerde buluyor. Trajikomik bir film. Sadece kaybetmeye mahkûm münzurlardan bir tanesi şans arayan.

Filminiz ödül aldı, siz de artık tanınan bir yönetmensiniz. Finansal açıdan, tanınmak ve ödüllü olmak bir kolaylık sağlayacak mı?

Tabii ki En Garde'dan önce biraz daha zordur ve En Garde'dan sonra ödülleri birlikte haya biraz daha kolaylaşıyor. Özellikle finansal kaynaklardan dolayı.

Filminiz Almanya dışında başka hangi ülkelerde gösteriliyor?

Şu an neredeyse tüm Avrupa'da gösteriliyor. Diğer birçok yerde de gösterimi devam ediyor. Hindistan'da gösterime girdi. Devam edecek. Dünya çapında birçok festivale de katıldı. Bu yüzden de yavaş yavaş o ülkelerde yayınlanacaktır.

Sonuçtan memnun musunuz?

Anlatmak istediğim hikâyeyi anlatabilme şansına sahip olduğum için son derece mutlu bir insanım.

aldanıştan

kendini keşfetmeye³

Yıllardır edebiyat dünyasında tanınmış bir isimsin. "Aldanış" ilk romanın. Neden roman yazmaya karar verdin, neden şimdi?

Yazın'ın her türünde bir şeyler ortaya çıkarmak, en azından denemek isterim. Zaten söylemek istediklerim hep kendi biçimine bürünmüş olarak geliyor. Yani şiir, öykü, vb. Romandan önce bir oyun yazacağımı sanıyordum. Oluşmuştu içimde, ama çözemedim, hâlâ çözemedim. Bu romanı yazmamın, son iki yıl içinde yazmamın nedeni oldukça basit. Kesintisiz saatler ayırabileceğim bol zamanım oldu, bu da uzun soluklu bir iş yapabileceğimi getirdi aklıma.

Romanının kahramanı ileri yaşta bir kadın. Romanda bir aldatılmadan çok genel bir aldanış anlatılıyor gibi. Her halükarda aldatılma sence kadınlar için önemli bir tema mı, neden?

Sizin de söylediğiniz gibi bu basit bir 'erkeğin kadını aldatması' romanı değil. Romanın yola çıkışı öyle ama, o yola çıkış sadece başka bir şeyleri tetikliyor. İnsan ilişkileriyle ilgili sorular soruyor, insanın kendi kişiliğini/kimliğini irdelemesi gerektiğini vurguluyor, aldananı (yalnızca erkek-kadın aldatması değil) biraz da kendisiyle ilgili düşünmeye çağırıyor, insanın yanlış olduğunu bilerek attığı adımları gerekçelendirerek kendini – kendi gözünde – haklı çıkartmasına dikkat çekiyor. Her anlamda aldanmanın – romanın kişilerinden bağımsız olarak – benim için çok önemli olduğunu söylemeliyim.

Kahramanın Gönül, karşılaştıkları sonrası kendini değiştiremiyor, çöküyor da, sanki onarıp eskisine benzer bir hayat biçimini koruyacak gibi. Böyle olunca sanatla kurduğu

ilişki de biraz rehabilitasyon için hobi gibi oluyor. Böyle düşünmek Gönül'e haksızlık mı? Böyle düşünülebilir, haksızlık da olmaz. Ama tam tersinin olabileceğini de göz önünde tutmak gerek. Karşımızdaki kadın için yaşamının değişmiş

olması önemli değil, asıl önemlisi geçmişinin 'değişmiş' olması. Siz onun geleceğini sorguluyorsunuz, oysa o geçmişle hesaplaşıyor, gençliğindeki kendini arıyor. Attığı her adım önündeki yaşamı nasıl kuracağını planlanmasından çok, kendini, çocukluğunda, gençliğinde var olduğunu düşündüğü biçimiyle yeniden yaratmak. Bütün olaylar içinde Gönül kendini sorguluyor aslında. Bizim elimizde Gönül'ün yaşamının bir yılıyla geçmişten birtakım anılar var. Gelecek yok... Okur için önem taşıyorsa geleceği kurgulayabilir. Romanın yazarı için romanın kişilerinin geleceğinin nasıl olacağı önem taşıyor. Yenilgi ya da utku... Belli değil...

Erkek eşler daha önce ölüyor. Bu kadınların çoğu için yoksulluk ve bir tür muhtaçlık demek. Gönül'ün böyle bir durumu yok. Ama çok yalnız. Bu ait olduğu sınıfla ilgili gibi geldi bana. Belki biraz da kişiliği buna sebep. Komşu yok, taziye ye gelen yok, görünce yok. Niye böyle?

Aldanış'ın kişileri büyük kentte yaşayan, yaşam içinde ya da okulda eğitilmiş, paraları olan ya da para kazanan – az ya da çok – modern insanlar. Yazar, Gönül'ün paralı olmasını o bir yıllık dönemde başka kaygılar taşımadan kendisiyle, yaşamla hesaplaşabilmesi için

Aldanış'tan kendini keşfetmeye İnci Asena ilk romanı Aldanış'la 100. sayımıza konuk oldu.

Aldanış'ın aldatmanın, bir kadının kendi hayatını, kendini keşfedişinin öyküsünü, romanını konuştuk İnci Asena'yla.

özellikle istedi. Çok da yalnız değil, değildi. Büyük bir olasılıkla ileride de yalnız olmayacak. Ama romanın geçtiği bir yıl yalnızlığı seçti.

Hayatını, babası ve kocası üzerinden yürüten Gönül, nihayet bir zanaat ediniyor ve hayatını üretim yaparak sürdürüyor. Üstelik para kazanmaya ihtiyacı olmamasına rağmen. Neden?

Daha önce de söylediğim gibi yaşamını üretmek sürdürüp sürdürmeyeceğini bilmiyoruz. Gelecek belli değil. Başarılı da olabilir, çalışmamayı da yeğleyebilir. Romandaki bu gibi şeylerin hepsi Gönül'ün yaşamla, toplumla, ilişkilerle, 'kendisiyle' ilgili aldanışını fark edişyle, kendini yeniden 'üretmek' isteğiyle ilgili. Somut bir şey üretmek isteğiyle kendini arayışı arasında bir bağ kurulabilir. Ama olumlu bir adım attığı kesin.

Ana karakterlerin önemli bir bölümü farklı değerlere inanan ve farklı yaşlarda kadınlar. Ayrıca kitabın aile ile bir meselesi var, bu çok açık. Yine de kitap, çok dar bir çevredeki kadınları anlatıyor. "Aldanış" için feminizan bir kadın romanı diyebilir miyiz?

Ben yola öyle çıkmadım. Aldanış'taki kadın kişiler erkek, erkek kişiler kadın da olabilirdi, ama romanın anlatmaya (irdelemeye) çalıştığı şeyler değişmeyecekti. Elbette yaklaşımlar, akış farklı olabilirdi. Belki de daha güzel olurdu, bu hiç aklıma gelmedi.

pano pano

Düzeltilme ve özür...

Geçtiğimiz sayıda Tiyatro Boyalı Kuş'la yaptığımız söyleşide, Zeynep'in sözüne yanlışlıkla bir bölüm eklenmiş durumda. Tiyatro Boyalı Kuş'tan özür diliyoruz. Doğru paragraf aşağıdaki gibi olacaktır: Zeynep: "Kendi sözlerimizi söylüyoruz. Tabii kadın olduğumuz için kadınca sözler bunlar. Tiyatroda da bin yıllardır erkek egemen söylem hâkim. Neredeyse tüm metinler erkekler için ve tabii oyunun temel ekseninde de erkekler yer alıyor. Biz de bu yapıyı kırarak oyunlarımızda hep kadınları merkeze yerleştiriyoruz."

100. sayımızı birlikte kutlayalım

Pazartesi'nin 100. sayısına ulaşmasını 26 Mart Cumartesi akşamı Semiramis Düşün Salonu'nda (La Bella Düşün Salonu'nun alt katı) düzenleyeceğimiz yemekli buluşmayla kutlayacağız. Yemeğimize tüm kadınları bekliyoruz. Bilgi için Pazartesi Dergisini arayabilirsiniz.

Semiramis Düşün Salonu: Rumeli cad. No: 142 Osmanbey – Şişli
Tel: (0212) 240 44 04

Buyrun Pazartesi Kahvesi'ne

Pazartesi Kahvesi uzun bir aradan sonra, Pazartesi Soslu makarnası, sebze yemekleri, ucuz çayıyla sizleri bekliyor. 8 Mart 2005 tarihinden itibaren sıcak ve sakın kahvemiz kadın erkek herkese açık. Personel şahane, fiyatlar ucuz...

İş arıyorum

Üniversite mezunuyum, iyi derecede Almanca biliyorum. Öğretmenlik ve organizasyon işi deneyimim var. Niteliklerime uygun iş duyarsanız, Pazartesi'ye bildirebilirsiniz.
Gülfer Akkaya

bedenlere imza atan bir kadın

Pek fazla kadının meyletmediği bir işi yapıyor Ayçin. Onun işi dövmeçilik. Hazırladığı desenlerle insanların bedenlerine ömürleri boyunca taşıyacakları bir imza atıyor. Hemen söyleyeyim, erkekler ayılıp bayılırken, kadınlar acıya daha dayanıklıymış dövme esnasında. Ayçin'in dövdüğü yerde kimi zaman gül, kimi zaman başka desenler bitiyor!

Dövme mevzuu nereden nereye

Çok değil, bundan birkaç yıl evvel dövmesi olana, tişörtü, pantolonu azıcık kıvrılıp da kıydan köşeden dövmesi görünene yandan yandan bakılır, dövme sahibi kişi "marjinal" ilan edilirdi. (Doğuda kadınların el ve yüzlerine ana sütüyle yapılan hatta toplumsal kodları olan geleneksel "dak" mevzuunu konunun dışında tutuyoruz tabii.) Vücudunda Allah mealine gelen bir dövme taşıdığı için televizyon programının verdiği gazla öldürülen barmeni de, satanist avına çıkan Türk polisinin sokakta gördüğü dövmelilerin topunu derdest edip emniyete taşıdığı günleri de hatırlayacaksınız. Toplumsal hafızanın geri dönüşüm kutusuna yolladığı uzak tarihler değil bunlar. Lâkin şimdi durum farklı. Artık çocuk genç yaşlı herkes dövme yaptırıyor. Dövmesi olmayanın marjinal addedileceği günlere yelken açtığımızı bile iddia edebilirim. Özellikle Taksim gibi genç nüfusun yoğun olduğu yerlerde, müzik festivallerinde, barlarda, sokaklarda, vücudunda irili ufaklı dövmeler taşıyan pek çok insanla karşılaşabiliyoruz. Dövme yaptırmış olmanın serseri, uyuşturucu bağımlısı, ipsiz sapsız kişi olmakla beraber anıldığı günler geride kaldı. Dövme dendiğinde aklımıza yağlı uzun saçlı metalci oğlanlar ya da kollarına çıplak denizkızı, çapa çizdirmiş kirli sakallı, irikıyım denizciler gelmiyor anık. Kalıcı dövme yaptırarak, ömrünün sonuna kadar

seçtiği desenle yaşamaya cesaret edemeyenler de hint kınası gibi malzemelerden yapılan geçici dövmelerle heveslerini alabiliyorlar. Kimisi omzuna, kimisi koluna, kimisi göbeğine ya da beline dövme yaptırıyor. Saçlarını kazıtıp kafasına dövme yaptıranlar da mevcut. Hatta son derece ayıp muhtelif yerlerine dövme yaptıranlar da var.

Peki ya dövmeçiler

Eskiden dövme yapan insan bulmakta güçlük çekilirken, şimdi her köşe başında bir "tattoo"cu açıldı. Özellikle yazlık mekânlarda elini sallasan dövme yapan birine çarpman işten bile değil. Buna rağmen dövme işiyle iştigal eden kadınların sayısı erkeklerle kıyaslanamayacak kadar az. Örneğin İstanbul'da nam salmış, tercih edilen birkaç dövmeçi var. Bunların hepsi erkek. Biri hariç! Ayçin Aydoğan, hemcinslerinin çok tercih etmediği bir işe gönül vererek, Beyoğlu Abdullah Sokak'ta (Pazartesi Dergisi'nin de tam karşısı) bir stüdyo açmış. Sacred Ink Tattoo adını taşıyan bu mekân, şu anda İstanbul'un en ünlü dövmeçilerinden biri. Pek çok insanın hayatı boyunca bedeninde taşıyacağı figürler Ayçin'in ellerinden çıkıyor.

Ayçin'in varlığını bir arkadaşımдан öğrendim. Telefonlaştıktan sonra, röportaj için stüdyosunda buluşmaya karar verdik. Dergiye gelip giderken sık sık önünden geçtiğim bu yerin dövme stüdyosu olduğunu fark etmemiştim hiç. Hem de kocaman tabelasına rağmen. Zira daha önce

gördüğüm yerlerden de kafamdaki dövmeçi imgesinden de çok uzak bir yerdi. İçeri girdiğinizde bir doktor muayenehanesine giriyor gibi oluyorsunuz. Her şey çok düzenli ve temiz görünüyor. Şahsen, dar mekânlarda perde arkalarında dövme yapılan yerlere alışkın biri olarak, buranın gerçekten dövme stüdyosu olduğuna inanmakta güçlük çektim. Ama işte birden pembe balonuyla aydınlanıverdim. Öyle ya, kadın eli değince her şey ayrı bir kimlik kazanıveriyordu. Sonra Ayçin'le tanıştık. Kendisi yirmi dört yaşında, pek güzel bir kadın. Yıllarca Taksim'de, Hayal Kahvesi gibi çeşitli bar ve eğlence mekânlarında garsonluk yapmış. Buraların yabancısı değil. Beyoğlu'nu bilirsiniz. Envai çeşit arsız ve uğursuzun volta attığı, değil işyeri açmak, gezinmenin bile yürek istediği bir mekân olabilir. On yedi yaşındayken dövme yaptırmak istediğine karar vermiş. Bir dövmeçi bulup evdekilerden habersiz kocaman bir dövme yaptırmış sonra. Göğsünden kalçasına kadar dikey vaziyette inen hoş bir dövme. Sırf dövmenin ailesi tarafından fark edilmesini önlemek için de iki yıl boyunca onlarla beraber tatile çıkmamış. Sonra bir gün bu "küçük" sır

ortaya çıkıvermiş. O zaman da geçici dövme yaptırdığını, zaten iki yıl sonra kendiliğinden çıkacağını söyleyivermiş. Tabii bu olayın üzerinden bir değil birkaç iki yıl geçtiği halde dövme hale nur topu gibi duruyor yerinde. Ayçin, boş zamanlarında evde oturup yağlıboya çalışmaları yapıyormuş evvelden. Kendi kendine desenler çıkarıyormuş. İnsan bedenini tuval olarak kullanma fikri de bu aralar doğmuş. Sonra, 1999'da dövme yapan bir arkadaşıyla birlikte, daha profesyonel bir şeyler yapmaya karar vermişler. Abdullah Sokak'ta önünden geçtikçe "ah burası bizim olsa da bir stüdyo açsak" diye iç geçirdikleri bir yer varmış. Gel zaman git zaman bir gün daire boşalmış. Ayçin aynı gün soluğu ev sahibinin karşısında almış. Adam, burayı dövme işi yapacak bir müesseseye vermeye pek gönüllü olmamış tabii. Malumunuz, dövme, dövmeci dendiğinde insanın aklına yağlı saçlı metalci tiplerin, uyuşturucu alemlerinin geldiği zamanlar. Ama Ayçin mekânı beğendi, bu işi de kafasına koydu ya, bir gün değil, bir hafta ya da bir ay değil, tam iki ay boyunca gidip gelmek suretiyle ev sahibini ikna etmeyi başarmış. Sonra da arkadaşıyla beraber bütün birikimlerini harcayarak, makineler ve boyalar getirtmişler. Zamanla ufak çapta bir şöhret bile edinmişler. Buraya öğrencilerden, doktorlara, tiyatrocularından, mankenlere kadar farklı kesimlerden pek çok insan gelmeye başlamış. Ayçin, ilk zamanlar dövme yapsa da sabırsız bir insan olduğu için (zira en ufak dövme bile bir saatini alıyor insanın) dövme yapma işini diğer arkadaşına bırakmış. Kendisi sadece canı istedikçe dövme yapmaya başlamış. Onun asıl işi dövme desenleri hazırlamak. Bir de stüdyodan içeri giren insanların eğilimlerini belirleyerek, uygun desen seçmek konusunda müşterilere yardımcı olmak. Bana sorarsanız oldukça büyüklü bir iş bu. Düşünsenize, hayal gücünüzün çıkarıp ortaya koyduğunuz bir takım desenler, hiç tanımadığınız insanların ömür boyu çıkarmadığı elbiseler oluyor. Sizin çizgilerinizi bedenlerinde taşıyorlar. Aslında Ayçin, Sacred Ink'e gelenlerin bedenlerine birer imza atıyor.

Dövmeden önce terapi

Dövmenin genellikle bir anlık "gaza gelme" hadisesi neticesinde yaptırıldığını söylüyor Ayçin. Bu sebeple yarın öbür gün yakıcı bir pişmanlıkla karşılaşmamaları için gelenlerle uzun uzun konuşuyormuş. On sekiz yaşından küçükler, dövme yaptırmak için anne ya da babalarıyla birlikte gelmek zorunda on altı yaşından küçüklereyse anne baba rızası olsa dahi dövme yapılmıyor burada. Zira vücutları henüz gelişimini tamamlamamış olduğundan istenmeyen sonuçlar yaşanabileceğini düşünüyor Ayçin. Bir de ilk gençlik ateşiyle gelip de vücutlarını bir takım logolarla süslemek isteyenler var. Bu dövmeleri yapmaya da pek gönüllü olmuyor. Çünkü insanın fikirlerinin değişebileceğini ve şimdi seve seve yaptırdıkları bu dövmelerin yarın öbür gün kendilerini rahatsız edebileceğini düşünüyor. bu sebeple gerekirse saatlerce onlarla konuşuyor. Bütün bunlar bütün dövmecilerin altına imza attığı

genel kurallar değil. Tamamen Ayçin kuralları. Her işin etiği olması gerektiğini düşünüyor kendisi. Yoksa, siz kapıdan girer girmez, müşteri bulmuş olmanın sevinciyle söylediğiniz ilk deseni vücudunuza işleyebilecek sayısız dövmeci var. Ayçin, stüdyoya gelen herkese kullanılması gereken malzeme hakkında bilgi vererek, "şimdi burada yaptırmayacaksınız bile şu şu adreslere gidin. Sakın herhangi bir dövmecide dövme yaptırmayın" diyor. Zira ne yazık ki pek çok yerde steril bir biçimde yapılmıyor bu iş. Hastalık kapma riski çok büyük. Sadece kullanılan iğnenin değil, kullanılan boyanın da tek seferlik olması icap ediyor. Bunu ilk duyduğumda daha evvel düşünmemiş olduğum için epey bir ahlanıp vahlandım. Nedense sadece iğneden hastalık bulaşacağına inandığımdan bir tek o konuda hassasiyet göstermişim çünkü zamanında dövme yaptırırken. Oysa iğnenin daldırıldığı boya da hastalık bulaşması için çok elverişli. Bu yüzden dikkat edilmesi gereken pek çok husus var. Neyse ki bu yolla bulaşabilecek hastalıklar ilk bir kaç yıl içinde ortaya çıkıyormuş. Korkacak pek bir şey olmadığını öğrenerek bir nebze rahatladım.

Sevgili adından dövme olur mu?

Ayçin'in en çok sinirlendiği şeylerden bir tanesi, vücudunun bir yerine sevgilisinin adını yazdırmak isteyen kadınlar. Bu taleple gelen herkesle "bak yarın öbür gün ayrılırsın. Adını da kolunda falan taşımak istemezsin" merkezli uzun açıklamalar yapıyormuş. Sonuçta bir kısmı ikna olup, bu işten vazgeçse de bir kısmı her şeye rağmen "ben onu seviyorum. Ayrılacak bile adını taşımaktan rahatsız olmam" diyerek, yaptırmış dövme. Sonra neler mi oluyormuş? İşte o kadınların bir kısmı, bir vakit sonra yeniden gelip, "yaa, bunun üzerini başka bir desenle kapatabilir miyiz?" diye soruyorlarmış. Merak edenlere hemen söyleyeyim, evet bir dövmenin üzerini başka bir dövmeyle kapatmak mümkün. En azından Ayçin bu konuda usta artık.

Kadınlar acıya daha dayanıklı

Aslına bakarsanız dövme insanın canını çok da acıtın bir şey değil. Zaten bir zaman sonra dövme yapılan bölgede uyuşukluktan başka bir şey hissetmez oluyorsunuz. Kadınların mı yoksa erkeklerin mi acıya karşı daha dayanıklı olduğu sorusunun cevabı tam da tahmin ettiğim

gibiymi. Ayçin, kadınların kesinlikle daha dayanıklı olduğunu söyledi. Kadınların her türlü acıya idmanlı olması pek de şaşılacak bir hadise değil tabii. Dövme yaptıran erkeklerin içinde işi abartıp ayılıp bayılanlar bile oluyormuş. Hatta dövmeye ara vermek ya da dayanamayıp yarıda kesmek için çeşitli numaralara başvuran erkeklerin komik hikayelerini de anlattı bana. Tabii erkek adam, "yahu ben bu işten korktum, acıyor, vazgeçtim," vs diyemeyeceğinden, onlar da bir çok "zekice" numaraya başvuruyormuş.

Şunu da belirtelim ki dövme, artık estetik cerrahların doku ölmesi mi işte öyle bir durumdan ötürü müdahale edemediği bir takım yara izleri için de bir çözüm olarak kullanılıyormuş. bundan bir süre önce stüdyoya daha önce tanışmadığı bir kadın müşterinin geldiğini anlattı Ayçin. Kadın eskiden yüzücüyümüş. Bacağının üst tarafındaki bir yara izi yanlış müdahaleden sonra büyüyerek, kendisi için hayli rahatsız edici bir hal almış. Bu iz yüzünden yüzmeyi bırakan kadın, kocasıyla da ayrılmış. Kötü günler geçirdiği bir sırada dövmenin bu işler için çözüm olabileceğini duyarak Ayçin'e gelmiş. Beraberce uygun bir desen bularak dövme yaptırmışlar. Ayçin, şimdi iki haftada bir telefonlaşıp görüştiklerini ve müşterisinin kendisini çok daha iyi hissettiğini anlattı. Ayçin'in tek derdi dövme stüdyolarının Sağlık Bakanlığınca denetlenen ve yasal prosedürle işleyen mekânlar haline gelmesi. Çünkü şu anda buralar denetlenmiyor ve kötü koşullarda iş yapan yerler insan sağlığı açısından tehdit oluşturabiliyor. Sağlık Bakanlığı, dövme işini bundan böyle sadece doktorlar tarafından yapılmasına yönelik bir karar aldıysa da bu da sorunu çözüyor. Zira insan bedenini boyamak ve doktor olmak arasında ciddi bir fark var. Elbette eğilimi olan doktorların bu işi yapabileceğini söylüyor Ayçin, ama dövmecilerin eğitimden geçeceği ve izinli olarak çalışmasına vesile olacak yeni düzenlemeler getirilmesinin gerektiğini vurguluyor.

Tanıdığım ilk ve tek dövmeci kadınla yaptığım söyleşi benim adıma çok keyifli geçti. Ayrıca Ayçin ve arkadaşlarının yaptığı dövmeleri görünce kendi yaptırdığım amatör dövmelerden de utandım. Yakında yine gitmeyi planlıyorum. deseni Ayçin'le beraber çıkaracağız. Kimbilir, eğer günündeyse, canı da istiyorsa, belki dövmemi de Ayçin kendisi yapar.

KADINLARIN KURTULUŞU BİLDİRGESİ

Bir kadınlar cins olarak eşitler ve sömürülüyoruz.

Erkek egemen toplum ve bu toplumun geliştirdiği bütün baskı aygıtları yardımıyla devlet ve hiyerarşideki aile, hukuk, sağlık, eğitim, bilim, güvenlik kurumları bu egemenliği örgütlüyor.

Biz kadınlar ev içinde yaşamaya, ev işine ve azağa mahkum doğuyoruz.

Ev dışındaysa, erkek emek ve statüsüne işlerde çoraklaşıyoruz.

Doğurma hakkımız ancak evlilik içinde kullanılabiliriz. Bir kez evlenince doğurmama hakkımız yok. Bana kârsizlik doğum kontrolünden başka bir sorumlu tutulmuyoruz. Doğurduğumuz ve büyütme yükünü yalnız çektüğümüz çocuklar da babaların sayılıyor.

Rasist, sınıf, bilimsel, sanat ve estetik, din ve dil erkekler tarafından, erkekler için, erkeklere göre üretiliyor. Biz bu alanların dışına çıkıyoruz, bu alanlara gitmemiz engelleniyor.

Kadınlar üzerindeki egemenlik askeri güdüle her türlü yöntemle sürdürülüyor. Bu güdüle, dayakları, saldırıları, baskıları ve öldürmeye kadar çeşitli yöntemler alıyor.

Biz feminist kadınlar, kademeleli biçimlendirme tekniklerini kullanarak bedenimize, emeğimize, kimliğimize, tarifiyimize geleceğimize sahip çıkıyoruz.

Bedenimize, emeğimize, kimliğimize, tarifiyimize ve geleceğimize el konuyor.

Ev içinde ve dışında emeğimizi erkekler ve sermaye tarafından el konuluyor. Tek tek kadınlar olarak aile kurumu içinde ve dışında erkeklerin vesayeti altında tutuluyoruz.

Ev içinde ve ev dışında (tarım ve küçük üretimde) emeğimize hak sayılıyor, doğar tokluğuna çalıştırılıyor.

Cinselliğimiz bizim dışımızda tip, pozitif, negatif, azınlık, azlık, eşitsizlik, din ve toplum bölünmesi tarafından tanımlanıp belirleniyor, bedenimize yabancılaştırılıyor.

Cinselliğimiz evlilikte ve ruhsal olarak ayrıyor, evlilik dışında gayrimutabii sayılıyor ve evlilik işine baskılanıyor.

Kadınların (ve diğer altın) emeksel eğitim eksikliği ve gözetimsiz toplumun kalınlaşması gibi gösteriler, kurtuluş mücadelemizi engelleniyor.

Bedenimize, emeğimize, kimliğimize el konuyor. Böylece erkekler bizim sirtımızdan yaşıyorlar, haklıyorlar, besleniyorlar; bizi ve sermaye sınıflarını (bunları da bizim sirtımızdan yapıyorlar, yani toplumun tüm iktidar mekanizmalarını denetliyor, bizi tahakküm ediyorlar.

Bütün kadınlar emekçiliğimizi fark ettiriyor, emekçiliğimize karşı tavır almaya, dayanışmaya, örgütlenecek güçlerimize için mücadele etmeye çağırıyoruz.

KADINLAR KURTULUŞUMUZ İÇİN ELELE!

